

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ Ε΄

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1989

ΤΕΥΧΟΣ Α΄

ΑΙ ΑΜΒΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ*

ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ

ΥΠΟ

Μητροπολίτου Περιστερίου
Χρυσοστόμου - Γερασίμου ΖΑΦΕΙΡΗ
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

ΜΕΡΟΣ Ε΄.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Ἀναγκαιότης λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ τῆς «συναλληλίας» καὶ ἡ προπαγάνδα ἐναντίον τοῦ πνευματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας³⁹⁹.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ Κράτος δεοντολογικῶς ἐνδιαφερόμενον διὰ τοὺς πολίτας του, διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν εὐρωστίαν, διὰ τὴν ἀνύψωσιν ἀπὸ πάσης ἐπόψεως τῆς ζωῆς αὐτῶν, διὰ τὴν προστασίαν τῆς υἰείας τῆς μητέρας, διὰ τὴν καθόλου κοινωνικὴν αὐτοῦ εὐρυθμίαν καὶ τὴν μὴ χαλάρωσιν τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν, αἱ ὁποῖαι πάσῃ θυσίᾳ πρέπει νὰ διέπουν τὴν ζωὴν, τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐν γένει ἔκφρασιν ἐνὸς λαοῦ καὶ ἐνὸς ἔθνους, διὰ τὴν προώθησιν, διατήρησιν καὶ σφυρηλάτησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν φυσιολογικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεολαίας, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 711 τοῦ προηγουμένου τόμου.

399. Περὶ τῆς ἀναγκαιότητος συνεχίσεως τῆς λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ τῆς «συναλληλίας» ἰδὲ ὡσαύτως Γ.-Χ. ΖΑΦΕΙΡΗ, Μητροπολίτου Περιστερίου, *Quo vadis Ἑλλαδικὴ Ὀρθοδοξία; Ἡ πορεία τοῦ Γένους σήμερον καὶ αἱ ἱστορικαὶ εὐθῦναι τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι, 1987, σσ. 44-68, 106-108 καὶ 384 ἐξ.

και δια τῆς ἀμέσου ἐπαφῆς αὐτῆς μετὰ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τῆς προ-
 πούσης ἀναγκαίας σωματικῆς και ψυχικῆς ψυχαγωγίας και ἀθλήσεως, ὡς και
 δια τῆς ὀρθῆς πληροφορήσεως και διαπαιδαγωγήσεως, τέλος δὲ δια τὴν καλυ-
 τέραν και ἀποδοτικότεραν ἀντιμετώπισιν τοῦ ὀξέως δημογραφικοῦ προβλή-
 ματος, (ὀφείλει) πάντοτε νὰ συνεργασθῆ, ἐντὸς πάντοτε τῶν πλαισίων τῆς
 βάσει τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975 και τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου (Ν. 590/
 77) καθορισθείσης *συνάλληλίας*, μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, και ἀπὸ κοινοῦ
 πλέον, ἀντιμετωπίζουσαι τὸ γενικὸν ἀπελπιστικὸν φαινόμενον, κατὰ τὸ ὅποιον
 ἄνθρωποι, ιδεαί, αἰωνόβιοι θεσμοί, τραχεῖς ἀγῶνες και ἱεραὶ παραδόσεις, αἱ
 ὅποια χάνονται μέσα εἰς τοὺς αἰῶνας, διατελοῦν ὑπὸ ἄμεσον ἐξαφανισμόν και
 ἐξανδραποδισμόν, νὰ δώσουν ἀπάντησιν εἰς τὸ ὑπαρκτὸν τοῦτο κοινωνικὸν και
 ἐθνικὸν πρόβλημα τῶν ἐκτρώσεων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς κυμαίνεται μεταξὺ
 300.000-400.000 ἐτησίως, ἐτι δὲ νὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν βα-
 θμιαίαν ἐπανύψωσιν τοῦ εἰς τόσον χαμηλὰ ἐπίπεδα κατελθόντος, ἰδίᾳ κατὰ τὴν
 τελευταίαν δεκαετίαν, πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δια τῆς ἐπανα-
 προβολῆς τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ ἰδεώδους, τὸ ὅποιον ἄλλοτε ἀπετέλει τὴν
 ἀσφαλῆ πυξίδα προσανατολισμοῦ τῆς ζωῆς και πορείας τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν
 Ἔθνους⁴⁰⁰. Ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ συστήματος τῆς συναλληλίας εἰς τὰς σχέ-
 σεῖς Ἐκκλησίας και Πολιτείας και λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, πρῶτον μὲν τὴν
 παροῦσαν πλουραλιστικὴν κατάστασιν, ὡς αὕτη διαμορφοῦται καθημερινῶς
 ὑπὸ τῶν ραγδαίων ἐξελίξεων, δεύτερον τὰς πολλὰς, ποικίλας και συνεχῶς
 ἐπανεξινομένας εἰς βάθος και πλάτος ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν, και τρίτον
 τὰς ἐν ὄψει τοῦ 1992 ἐπικειμένας ριζικὰς φυσικὰς, τεχνητὰς, οἰκονομικὰς
 και δημοσιονομικὰς ἀλλαγὰς και μεγάλας ἐξελίξεις τόσον ἐπὶ πανευρωπαϊ-
 κοῦ ὅσον και ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου, δεόν νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὴν ἀναγκαιό-
 τητα, πρωτοβουλία τῆς ἐκκλησιαστικῆς τὴν φορὰν ταύτην ἡγεσίας, ποιο-
 τικῆς ἀναβαθμίσεως τῶν σχέσεων αὐτῆς μετὰ τῆς Πολιτείας.
 Πρόκειται ὄντως περὶ ἑνὸς μεγάλου δραματισμοῦ, ὁ ὁποῖος δύναται ἀλλ-
 λιστα νὰ γίνῃ πραγματικότης ἐὰν και ἐφ' ὅσον ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία
 προβῆ τὸ ταχύτερον δυνατὸν εἰς ἀνανέωσιν ὠρισμένων, οὐδόλως συνδεομένων

400. Σήμερον Ἐκκλησία και Πολιτεία εὐρίσκονται πρὸ μιᾶς ἱστορικῆς ἀμχανίας
 ὡς πρὸς τὸ πρακτεόν εἰς τὸν εὐαίσθητον τοῦτον τομέα. Ἡ Πολιτεία ἐπασέ πλέον νὰ εἶναι
 ὅλα ἤτο εἰς τὸ παρελθόν και προσέλαβε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἓνα χαρακτῆρα ἐκκοσμι-
 κευμένον, διὸ και προσπαθεῖ και ἐνίστε δίδει μεγάλας μάχας προκειμένου νὰ ἀγνοήσῃ τὴν
 ὀρθόδοξον θρησκευτικὴν και ἐκκλησιαστικὴν ἐμπειρίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτοῦ με ἀποτέ-
 λεσμα νὰ τίθεται πλέον φανερῶς θέμα ταυτότητος και αὐτοσυνειδησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ,
 μέρος τοῦ ὁποῦ, παρασυρόμενον ὑπὸ τῶν συγχρόνων καταλυτικῶν ρευμάτων τῆς Δύσεως,
 ἀπομακρύνεται τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, κινούμενον πλέον μεταξὺ τοῦ alter ego
 τῆς θεολογίας τοῦ R. Bultmann και τοῦ ἐν πλήρει ἀπαισιοδοξία εὐρισκομένου ὑπερανθρώ-
 που, τοῦ διακηρύξαντος τὸν θάνατον τοῦ Θεοῦ Nietzsche, ἢ και αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Hei-
 degger.

μετὰ τοῦ Δόγματος, δομῶν, εἰς μεσοπρόθεσμον καὶ μακροπρόθεσμον λεπτομερῆ προγραμματισμόν, εἰς ἐπανεκτίμησιν καὶ ἀνάλογον ἀξιολόγησιν τῶν νέων κοινωνικῶν, ἰδεολογικῶν καὶ πολιτικῶν τάσεων καὶ ρευμάτων, εἰς ἐπαναδραστικοποίησιν τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου βάσει τῆς πατερικῆς θεολογίας, εἰς ἐγκατάλειψιν τυχόν ἀναχρονιστικῶν θέσεων, εἰς αὐτοκριτικὴν καὶ υἰοθέτησιν ὀρισμένων μεταρρυθμιστικῶν ἀνοιγμάτων, εἰς ἐπιστράτευσιν πασῶν —λαϊκῶν καὶ κληρικῶν— αὐτῆς δυνάμεων, ἡ ὁποία θὰ διευκολύνῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀντιπροσωπευτικὴν λήψιν, ἐφαρμογὴν καὶ ἀποτελεσματικότητά τῶν ἀναγκαίων πρωτοβουλιῶν, αἱ ὁποῖαι, ἐν τελευταία ἀναλύσει θὰ τὴν βοηθήσουν νὰ ἀνταποκριθῇ καλύτερον καὶ πληρέστερον εἰς τὰ χαρακτηρίζοντα τὸν τρόπον ζωῆς, σκέψεως, δράσεως καὶ ἐκφράσεως τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου πολλὰ καὶ ποικίλα φιλοσοφικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, οἰκονομικά, πνευματικά καὶ οἰκολογικά ρεύματα, εἰδικώτερον δὲ εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς ἐπισκοπικῆς αὐθεντίας τόσον ἐπὶ τοῦ τρισσοῦ ἀξιώματος τοῦ Κυρίου ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς διακονίας αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν καιρῶν ἐπιβαλλόμενον διοργανωτικόν, διοικητικόν, ποιμαντικόν, ἱεραποστολικόν, κοινωνικόν, φιλανθρωπικόν καὶ πνευματικόν αὐτῆς ἔργον, τὸ ὁποῖον οὐδόλως εἶναι ἀνεξάρτητον τοῦ ἁγιαστικοῦ καὶ λειτουργικοῦ τοιοῦτου. Βεβαίως, εἶναι γνωστὸν ὅτι πᾶσα τυχόν ἀνανεωτικὴ κίνησις καὶ ἐπομένως καὶ πᾶσα προσπάθεια ἐκσυγχρονισμοῦ ἢ μεταρρυθμίσεως τῆς Ἐκκλησίας προϋποθέτει ἐξ ὀρισμοῦ σύγκρουσιν ἰδεολογικὴν μὲ ὀρισμένας ομάδας καὶ μὲ ὀρισμένα συμφέροντα ἐκφραζόμενα μέσῳ ομάδων καὶ παρατάξεων. Τοῦτο ὅμως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀναβολὴν τοῦ ἀναγκαίου ἀνανεωτικοῦ ἐνδοεκκλησιαστικοῦ καὶ ἐξωεκκλησιαστικοῦ ἀγῶνος. Καὶ δὲν πρέπει ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας νὰ φοβηθῇ καὶ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν μάχην, διότι, ὡς ὀρθῶς τονίζει ὁ πόλυς Δημοσθένης εἰς τὸν Φιλιππικὸν αὐτοῦ λόγον, «εἶναι ἐπαίσχυντον νὰ ἐμπαίζωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καί, ἀναβάλλοντες πάντα ὅσα παρουσιάζουσι δυσκολίας, νὰ ὑστεροῦμεν εἰς ἅπαντα ἡμῶν τὰ ἔργα καὶ νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν οὔτε αὐτὴν τὴν ἀπλήν ἀλήθειαν: "Ὅτι ὅσοι διεξάγουσι ὀρθῶς τὸν πόλεμον θὰ πρέπει νὰ μὴ παρασύρονται ἐκ τῆς καταστάσεως, ἀλλὰ νὰ προηγοῦνται τῶν πραγμάτων. Καὶ ὡς ἀξιώνει τις ἐκ τοῦ στρατηγοῦ νὰ εὐρίσκηται ἐπὶ κεφαλῆς, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον (νὰ ἀξιῶνῃ τις) νὰ ἡγοῦνται τῶν πραγμάτων ὅσοι ἔχουσι βαρύνουσαν γνώμην, ὥστε νὰ ἐφαρμόζονται ἐν τῇ πράξει πάντα ὅσα οὗτοι νομίζουσι καὶ νὰ μὴ ἀναγκαζώμεθα νὰ ἀκολουθῶμεν τὰ (τετελεσμένα) γεγονότα».

Λόγοι καθαρῶς ἰδεολογικοί, ἐθνικοί, πνευματικοί, ἱστορικοί, κοινωνικοὶ καὶ οἰκονομικοὶ ἐπιβάλλουσι, ὅπως ἡ Πολιτεία ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ τόσον ἐπικινδύνου κομματικοῦ κερδοσκοπισμοῦ καὶ τῆς ἀχαλινώτου ὡσαύτως κομματικῆς δημαγωγίας καὶ ψηφοθηρικῆς συναλλαγῆς, καταστάσεις αἱ ὁποῖαι μετὰ μεγάλης

ἀνέσεως ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλης περιφρονήσεως τῆς κοινῆς λογικῆς προβάλλον-
ται καθημερινῶς ἀπὸ τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως ἐπὶ τῆς μάζης τοῦ λαοῦ
καὶ εἰς βάρος, ἐννοεῖται, τῶν ἀντικειμενικῶν αὐτοῦ ἀτομικῶν, κοινωνικῶν καὶ
ἐθνικῶν συμφερόντων. Ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος, εἶναι κατὰ πάντα
καὶ διὰ πάντα συνυπεύθυνος διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σήμερον χῶδῃ κατάστασιν,
διότι ἡ ἡγεσία αὐτῆς ἔσκυψεν, ἄλλοτε ἐμφανῶς καὶ ἄλλοτε ἀφανῶς, ἄλλοτε ἐκου-
σίως καὶ ἄλλοτε ἀκουσίως, τὸν αὐχένα τῆς εἰς τὸν Καίσαρα καὶ δὲν προσεπάθη-
σε νὰ ὑψώσῃ τὸ ἠθικὸν αὐτῆς ἀνάστημα καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὸν περιούσιον λαόν τῆς
νὰ ἐννοήσῃ καλῶς τὰς ἠθικὰς, πνευματικὰς, κοινωνικὰς, πολιτιστικὰς οἰκονο-
μικὰς καὶ ἐθνικὰς διαστάσεις ἐκάστου προβλήματος, τὸ ὅποιον ἀντιμετωπίζει
ἐναγωνίως ἡ χώρα μας, νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως διὰ τὴν πρωτοφανῆ διακω-
μώδησιν προσώπων καὶ θεσμῶν, νὰ καλλιεργῆσῃ καὶ ἐρεθίσῃ τὴν ὑπεύθυνον
ἀντίδρασίν του ἔναντι τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἐτέρου ζητήματος καὶ τὴν δι' εἰρηνικῶν
μέσων ἀντιμετώπισίν του μὲ ἀπόλυτον σεβασμὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος
κατοχυρωθεῖσαν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου. Δυστυχῶς, ἐκόντες-ἄκοντες, ἐτηρή-
σαμεν καὶ ἐξακολουθοῦμεν ἐν πολλοῖς εἰσέτι καὶ σήμερον σκανδαλωδῶς νὰ
τηρῶμεν, παρὰ τὰς ὑπαρχούσας μεμονωμένας ἀντιδράσεις ὠρισμένων Μη-
τροπολιτῶν, τακτικὴν ἀφάνου ἰχθύος, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ ποίμνιον ἡμῶν νὰ
σπαράσσῃται ὑπὸ ὀθνεῖων φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀπὸ τῆς τηλεορά-
σεως καὶ τῶν διαφόρων στηλῶν τοῦ ἐν πολλοῖς ὑποβαθμισμένου ὑπὸ τῆς
Πολιτείας ἡμερησίου καὶ ἐβδομαδιαίου τύπου κηρυγμάτων καὶ ὑπὸ τῆς
διεθνοῦς θρησκευτικῆς προπαγάνδας. Χωρὶς καὶ νὰ ἐννοήσωμεν τί ἀκριβῶς
σημαίνει ἡ ἀνεξήγητος καὶ διὰ πολλοὺς ἀνερμήνευτος καὶ ἀνεξιχνίαστος σιωπὴ
ἡμῶν τῶν ἐπισκόπων διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ ἐθνοσωτήριον μαρτυρίαν καὶ
διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἐδέχθημεν, ἐπαναλαμβάνα, ἀσυνειδήτως ἢ ἐνσυνει-
δήτως νὰ γίνωμεν ἀρωγοὶ καὶ ἔμμεσοι ὑποστηρικταὶ τῆς λογοκρισίας τῆς
ἱστορικῆς, θρησκευτικῆς, ἐκκλησιαστικῆς, πολιτιστικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀληθείας.
Διὰ τῶν πράξεων ἡμῶν ἐδέχθημεν νὰ γίνωμεν συνεργοὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν πολι-
τεικῶν παραγόντων ἐπιδιωκομένην ἱστορικὴν λήθην, γεγονόςς τὸ ὅποιον
ἐξυπηρετεῖ κατὰ τὸν καλῦτερον καὶ ἀσφαλέστερον τρόπον τὸ πιστεῦν πάντων
ἀνεξαιρέτως ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ νὰ ζήσουν
συμφώνως πρὸς τὰς ἀναλλοιώτους ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ ἀξίας, τὰς ἀγνοοῦν, καὶ
δὴ καὶ κατὰ τρόπον λίαν προκλητικόν.

Μετὰ ἀπὸ τὴν τόσον ὀδυνηρὰν περιπέτειαν, τὴν ὁποῖαν ἐγνώρισε σύμ-
πας ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πρὸ τινων ἐτῶν καὶ εἶχεν ὡς ἄμεσον συνέπειαν τὴν συρ-
ρίκνωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ Πολιτεία καλεῖται ν' ἀφήσῃ τὰ τυχόν μέχρι τῆς
σήμερον προβαλλόμενα διάφορα προσχήματα καὶ νὰ ἀποφασίσῃ οὐχὶ βάσει
τῶν ἀρχῶν καὶ θέσεων, αἱ ὁποῖαι ἴσχυσαν ἢ ἰσχύουν καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς
ἄλλα κράτη καὶ εἰς ἄλλους λαούς, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ J.
Naishitt, διέρχονται τὸ οὕτως ἀποκαλούμενον στάδιον τῆς μεταβατικότητος

(Time of Parenthesis), ἡ τὴν φάσιν τοῦ τηλεοπτικοῦ καὶ καταναλωτικοῦ ἀντανισμοῦ, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον βάσει τῶν γνωστῶν ἀρχῶν καὶ θέσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνικοῦ αὐτοῦ συμφέροντος, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἔχι μόνον ἀπλῶς δὲν προάγεται, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ δλονέν καὶ περισσότερον ὑποχωρεῖ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς μιᾶς πολιτικῆς ἀνευ μέτρου, προοπτικῆς, ὀραματισμοῦ, ἰδεολογίας καὶ βαθέος αἰσθήματος ἱστορικῆς εὐθύνης ἔναντι τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους καὶ Γένους, τὸ ὁποῖον, ἐὰν ἀντικειμενικῶς κρίνη τις τὴν παροῦσαν κατάστασιν, εὐρίσκειται, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, εἰς τὴν πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀδυνηρὰν δι' αὐτὸ ἀπελιπιστικὴν πραγματικότητα καὶ κατάστασιν, δίδον εἰς τὸν μακρόθεν ἰστάμενον παρατηρητὴν τὴν εἰκόνα ἑνὸς ναυαγίου καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς χώρας ἐξ ὀλοκλήρου προβληματικῆς, περὶ μιᾶς χώρας ἣ ὅποια φέρει ἔντονα τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα γνωρίσματα μιᾶς κακοποιημένης δημοκρατίας· ἐλλείπει ἡ βαθυτέρα πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ ἡ ἀληθῆς πολιτικὴ ἀγωγή, τὸ Κράτος ἐνεργεῖ ἔναντιον τοῦ πολίτου καὶ ὁ πολίτης ἔναντιον τοῦ Κράτους, ἡ σχέσις μεταξὺ αὐτῶν μεταβάλλεται εἰς ἀπάτην καὶ μονομερῆ ἐξάρτησιν, ἡ κρίσις λογικῆς τείνει νὰ γίνῃ μόνιμος κατάστασις, τὸ ψέμα συγγέεται μετὰ τῆς ἀληθείας θεωρούμενον ὡς ἀξία προσωπικῆς ἰκανότητος, ἡ διαβολή, ὁ φθόνος καὶ ἡ συκοφαντία ἀνάγονται εἰς ἐπιστήμην, ἡ ἐλευθερία ταυτίζεται μετὰ τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ πάσης ὑποχρέωσης καὶ εὐθύνης ἔναντι τῶν γραπτῶν καὶ ἀγράφων νόμων, ἡ πολιτικὴ ἐκλαμβάνεται ὡς ἄρνησις διὰ τὴν ἄρνησιν καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις διὰ τὴν ἀντιπολίτευσιν, ὁ σοσιαλισμὸς περιορίζεται εἰς τὴν περιφρούρησιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων τῶν ὑψηλὰ πολιτικακῶς ἰσταμένων χωρὶς καὶ νὰ λαμβάνηται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὸ κοινὸν συμφέρον, ἡ ἀπουσία σταθερότητος, συνεπειᾶς καὶ εὐρυτέρας γνώσεως καὶ ἀποτελεσματικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν πραγμάτων, ἡ ἀχαλίνωτος προβολὴ τῆς δημαγωγίας ἐν ὀνόματι τῆς δημοκρατίας, ὁ κερδοσκοπισμὸς εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ κοινωνικὰ στρώματα, ἡ μείωσις τοῦ πατριωτικοῦ φρονήματος καὶ τῶν ἀξιῶν, ἀρχῶν καὶ ἰδανικῶν, τὰ ὁποῖα πρέπει ἀνυπερθέτως νὰ ἔχῃ ὡς φωτεινὸν φάρον ἡ ἔχουσα ἀνάγκην ἐγκαίρου σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως νεολαία μας, ἡ ἀληθοφοβία, φυγομαχία καὶ εὐθυνοφοβία ὡς κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ἐκάστοτε κυβερνητικῆς πλειοψηφίας, ἡ σκανδαλώδης ἀνάπτυξις τοῦ θράσους ἀντὶ τῆς συνέσεως καὶ τῆς παρρησίας, ἡ καταστροφὴ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ τῶν νέων μας καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς προσωπικότητος τούτων καὶ γενικώτερον τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ κύκλου τῆς γενικῆς σήψεως εἰς τὸν κύκλον τοῦ αἵματος, ἡ ἀπάτη, ἡ κλεψιά καὶ ἡ «ρεμούλα», ἡ κυριαρχία τοῦ παρακράτους, ἡ καθιέρωσις τοῦ φαντάσματος τῆς ἐλευθερίας διὰ τοὺς ἐκτρεπομένους πολίτας ὡς πολιτικῆς εἰσιτηρίου διὰ τὴν πλήρη ἀσυδοσίαν τῆς ἐξουσίας, τέλος δὲ ἡ πλήρης

σύγχυσις τῆς ἀτομικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐννοίας τῆς δημοκρατίας μετὰ τῆς παντελοῦς ἀποδεσμεύσεως τοῦ ἀτόμου ἀπὸ πάσης ἠθικῆς, κοινωνικῆς, πολιτιστικῆς καὶ ἐθνικῆς εὐθύνης καὶ εὐαισθησίας, γεγονός τὸ ὁποῖον γίνεται ἔτι ἐμφανεστερον διὰ τοῦ προβαδίσματος τῆς τιμῆς τῶν πολιτικῶν ἡμῶν ἀνδρῶν ἔναντι τῆς ὑπερτάτης τιμῆς καὶ ἀξιοπρεπειᾶς τῆς χώρας ἡμῶν γενικῶς καὶ παντελοῦς ἐλλείψεως συνέσεως καὶ συναινέσεως εἰς τὰ μεγάλα καὶ δύσκολα ἐθνικὰ προβλήματα καὶ ἐσωτερικὰ θέματα, τακτικὴ ἢ ὁποία δεικνύει περιτράνω με πρόσην ὀλίγην σωφροσύνην διακυβερνᾶται ἡ χώρα ἡμῶν καὶ ἀντιμετωπίζονται τὰ πολλά, σοβαρὰ καὶ μεγάλα αὐτῆς προβλήματα.

Φροναῖμεν ταπεινῶς ὅτι εἶναι πλέον καιρὸς ἢ Πολιτεία νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐγκλιανισθεῖσαν πρὸ ἐτῶν ἀντιεκκλησιαστικὴν, ἀντικοινωνικὴν, ἀντιχριστιανικὴν καὶ ἀντορθόδοξον πολιτικὴν, τὴν ὁποίαν αὕτη ἀκολουθεῖ, ἄλλοτε ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς καὶ ἄλλοτε ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, ἔναντι τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας καὶ νὰ προσγειωθῇ εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ὡμὴν πραγματικότητα, ὡς ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Κράτη τῆς Δύσεως, ἀκολουθοῦσα πιστῶς τὸ ἐπιβεβλημένον καὶ ἄχρι τοῦδε δεδοκιμασμένον ὕφος καὶ ἦθος τῆς πολιτικῆς γενικῶς, τὸ ὁποῖον ἀπέδωκεν οὐκ ὀλίγους ἀγλαοὺς καὶ εὐχύμους καρποὺς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος καὶ γενικώτερον εἰς τὸ Γένος μας. Ἡ ἐφαρμοζομένη στεῖρα πολιτικὴ, ἢ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν ἀποψιλῶσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ παντὸς περιουσιακοῦ στοιχείου, καίτοι αὕτη εἶναι ἡ πτωχότερα μεταξύ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ὁμολογιῶν τῶν ἐλευθέρων χωρῶν τοῦ κόσμου⁴⁰¹, εἰς τὴν διὰ πλαγίων τινῶν μέσων καὶ τρόπων περιθωριοποίησιν τῆς

401. Νομίζομεν ὅτι ἄξιον ἰδιαίτερας ὑπογραμμίσεως τυγχάνει τὸ γεγονός, ὅτι Ἐκκλησίαι τῶν δυτικῶν κυρίως χωρῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι, ἔχουν ὠρισμένας ἀμέσους ἢ ἐμμέσους ἐπιχορηγήσεις καὶ διευκολύνσεις ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας. Οὕτως, ἐπὶ παραδειγματι, αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Γερμανίας (Ρωμαιοκαθολικῆ, Εὐαγγελικῆ καὶ Παλαιοκαθολικῆ) διὰ νόμου τοῦ Κράτους λαμβάνουν τὸ δέκατον τῶν δημοσίων ἐσόδων τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ἑκκατηστικιοῦ φόρου, χωρὶς καὶ νὰ ὑπάρχῃ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον σύστημα τῆς συναλλαγίας. Ὡς δεῦτερον ἐνδεικτικὸν παράδειγμα μνημονεύομεν ἐνταῦθα τὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας, ἢ ὁποία, κατὰ τινὰς πληροφορίας, καίτοι ἔχει μεγαλύτερον προϋπολογισμὸν ἀπὸ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐν τοῦτοις βοηθεῖται ὑπὸ τῆς Πολιτείας καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλσατίας, ὅπου ὡς γνωστὸν ἰσχύει τὸ παλαιὸν σύστημα. Ἐν παρόδῳ ἀναφέρομεν ἀπλῶς ὅτι οὐδεμία σύγκρισις δύναται νὰ γίνῃ μεταξύ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ ἐκείνων τοῦ Βατικανοῦ.

Μετ' ἰδιαίτερας ἐμφάσεως πρέπει νὰ ὑπογραμμίσωμεν ἐνταῦθα ὅτι τυχὸν διὰ τῆς βίας ἀποψιλῶσις τῆς Ἐκκλησίας (τῶν ἐνοριῶν καὶ τῶν Ἱ. Μονῶν) ἡμῶν ἀπὸ τῶν περιουσιακῶν αὐτῆς στοιχείων θὰ ἀνοίξῃ τὴν κερκόπορταν διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς περιουσίας τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ δὴ καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς καὶ τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἱστορικῆς Μονῆς τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ. Ἀφ' ἐτέρου θὰ καταστῆσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀδύνατον πλέον νὰ συντηρήσῃ τὰ πολυάριθμα εὐαγγῆ φιλανθρωπικὰ αὐτῆς ἰδρύματα, νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἱεραποστολὴν

Ἐκκλησίας ἐκ τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους⁴⁰², ἡ ἀναγομένη εἰς σύστημα διοικήσεως ἰδεολογία τῆς βίας, ἡ διαγραφὴ τῆς θρησκευτικῆς χριστιανικῆς παραδόσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἐμμένει ἡ Ἐκκλησία καὶ τὴν ὁποίαν, δυστυχῶς καὶ ἀτυχῶς, ἡ Πολιτεία ἀποκαλεῖ τροχοπέδη, ἡ προσπάθεια ἀνοίγματος τῆς κερκόπορτας εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Γένους, ἔτι δὲ καὶ ἡ συνεχῶς καταβαλλομένη προσπάθεια ἐξασθενήσεως τῆς ἀρρήκτως συνδεδεμένης μετὰ τῆς ἀνεκτιμῆτου πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ Γένος ἡμῶν προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας ἱστορικῆς μνήμης, ταῦτα πάντα καὶ πολλὰ ἕτερα δὲν ἀπέδωσαν, ἀλλ' οὔτε καὶ πρόκειται νὰ ἀποδώσουν τοὺς ἀναμενομένους ὑπὸ τῶν ἀντικλησιαστικῶν, ἀντιχριστιανικῶν καὶ ἀντορθοδόξων ἀθεϊστικῶν ἐγκεφάλων τῆς κρατικῆς μηχανῆς καρπούς⁴⁰³. Τούναντίον, ἡ στενὴ καὶ ἀγαστὴ συνεργασία τῶν δύο τούτων, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε κτηθείσης μακρᾶς καὶ θετικῆς πείρας, θὰ ἀποδώσῃ πολλοὺς καὶ ἀγλαοὺς καρπούς πρὸς ὄφελος ἀμφοτέρων, τ.ἔ. πρὸς ὄφελος καὶ οἰκοδομὴν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἀντὶ λοιπὸν ἡ Πολιτεία εὐκαίρως-ἀκαίρως νὰ προσπαθῇ ἐμμέσως ἢ ἀμέσως πῶς καὶ τίνι μέσῳ θὰ μεθοδεύσῃ, σιωπηλῶς τῷ τρόπῳ — διότι ὀφίσταται καὶ ἡ σθεναρὰ ἀντίστασις τοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν φοβεῖ-

καὶ ἐν γένει εἰς τὸ πολὺπλευρον κοινωνικὸν καὶ πολιτιστικὸν αὐτῆς ἔργον, πρᾶγμα τὸ ὅποιον θὰ τὴν καταστῆσῃ διαρκῆ ἐπαλτήν καὶ δοῦλον τῆς Πολιτείας. Ἡ πραγματοποιήσις ἐνὸς τοιοῦτου σχεδίου ἀποφιλώσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ παντὸς περιουσιακοῦ (ἀστικοῦ καὶ ἀγροτικοῦ) στοιχείου δι' ὠρισμένων αὐθαϊρέτων καὶ μονομερῶν ἀνομοθετικῶν ρυθμίσεων» ἀσφαλῶς θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ στενὰ κομματικὰ συμφέροντα τοῦ κυβερνῶντος κόμματος, οὐ μὴν ἀλλὰ θὰ ἀποτελέσῃ νέαν ἐθνικὴν τραγωδίαν, τὴν ὅποιαν πρέπει πάση θυσίᾳ νὰ ἀποφύγωμεν διὰ τοῦ ἐγκαινιασμοῦ ἐνὸς εὐλικρινοῦς ἀνοικτοῦ διαλόγου μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ἐκαστος καλεῖται ν' ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας αὐτοῦ. Περὶ τοῦ ζωτικοῦ καὶ εὐρυτάτου τούτου θέματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας διὰ πλείονα πληροφόρησιν παραπέμπωμεν τὸν ἀναγνώστην ἡμῶν εἰς τὴν μελέτην ἡμῶν: *Quo vadis Ἑλλαδικῆ Ὁρθοδοξία; Ἡ πορεία τοῦ Γένους σήμερον καὶ αἱ εὐθύναι τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι 1987.

402. Περὶ τῆς καλῶς μελετημένης καὶ συστηματικῶς ἐφαρμοζομένης κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη ταύτης τακτικῆς τῆς Πολιτείας ἰδὲ πλείονα ἐν Γ.-Χ. ΖΑΦΕΙΡΗ, *Μητροπολίτου Περιστερίου*, *Quo vadis Ἑλλαδικῆ Ὁρθοδοξία*;..., σ. 314-324.

403. Εἶναι ὄντως λίαν λυπηρὸν διὰ τὸν τόπον καὶ τὴν χώραν μας γενικώτερον, πρόσωπα τοῦ γυναικείου κόσμου εὐρισκόμενα εἰς ὑψηλὰς θέσεις τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ ἀντὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ βοηθήσουν γενικῶς τὸ κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ προβαίνουσι, κυρίως χάριν ἱκανοποιήσεως τῶν μελῶν τῶν ἀκραίων φεμινιστικῶν σωματείων, εἰς πρωτοφανεῖς ἐμπρηστικὰς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐκδηλώσεις, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ἡ δῆλωσις: «πρέπει νὰ μειωθῇ ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸ λαόν». Τοιαῦτα ἐκδηλώσεις δὲν οἰκοδομοῦν τὸ ἔργον τῆς Πολιτείας, ἀλλ' οὔτε καὶ σφουρηλατοῦν τὴν ἐπιδιωκόμενὴν ψυχικὴν ἐνότητα καὶ ὁμοφυλίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοῦ ὅποιοι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐθνικὴ αὐτοῦ ἐπιβίωσις εἶναι ἀρρήκτως συνυφασμένα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν οὗτος μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον γνωρίζει καὶ νὰ σέβηται καὶ νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ θυσιάζῃται ὡς ἀνάγκη.

ται και ἡ ὁποία οὐδόλως εἶναι καταφρονητέα— ταπεινῶσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἡγεσίας αὐτῆς, τὸν ὑποβιβασμὸν τοῦ ἱστορικοῦ ρόλου τῆς Ὁρθοδοξίας, ἰδίᾳ διὰ τῆς συνεχοῦς σκανδαλώδους προβολῆς ὑλιστικῶν θεωριῶν καὶ ρευμάτων, τὴν προσβολὴν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, τὴν ἀνωθεν ἐπιβαλλομένην ἐξαχρείωσιν τῶν μέχρι πρό τινας ἰσχυόντων ἡθῶν καὶ ἐθίμων, τὴν διάλυσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, τὴν ἀνοχὴν ἐὰν μὴ καὶ ἐνθάρρυνσιν ἐνίοτε τῆς ἐκλύσεως τῶν ἡθῶν⁴⁰⁴, ὡς καὶ τὴν δυσλειτουργίαν τῶν πολλαπλῶν καὶ πᾶν ὠφελίμων πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν αὐτῆς εὐαγῶν καθιδρυμάτων (Γηροκομείων, Ὁρφανοτροφείων, οἰκοτροφείων, πνευματικῶν κέντρων, κέντρων ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, εἰδικῶν κέντρων προετοιμασίας τῶν ὑποψηφίων διὰ γάμου κοινωνίαν πρὸς δημιουργίαν νέας οἰκογενείας, κέντρων ἐργαζομένης μητέρας, κέντρων εὐρέσεως ἐργασίας, παιδικῶν σταθμῶν, κέντρων Γαλήνης, Νοσοκομείων, εἰδικῶν ἰδρυμάτων κατακοίτων γερόντων καὶ καθυστερημένων παιδιῶν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὸν μεγαλύτερον σταυρὸν καὶ τὸ πλέον τραγικὸν δρᾶμα τῶν ἐχόντων τοιαῦτα παιδιὰ οἰκογενειῶν, καὶ διὰ τὰ ὅποια τὸ Κράτος δεικνύει οὐχὶ ἀπλῶς στάσιν ἀδιαφορίας ἀλλ' ἀπάνθρωπον τοιαύτην^{404α},

404. Σημειωτέον ἐναυθα ὅτι ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετιᾶν παρατηρουμένη ἀλματώδης ἀΐησις τῆς ἐκλύσεως τῶν ἡθῶν ὀφείλεται εἰς πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ εὐρυτάτην, ἀνευ οὐδεμιᾶς προτέρας ἀναλόγου ὑποδομῆς, μάθησιν παντὸς εἶδους θεωρητικῆς ἢ πρακτικῆς σεξουαλικῆς δραστηριότητος, εἰς τὴν εὐρυτάτην διάδοσιν καὶ χρῆσιν τῶν ἀντισυλληπτικῶν χαπιῶν, εἰς τὴν ματεριαλιστικὴν πολιτικὴν καὶ τὰ κατακλύζοντα πολλὰ ἄσεμνα περιοδικά, βιβλία, φιλμς καὶ βίντεο, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπιδεικνυομένην μεγάλην καὶ ἐνίοτε καὶ σκανδαλώδη ἐπίσημον ἀνοχὴν εἰς πᾶν εἶδος ἠθικῆς παρεκτροπῆς, ἡ ὁποία, πρέπει ἐναυθα, ἰδιαιτέρως νὰ ὑπογραμμισθῇ, συμβάλλει εἰς τὴν ὁμοφυλοφιλίαν, τὴν διάδοσιν τοῦ aids καὶ εἰς τὴν χαλάρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς μονογαμικῆς σχέσεως.

404α. Μετὰ μεγάλης ὀδύνης καὶ ἀπελπισίας διὰ τὸ ἀνευ προηγουμένου κατάντημα αὐτοῦ τοῦ τόσον ζηλευτοῦ καὶ ἱστορικοῦ τόπου ἡμῶν θὰ ἐνθυμούμεθα τὰς πολυτετεῖς, μεγάλας, ἀόκνους καὶ ὑπερανθρώπους, ἐν τινι μέτρῳ, προσπαθείας, τὰς ὁποίας ἐκάναμεν, προκειμένου νὰ ἀνεγείρωμεν ἐν πρωτότυπον κοινωνικὸν Ἰδρυμα ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Περιστερίου διὰ τὰ καθυστερημένα παιδιὰ. Καὶ ἐνῶ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα διὰ τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν, τὴν τελευταίαν ὥραν τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὁ Δήμος Περιστερίου καὶ τὰ καθαρῶς κομματικὰ Συνοικιακὰ Συμβούλια ἐσῆκωσαν ἐπὶ ποδὸς ὅλον τὸν μηχανισμόν τοῦ Κράτους ἐναντίον τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ὡσάν νὰ ἐπρόκειτο νὰ ἀνεγείρῃ αὐτὴ ἐν πυρηνικὸν ἐργοστάσιον. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ξεσηκωμοῦ τούτου ἦτο ἡ ἀνατροπὴ τοῦ μεγαλοπνόου τούτου ἔργου τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως καὶ ἡ ἀποφασιστικὴ ματαίωσις τῶν σχεδίων. Ἐύλογον ὅμως εἶναι τὸ ἐρώτημα: Διὰ ποῖον λόγον προέβησαν εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ ἀνέτρεψαν τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ εἶναι πολὺ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὑποβαθμισμένην περιοχὴν τοῦ Δήμου Περιστερίου; Ἡ ἀπάντησις, ἡ ὁποία εἶναι ἀπελπιστικὴ καὶ δεικνύει πῶς κυβερνᾶται ἡ χώρα μας, ἐδόθη ὑπὸ ἐπισήμου παράγοντος εἰς ἡμᾶς προσωπικῶς: ... Τὸ ἔργον δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀπλοῦστατα διότι ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ ἀνεγείρῃ τοιαῦτα ἰδρύματα. Ταῦτα ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν». Ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ ἔχη, κατὰ τοὺς κομματικούς στενοκεφάλους

τεχνικῶν σχολῶν κλπ.)⁴⁰⁵. Καὶ τὸ Κράτος φέρει ἔμμεσα ἢ ἄμεσα καλύματα λειτουργίας τῶν ὡς ἄνω εὐαγῶν ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων μὲ ἀπώτερον σκοπὸν νὰ τὰ κλείσῃ ἐντελῶς, προκειμένου νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ ἔντονον καὶ λίαν ἀποτελεσματικὸν κοινωφελές κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε, μὴ ὑπάρχοντος ἐτέρου κοινωνικοῦ φορέως, θὰ εἶναι εὐκόλος ἡ προπαγάνδα καὶ ἡ

καὶ στενοκάρδους ἐγκεφάλους, κοινωνικὴ ἀποστολὴν καὶ δραστηριότητα. Ἐνεκα τῶν κομματικῶν τούτων παθῶν, τῆς στενότητος ἀντιλήψεως καὶ τῆς συστηματικῶς καλλιεργημένης ἀντικλησιαστικῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς τὸ ἔργον οὐδέποτε ἔγινε καὶ ἡ ὑποβαθμισμένη περιοχὴ τοῦ Δήμου Περιστερίου, τ.ἔ. τοῦ τετάρτου Δήμου τῆς Ἑλλάδος, ἐστερήθη ἐνὸς τοιοῦτου τόσον βασικοῦ καὶ ὄλιγος ἀπαραιτήτου κοινωνικοῦ Ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐμετρίαζε τὸν πόνον καὶ τὸ διαρκές δράμα τῶν οἰκογενειῶν μὲ καθυστερημένα παιδιά, γενομένων ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους τῶν ἰδιωτικῶν Ἰδρυμάτων.

405. Παρὰ τὰ ἐλάχιστα οἰκονομικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ παρὰ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον συστηματικὴν ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας πολειμικὴν ἐναντίον αὐτῆς, αὐτῆ, κατὰ τοὺς πλέον συντηρητικὸς ὑπολογισμοὺς, διαθέτει σήμερον πλέον τῶν 550 εὐαγῶν καθιδρυμάτων, (ὄρφανοτροφεῖα, γηροκομεῖα, ἐστίας γερόντων, ἐκκλησιαστικὰ συσσίτια, κέντρα νεότητος, κέντρα ἐργαζομένης μητέρας, βρεφοκομεῖα, παιδικοὺς σταθμοὺς, παιδικὰ κατασκηνώσεις, ἰδρύματα ἀνιάτων, κέντρα οἰκογενείας, στρατοῦ, φυλακισμένων, τσιγγάνων, εἰδικὰς ὑπηρεσίας ἀποκαταστάσεως ἀπόρων κορασίδων, ταμεῖα ὑποτροφῶν, ταμεῖα ἀποστολῆς ἀπόρων ἀσθενῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, κέντρα ἀποτοξινώσεως ναρκομανῶν, κέντρα μελλονύμφων, φροντιστήρια δι' ἀπόρους μαθητὰς, Τεχνικὰς Σχολὰς κλπ.). Τὴν αὐτὴν κοινωνικὴν, φιλανθρωπικὴν καὶ ἀνθρωπιστικὴν δραστηριότητα ἔχουν αὐτὴ ἐπιδειξοῦν καὶ αἱ Ἑρεῖαι Μητροπόλεις αἱ ὁποῖαι ὑπάγονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ πάνσεπτον Οἰκουμένικον Πατριαρχεῖον. Οὕτως αἱ τέσσαραῖ Ἐπαρχίαι τῆς Δωδεκανήσου διαθέτουν γηροκομεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, κέντρα νεότητος, ὑποτροφίας δι' ἀπόρους φοιτητὰς, ταπητουργικὰς σχολὰς, ἐλαιοτριβεῖα, προσέτι δὲ καὶ φωτογραφικὸν ἐργαστήριον μικροφωτογραφήσεως χειρογράφων (Ἰ. Μονὴ τῆς Πάτμου). Τέλος ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, ἡ ὁποία εἶναι ἡμιαυτόνομος, σφύζει ἀπὸ οἰκοτροφεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, γηροκομεῖα, νηπιαγωγεῖα, σχολεῖα κωφῶν, παιδικὰς κατασκηνώσεις, συσσίτια διὰ τοὺς πτωχοὺς, παιδικὰς κατασκηνώσεις, ἰατρεῖα, πνευματικὰ ἰδρύματα, πανορθόδοξου καὶ παγχριστιανικῆς ἀκτινοβολίας (Ἀκαδημία Κρήτης εἰς τὸ Κολυμπάρι), πρότυπα ἀγροκτημάτα, σχολεῖα ἐκμαθήσεως τεχνῶν, κέντρα ἀποκαταστάσεως καὶ προικοδοτήσεως ὄρφανῶν καὶ ἀπόρων κορασίδων κλπ. Ἀσφαλῶς τὸ φιλανθρωπικόν, κοινωνικόν, πνευματικόν, ἱεραποστολικόν καὶ πολιτιστικὸν ἔργον τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν θὰ ἦτο πολὺ μεγαλύτερον, σημαντικώτερον οὐσιωδέστερον, εὐρύτερον καὶ δραστικώτερον ἂν καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία πρῶτον ἦτο περισσότερον ἐλευθέρα, δεύτερον ἂν δὲν ὑφίστατο φορτικὰς πιέσεις καὶ ἐνίοτε ὡμὰς καὶ αἰφνιδίους, ἀμέσους ἢ ἐμμέσους, ἐπεμβάσεις τῆς Πολιτείας, τρίτον ἂν αὐτῆ ἐξεμεταλλεύετο καὶ ἀνέπτυσσε παραγωγικῶς τὴν ἐναπομείνασαν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, τέταρτον ἂν ἀπεμακρύνετο τοῦ ἀσφυκτικοῦ ἐναγκασμοῦ μετὰ τῆς Πολιτείας καὶ πέμπτου ἂν καὶ ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν ὁ κατάλληλος μεσοπρόθεσμος καὶ μακροπρόθεσμος προγραμματισμός.

έναντίον τῆς ἀληθοῦς Δημοκρατίας στρεφομένη ἐπιβολή τῆς μονοκομματικῆς ἰδεολογίας καὶ φιλοσοφίας, κυρίως εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας μας.

Ἀντικειμενικῶς βλέποντες τὰ πράγματα καὶ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν διακονίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τὴν ὁποίαν πλουσιοπαρόχως καὶ εἰλικρινῶς ὀφείλουσαν νὰ προσφέρουν καὶ ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία, φρονοῦμεν ταπεινῶς, ὅτι εἶναι προτιμότερον καὶ ἅμα καὶ ἔθνικῶς, πνευματικῶς καὶ κοινωνικῶς ἐπιωφελέστερον ἡ Πολιτεία, ἀφοῦ πρῶτον ἀπαλλαγῆ πάσης δογματικῆς προκαταλήψεως καὶ ἰδεολογικῆς ἀγκυλώσεως, νὰ βοηθῆ συνεχῶς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μάλιστα μὲ τὸ σημερινὸν λίαν ὑψηλὸν κόστος ζωῆς, ἔχι ἀπλῶς διὰ νὰ συντηρῆ τὰ κοινωφελῆ αὐτῆς Ἰδρύματα, ἀλλά, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, νὰ τὰ πολλαπλασιάσῃ. Καὶ τοῦτο, διότι τὸ τεράστιον ἔργον, τὸ ὁποῖον προσφέρουν ἀφειδῶς καὶ ἀφιλοκερδῶς τὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ καθιδρύματα εἰς τὸν τόπον καὶ εἰς τὸν λαόν μας δὲν δύναται νὰ τὸ προσφέρῃ ἡ Πολιτεία, ἡ ὁποία συνειδητῶς ἢ ἀσυνειδητῶς πάσχει ἐκ τοῦ συνδρόμου, τὸ ὁποῖον μὲ τόσον σοφὰ καὶ τόσον ἐκφραστικὰ καὶ ἐπίκαιρα λόγια διατυπώνει ὁ πολὺς Μπρέχτ, λέγων: «Ἄν κάτι σᾶς ἐνοχλεῖ, δὲν ἔχετε παρὰ νὰ τὸ καταργήσητε». Ὁμοῦ μετ' ἄλλων αὐτοαποκαλουμένων προοδευτικῶν οἱ μὴ φίλα πρὸς τὸ πανελλήνιον καὶ πανανθρώπινον τεράστιον τοῦτο ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διακείμενοι ἀναπαράγουσαν, εὐκαιρίας δοθείσης, μίαν σαθρὰν ἠθικὴν διὰ τῆς ὁποίας προσπαθοῦν νὰ ἀφοπλίσουν ἠθικὰ καὶ ἰδεολογικὰ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν καὶ νὰ δημιουργοῦν ἀπατηλὰς ἐντυπώσεις, σκοπιμότητας καὶ κομματικούς ὑπολογισμούς.

Ἐὰν ἡ Πολιτεία δὲν ἐπιθυμῇ, διὰ λόγους καθαρῶς ἰδεολογικούς καὶ κομματικούς, νὰ προβάλλῃ τὸ τεράστιον κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν μαζικῶν μέσων ἐνημερώσεως, τοῦλάχιστον ἄς παύσῃ τὴν δι' αὐτῶν συστηματικῶς ἐπιτελουμένην εἰς βάρος τῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐκτηρίων οἰκῶν καὶ εὐαγῶν καθιδρυμάτων προπαγάνδαν καὶ γελοιοποίησιν, καὶ δὴ καὶ καθ' ἣν στιγμὴν προβάλλει σκανδαλωδῶς τὸ λίαν περιωρισμένον ἔργον τῆς ἀδελφῆς Τερέζας, ἡ ὁποία ἴδρυσεν γηροκομεῖον μὲ τροφίμους μὴ ὑπερβαίνοντας τὸν ἀριθμὸν τῶν δέκα καὶ ἀγνοεῖ τὸ τεραστίον διαστάσεων κοινωνικόν, φιланθρωπικόν καὶ πνευματικόν ἔργον τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. Βεβαίως, δικαίωμα τῆς Πολιτείας εἶναι νὰ προβάλλῃ ἢ καὶ νὰ ἀγνοῇ, ἐν ἐσχάτῃ ἀρνητικῇ περιπτώσει, τὸ τοιοῦτον ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτιστικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἐξυπηρετήσιν τῶν καθαρῶς προπαγανδιστικῶν ἀναγκῶν καὶ προσπαθειῶν τοῦ κυβερνῶντος κόμματος, οὐ μὴν ἀλλ' ἀπόλυτον αὐτῆς χρῆος εἶναι νὰ μὴ ταυτίζεται μετὰ τῶν ἐκάστοτε κυβερνῶντων κομμάτων καί, ἀφ' ἑτέρου, νὰ σέβηται τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ θρησκευτικὸν πιστεύω τῶν πολιτῶν τῆς καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν, ἐφ' ὅσον τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἔργον τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Αὐτὸ ἄλλως τε σημαίνει ἀληθῆς πλουραλισμὸς καὶ δημοκρατία, τῆς ὁποίας ἡ ἀπρόσκοπτος λειτουργία

προϋποθέτει ἀπαραιτήτως τὸν δημόσιον ἔλεγχον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποκομίζει ὁ τηλεθεατῆς-ἀκροατῆς τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, ἰδιαίτερος τῆς («ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσης») τηλεοράσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἔργον καὶ τὴν ἀνεκτίμητον ἀνά τοὺς αἰῶνας προσφοράν τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἡ συστηματικῶς καὶ μεθοδικῶς καλλιεργουμένη καὶ δεικνυομένη πρὸς αὐτὴν μεγάλη ἀγνωμοσύνη καὶ διαστροφή τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας καὶ πραγματικότητος, γεγονός τὸ ὁποῖον σὺν τοῖς ἄλλοις δεικνύει κατὰ τρόπον πολὺ ἐκφραστικὸν καὶ ἀδιάφυστον πρῶτον μὲν ὅτι ἡ μεγαλυτέρα ἀπειλὴ εἰς τὸν τόπον μας καὶ διὰ τὸν τόπον μας εἶναι ἡ βαθεῖα ἀλλοίωσις τῶν δημοκρατικῶν ἰδεωδῶν καὶ τῶν πατροπαραδότων μεγάλων ἠθικῶν ἀξιών καὶ δευτέρον ὅτι αὕτη αὕτη ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μέχρι τοῦδε ἐπιδειχθεῖσαν σιωπὴν καὶ μετριοφροσύνην καὶ ν' ἀναλάβῃ ἐγκαίρως τὴν εὐρυτέραν πληροφόρησιν τοῦ κοινοῦ καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ τεραστίου ὑπ' αὐτῆς ἐπιτελουμένου κοινωνικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου ὑπὸ προσώπων μὴ προκαλούντων ἀντιδράσεις. Πρὸς τούτοις, ἡ Ἐκκλησία εἶναι κατὰ τινα τρόπον ὑποχρεωμένη καὶ πάλιν νὰ ὑπομνήσῃ εἰς τοὺς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀντιτιθεμένους εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ τὴν διαστρέβλωσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας διὰ παντὸς τρόπου καὶ μέσου ἐπιδιώκοντας ἰσχυροὺς μὲν ἀλλ' ἐλαχίστους («ἔθνοπατέρας») τὸ ἀναλλοίωτον ἀξίωμα τῆς ἱστορίας, κατὰ τὸ ὁποῖον «ὅσοι λαοὶ λησμονοῦν ἐν ὀνόματι ὁποιασδήποτε σκοπιμότητος τὴν ἱστορίαν τους, διαπράττουν ἀσυγχώρητον σφάλμα, τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεώς τους». Διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μόνον δι' αὐτῆς διετηρήθη κατὰ τὴν μακρὰν καὶ σκληρὰν δουλείαν τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Γένος, διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀγώνων καὶ θυσιῶν ἡλευθέρωθη, σήμερον δὲ διὰ τῆς πολυμεροῦς καὶ ὑποδειγματικῆς διακονίας καὶ ἐντόνου αὐτῆς παρουσίας διατηροῦνται οἱ ἀνά τὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος διεσκορπισμένοι συμπατριῶται μας "Ἕλληνες εἰς τὴν γλῶσσαν, τὸ φρόνημα, τὴν συνείδησιν, εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, εἰς τὴν Ὀρθοκλαίαν καὶ τὸν Πολιτισμὸν, ἐν ᾧ οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς εἶναι οἱ μόνιμοι, σταθεροί, ἀληθεῖς, εὐσυνείδητοι καὶ ἀμετάκλητοι ἀνά τὴν οἰκουμένην πρέσβεις τοῦ Ἐθνους ἡμῶν. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν τοῦτο γνώρισμα τῆς Ἐλληνοφώνου Ὀρθοδοξίας καθίσταται ἔτι ἰσχυρότερον καὶ πασιφανέστερον ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ γεγονός καθ' ὃ ὁ Ἐλληνισμὸς εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῆς συστάσεως τοῦ ἀνεξαρτήτου Ἐλληνικοῦ Κράτους ἐδήλου τὸν τρόπον καὶ οὐχὶ τὸν τόπον (πρβλ. Σύνταγμα Ἐπιδαύρου). Ἡ γλῶσσα, κατὰ τὴν ὡς ἄνω περιόδον, δὲν ἦτο ἀπόλυτον κριτήριον τῆς ταυτότητος αὐτοῦ, ἐνῶ ἡ ὀρθόδοξος πίστις ἦτο πάντοτε. Ἀναμφισβητήτως, τὸ Ἐλληνικὸν Κράτος εὐθύς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του (1833) ἐχρησιμοποίησε τὴν Ἐκκλησίαν

ὡς κατ' ἔξοχὴν μοναδικὸν καὶ λίαν ἀποτελεσματικὸν ὄργανον αὐτοσυνειδησίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Δὲν δύναται, κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην καὶ βάσει τῆς κηθείσης σήμερον ἐμπειρίας, νὰ προσφέρῃ ἢ μέχρι μυελοῦ ὀστέων κομματικοποιηθεῖσα καὶ ἔνεκα τῆς κομματικῆς καὶ λαϊκιστικῆς δημαγωγίας, τῆς ἀλαζονίας, τῆς ἀνευθυνότητος καὶ τῆς ἀναξιοκρατίας διαλυθεῖσα ὀλοσχερῶς κρατικὴ μηχανὴ ὅ,τι ἀδιακόπως, ἀφιλοκερδῶς, ἐκουσίως, ἀνιδιοτελῶς καὶ πλουσιοπαρόχως προσφέρει ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑστεροβουλίας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ἢ Ἐκκλησίᾳ του, διότι ἅπαν τὸ πνευματικόν, πολιτιστικόν, φιλανθρωπικόν καὶ κοινωνικὸν αὐτῆς ἔργον στηρίζεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπὶ τῆς φιλαλληλίας ἢ τοῦ ἀλτρουισμοῦ, ἐπὶ τῆς καθαρῶς καὶ ἄνευ συνόρων ἀδδίου χριστιανικῆς προσφορᾶς καὶ θυσίας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἢ ὅποια δὲν φεῖδεται κόπων καὶ μόχθων, προκειμένου νὰ διακονήσῃ γενναιοδῶρως, φιλοστόργως, πατρικῶς, ἀνιδιοτελῶς καὶ ὅλως ἐκουσίως τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ὑποχρεωτικὸν ὥρῳριον, εἰς τὸ ξηρὸν κέρδος καὶ τὴν βαθεῖαν ἰδιοτέλειαν. Τὰ κοινωνικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ νὰ βοηθοῦν καὶ νὰ διακονοῦν τὸν ἔχοντα ἀνάγκην ἄνθρωπον καὶ οὐχὶ, ὡς πολλάκις συμβαίνει δυστυχῶς μὲ τὰ δημόσια ἰδρύματα κοινωνικῆς προνοίας, διὰ νὰ τὰ ἐκμεταλλεύωνται οἱ ἐκάστοτε κρατοῦντες καὶ διὰ νὰ «βολεῦουν», κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, τοὺς «ἡμετέρους». Ἡ πρὸς τὸν πλησίον χριστιανικὴ ἀγάπη, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἔξοχὴν κινητήριον δύναμιν τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθιδρυμάτων, εἶναι συγχρόνως καὶ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἶναι μία ἐκ τῶν πολλῶν συγκεκριμένων ἀμέσων συνεπειῶν τοῦ «μακαρίου ἔρωτος», διὰ νὰ ἐκφρασθῶμεν κατὰ τὸν πολὺν Γρηγόριον Νύσσης⁴⁰³, εἶναι οὐσιῶδες συστατικὸν στοιχεῖον τῆς ιδιότητος ἡμῶν ὡς Χριστιανῶν, καθ' ὅτι καὶ διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Μ. Βασίλειος, «οὐ δύναμαι πείσαι ἑμαυτόν, ὅτι ἄνευ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ἄνευ τοῦ εἰς ἐμὲ ἤκοντος εἰρηνεύειν πρὸς πάντας δύναμαι ἄξιος κληθῆναι δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁴⁰⁷. Ἡ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας εἴμεθα καὶ ἐὰν τυχὸν δὲν εἴμεθα θὰ πρέπει νὰ εἴμεθα ἐνεργὰ μέλη, εἶναι κοινωνία ἀγάπης εἰς τὴν ὅποian ὡς ἀληθεῖς καὶ γνήσιοι μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καλοῦμεθα νὰ συμμετάσχωμεν διὰ πολλῶν καὶ διαφόρων τρόπων, κυρίως ἡμῶς διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς φιλανθρωπίας, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ οὐσιαστικὴν λειτουργίαν τοῦ σώματος αὐτῆς, τῆς ἀδελφοσύνης, τῆς αὐτοθυσίας καὶ γενικώτερον διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀφιλοκερδοῦς καὶ ὅλως καλοπροαιρέτου διακονίας πρὸς τὸν πτωχόν,

406. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν σκοποῦ. Ἐκδοσις W. JAEGGER, τ. VIII, I, σ. 40.

407. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ἐπιστολαί, CCIII, 1 (ΒΕΠ, 55, 231-1-3).

τὸν ἀσθενῆ, τὸν γέροντα, τὸ ὄρφανόν, τὴν χήραν, τὸν ἐγκαταλελειμμένον, τὸν φυλακισμένον, γενικώτερον δὲ πρὸς τὸν πάσχοντα ὕλικῶς, πνευματικῶς καὶ σωματικῶς συνάνθρωπόν μας. Ἡ ζωὴ μας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἶναι θέμα σχέσεων, τὸ δὲ μεγάλο πρόβλημα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πῶς καὶ τίνι τρόπῳ θὰ καταστήσῃ αὐτὴν τὴν σχέσιν περισσότερον ἀνθρώπινον οὐχὶ διὰ τῆς βίας ἢ καὶ τοῦ νόμου ἀκόμη ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία ὠδήγησε τὸν Ἰ. Χριστὸν εἰς τὸν μαρτυρικὸν Γολγοθᾶν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπη, ἡ ὁποία οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν καὶ συνάφειαν ἔχει πρὸς ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι ἐχαρκτηρίζον διὰ τῆς λέξεως «ἔρω», ἀπορρέει, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἴμεθα εἰ κ ὀ ν ε ς Χ ρ ι σ τ ο Ὡ, ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἀδελφοὶ κατὰ χάριν, ἀφ' ἑτέρου, διὸ καὶ πᾶσα ἔλλειψις συμπαθείας πρὸς τοὺς καθ' οἷονδὴποτε τρόπον πάσχοντας, ἀληθοῦς ἀγάπης καὶ κατανοήσεως πρὸς τὸν πλησίον εἶναι ἔνδειξις ἐλλείψεως γνησίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀγάπης: «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε... ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε»⁴⁰⁸. Ἡ ὡς ἄνω χριστιανικὴ κοινωνικὴ φιλάνθρωπία, τὴν ὁποίαν μετὰ τόσης αὐτοθυσίας καὶ ὑποδειγματικοῦ ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως διενεργεῖ ἡ Ἐκκλησία γενικῶς, εἶναι, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφισβητήσεως, τὸ συμπύκνωμα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀληθὴς τύπος καὶ ὁ κῶδιξ συμπεριφορᾶς πρὸς τὸν κόσμον καὶ ἐν τῷ κόσμῳ, εἶναι μία καθαρῶς μεταφυσικὴ πραγματικότης, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν ἔχει μὲ τὴν ξηρὰν γνῶσιν, διότι, ὡς ὀρθῶς γράφει ὁ Ἄπ. Παῦλος, ἡ μὲν «γνῶσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ... μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν... οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγκαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ»⁴⁰⁹. Ἡ ἀγάπη αὕτη τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ πρὸς τὸν πλησίον ἐνεργῶς ἐκδηλουμένη διὰ κοινωνικῶν καὶ φιλάνθρωπικῶν ἔργων ἀποτελεῖ, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ σαφεῖς ἔκφρασιν τῆς συνεχοῦς ἀποφασιστικῆς πάλης καὶ προσπαθείας, τὴν ὁποίαν δίδει οὗτος προκειμένου ν' ἀπαγκιστρωθῇ τοῦ ἐ γ ω κ ε ν τ ρ ι σ μ ο Ὡ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἰδεώδη σφαῖραν τοῦ θ ε ο κ ε ν τ ρ ι σ μ ο Ὡ. Ὁ ἰδιαιτερός τονισμὸς τοῦ χαρακτῆρος, τῆς ὑφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς διακονίας ταύτης τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐκπηγάζει καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐν αὐτῇ (τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ) καὶ δι' αὐτῆς ὑπογραμμίζεται ὅλως ἰδιαιτέρως ἡ ὑφισταμένη κ ο ι ν ο ν ἱ α π ρ ο σ ὄ π ω ν, ἡ ἀ λ λ η λ ο π ε ρ ι χ ὴ ρ η σ ι ς, ἡ ὁποία ἀκριβῶς δίδει συνεχῆ ὄθησιν εἰς τὴν εἰς βάθος καὶ πλάτος αὐξήσιν τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου

408. Ματθ., 24,32-46.

409. Α' Κορ., 13,4-7.

τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ διακρίνονται (καὶ ἐὰν τυχὸν δὲν διακρίνονται θὰ πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ διακρίνονται) πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν λοιπῶν συλλόγων καὶ ὀργανισμῶν, καθ' ὅτι οὗτοι «κλαιούσι καὶ ὁ κόσμος γελᾷ· αὐτοὶ στυγνάζουσι καὶ ὁ κόσμος ἰλαρύνεται· αὐτοὶ νηστεύουσι καὶ ὁ κόσμος τρυφᾷ»⁴¹⁰.

Ἡ Πολιτεία, βάσει ἀδιαψεύστων στατιστικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα διαθέτουν αἱ ὑπεύθυνοι αὐτῆς κοινωνικαὶ ὑπηρεσίαι, θὰ διεπίστωσε καὶ ἐὰν τυχὸν μέχρι τοῦδε, λόγω στρουθοκαμηλισμοῦ, ἐθελουφλοῦ, καλὸν θὰ εἶναι νὰ ἀνοίξῃ διάπλατα τὰ μάτια τῆς καὶ μακρὸν παντὸς κομματικοῦ πάθους νὰ διαπιστώσῃ, μετὰ μεγάλης βεβαίως πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ὅτι τὰ Ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα αὕτη ἔχει ἀναλάβει καὶ συντηρεῖ ἀπέτυχον οἰκτρῶς τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν σκοποῦ καὶ προορισμοῦ, καίτοι διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον αὐτῶν λειτουργίαν δαπανῶνται, ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως, τεράστια ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου λαοῦ καταβαλλόμενα κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἐὰν εἶχεν ἡ ἀσκοῦσα εὐρύτατον κοινωνικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν ἔργον Ἐκκλησία θὰ ἠδύνατο πράγματι νὰ ἀλλάξῃ διαμιᾶς τὴν μορφήν τοῦ τόπου τούτου. Τὰ περισσότερα Ἰδρύματα τῆς Πολιτείας ὁμοιάζουν μὲ τὰς χρεωκοπημένας κοινωνικοποιημένας ἐπιχειρήσεις, διὰ τὰς ὁποίας τὸ Κράτος διαθέτει μεγάλα κονδύλια χωρὶς ἐν τούτοις νὰ δύναται νὰ σταματήσῃ τὸ μέγαλον αὐτῶν κατρακύλισμα. Καὶ ἀπέτυχον τὰ Ἰδρύματα ταῦτα, διότι ἐκ τούτων ἐλλείπει ἐν βασικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον στοιχίζει πάρα πολὺ ἀκριβὰ καὶ δὲν δύναται κανεὶς νὰ τὸ ἐξαγοράσῃ, τ.ἔ. ἡ φιλοσοφία τοῦ καλοῦ σαμαρείτου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς κινητήριον δύναμιν τῆς λειτουργίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων. Εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ κάθε ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας γίνεται ὅλως φανερόν, ὅτι σήμερον ὑπάρχουν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ καθενὸς πάντα τὰ πνευματικὰ καὶ ὕλικα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου. Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὴν ὡς ἄνω ἀφθονίαν τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει, ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος, μία ὄντως μεγάλη καὶ αἰσθητὴ ἔλλειψις, ἡ ὁποία στοιχίζει πάρα πολὺ ἀκριβὰ εἰς τὴν κοινωνίαν μας καὶ ἡ ὁποία, σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, γίνεται περισσότερον δυσεὔρετος καὶ περιζήτητος. Ἡ μεγάλη αὕτη ἔλλειψις εἶναι ἡ βασικὴ καὶ οὐσιώδης ἔλλειψις τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶναι τὸ μόνον οὐσιῶδες εἰς μόνιμον καὶ διαρκῆ ἀνεπάρκειαν. Ἐκ τῶν Ἰδρυμάτων τούτων τῆς Πολιτείας ἐλλείπει δυστυχῶς αὐτὴ ἡ διαρκῶς ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου θυσιαζομένη χριστιανικὴ καρδιά, ἡ ὁποία δὲν γνωρίζει ὠράριον, συνδικαλισμὸν, ἐπαγγελματισμὸν, συμφεροντολογία, ὑστεροβουλίαν, κυκλώματα καὶ κόπωση, ἀλλὰ τούναντίον διαρκῆ καὶ ἀνελλιπῆ ἀνιδιοτελεῖ προσφορὰν καὶ διακονίαν. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἐκ τῶν διαφόρων κρατικῶν Ἰδρυμάτων ἐλλείπει ἡ ὅλως ἰδιάζουσα χριστιανικὴ ἀγάπη, ἡ ὁποία, οὔσα ἀρρήκτως συνυφασμένη μετὰ τῆς ἐννοίας τῆς ἐκουσίας καὶ

410. ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ, Τὰ εὐρεθέντα Ἀσκητικά, Ἀθήναι, 1895, σ. 159.

ἀδόλου προσφορᾶς καὶ θυσίας, ἔχει μίαν ὅλως ἰδιάζουσαν καὶ μοναδικὴν εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς ιδιότητα, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν ὅσον περισσότερο μοιράζεται τόσον περισσότερο πληθαίνει καὶ ὅσον περισσότερο δίδεται τόσον καὶ περισσότερο ἀυξάνει, ἐνδυναμοῦται καὶ θεριεύει. «Μέτρον τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης», ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἅπαν τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ κοινωνικὸν πολὺπλευρον ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, «ἵνα ἵνα ἀγαπᾶ κανεῖς χωρὶς μέτρον» (ἰ. Αὐγουστῖνος). Ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἔλειπεν αὕτη ἀπὸ ἡμᾶς ποτὲ ἐὰν διαψιλῶς καὶ μεγαθύμως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑστεροβουλίας τὴν ἐχορηγούσαμεν καὶ τὴν ἐθέτομεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ πλησίον μας γενικῶς. Μόνον ἓνας ἀληθῆς καὶ βαθὺς χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς πρότυπον μιμῆσεως καὶ διακονίας τὸν ἐξ ἀπείρου ἀγάπης δι' ἡμᾶς παθόντα, σταυρωθέντα καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα Κύριον καὶ πιστεύων ἀκραδάντως ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀνιδιοτελοῦς προσφορᾶς καὶ θυσίας πραγματοποιεῖται τὸ πανανθρώπινον αἵτημα ὡς κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἰσότης, κοινὸς προορισμὸς καὶ εὐτυχία δύναται καλύτερον παντὸς ἄλλου νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ διὰ τοῦ προσωπικοῦ του παραδείγματος τὸ μεγαλεῖον τῶν λόγων τοῦ Ντοστογιέφσκι («Ὅταν ἓνας ἄνθρωπος σταυρώνεται, σταυρώνεται ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης») καὶ νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῶν πνευματικῶς, κοινωνικῶς καὶ οικονομικῶς, καθημερινῶς σταυρουμένων συνανθρώπων του⁴¹¹. Ἡ ἀδιάλειπτος αὕτη ἄσκησης τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον γενικῶς σὺν τοῖς ἄλλοις στρέφεται καὶ ἐναντίον τοῦ ἀνθρωποκεντρισμοῦ, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστὸν, ὡς ἐκφρασις ἐγωκεντρικῆς στάσεως καὶ ἐρμηνείας τῆς ζωῆς συντελεῖ εἰς τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἐσχατολογικῆς προοπτικῆς τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ περιορίζει τὰ ἐνδιαφέροντα τούτου εἰς τὸν χῶρον τοῦ παρόντος καὶ συντελεῖ εἰς τὴν αὐτονόμησιν αὐτοῦ.

Ὅθεν, ἡ Ἐκκλησία, ὡς θεοσύστατος ὀργανισμὸς ἀπεριορίστου διακονίας, θυσίας καὶ διαρκοῦς προσφορᾶς, ἔχουσα συνείδησιν τῆς ἱερᾶς καὶ ὑψηλῆς αὐτῆς ἀποστολῆς καὶ οὕσα πάντοτε ἐτοιμῇ νὰ προσφέρῃ ἐδῶ καὶ τώρα (hic et nunc) τὰ πάντα διὰ τὸ εὐσεβὲς αὐτῆς πλήρωμα, καταδικάζει μὲν τὰς ἐκτρώσεις ἀλλὰ συγχρόνως ποιεῖται θερμὴν ἔκκλησιν πρὸς τὴν Πολιτείαν νὰ

411. Διὰ τῆς προτροπῆς τῆς συσταυρώσεως τοῦ ἀνθρώπου χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ πλησίον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ αὐτῆς Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι προσπαθοῦν νὰ θέσουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀληθῆ τροχίαν τοῦ προορισμοῦ τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ζωῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἡ αἰδιος μακαριότης. Αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐγκοσμίου ζωῆς, ἀλλὰ διὰ τοῦ ταυτισμοῦ αὐτῆς μετὰ τῆς οὐρανοῦ καὶ ὑπερφυσικῆς τῆς αὐτῆς. Διότι καὶ ἡ Ὁρθοδοξία, κινουμένη ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς περιχωρήσεως τῶν δύο τούτων πραγματικῶν, τ.ἔ. τῆς ἐπουρανοῦ καὶ τῆς ἐπιγείου, δὲν προσπαθεῖ ἀπλῶς νὰ καταβιάσῃ τὸν Θεὸν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ἀλλὰ περισσότερο νὰ ἀναβιάσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανόν, τ.ἔ. νὰ καταστήσῃ τοῦτον μέτοχον τῆς οὐρανοῦ βασιλείας τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μυστηριακῆς μεταστοιχειώσεως τοῦ φθαρτοῦ εἰς ἀφθαρτον καὶ τοῦ προσκαίρου εἰς αἰώνιον, τοῦ φυσικοῦ εἰς καθαρῶς μεταφυσικόν.

τὴν ἀφήσῃ περισσότερον ἐλευθέραν διὰ τὴν ἀναπτύξιν τὸ πολυσχιδὲς αὐτῆς κοινωνικὸν καὶ πνευματικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ δώσῃ λύσιν εἰς τὰς ἀνεπιθυμήτους γεννήσεις. Τὸ πολυσχιδὲς, πολύπλευρον καὶ πολυεδρικὸν τοῦτο ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀναπτυχθῆναι πλήρως καὶ διὰ τὴν ἐκσυγχρονισθῆναι καταλλήλως ἀπαιτεῖται, πρῶτον μὲν βραχυπρόθεσμος καὶ μακροπρόθεσμος προγραμματισμὸς καὶ δευτέρον πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νὰ γίνῃ ὀρθολογιστικὴ ἀξιοποίησις τῆς ἐναπομεινάσης ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας⁴¹², πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δύναται κάλλιστα νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ τῆς δημιουργίας εἰδικῆς παρὰ τῷ ΟΔΕΠ ὑπηρεσίας προγραμματισμοῦ καὶ ἐφαρμογῆς. Ἡ ἔλθεις τῆς ὡς ἄνω ὑπηρεσίας εἶναι λίαν αἰσθητή, διὸ καὶ δὲν γίνεται τίποτε τὸ ἀξιόλογον καὶ μακροπρόθεσμον, τὸ ὁποῖον θὰ διευκολύνῃ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ ἐπόμενα χρόνια, καὶ δὴ καὶ ἐν ὄψει τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνώσεως καὶ τῆς προκλήσεως τοῦ 2.000⁴¹³. Τὸ μέλλον τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἢ ὀρθότερον ἢ ἐφαρμογὴ μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς ἀπαιτεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ μίαν σταθερὰν ὑποδομὴν, ἢ ὅποια δυστυχῶς οὔτε ὑπάρχει ἀλλ' οὔτε καὶ προοπτικαὶ ὑφίστανται διὰ τὴν ταχύτεραν πραγματοποιήσιν αὐτῆς. Ὡς πνευματικὴ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ δαπανῶμεν τὸν ἀνύπαρκτον διὰ τὰ σημερινὰ δεδομένα πολὺτιμον χρόνον μας διὰ τὸ παρελθόν, ὅσον διὰ τὸ σήμερον, κυρίως ὅμως διὰ τὸ αὔριον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ μᾶς διακατέχη καὶ νὰ μᾶς ἀπασχολῇ ἀπὸ πρωτῆς ἕως ἐσπέρας. Δὲν πρέπει νὰ ἀδρανῶμεν ἀναπολοῦντες τὸ λαμπρὸν παρελθὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν, ἀλλὰ συνεχῶς νὰ προχωρῶμεν, νὰ ἐπιχειρῶμεν νέα πράγματα, νὰ γεννῶμεν νέας ιδέας, πρὸ πάντων δὲ νὰ προσπαθῶμεν νὰ δημιουργῶμεν κάτι τὸ νέον, ἀνακαινίζοντες τὸν ἄνθρωπον καὶ ὀλόκληρον τὸν κόσμον κατὰ Χριστόν, νὰ δίδωμεν νέαν καὶ ἐπικαιρὴν διάστασιν καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἐὰν τὸ ἐγγχείρημα τοῦτο, λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν, εἶναι δύσκολον ὄχι ὅμως καὶ ἀκατόρθωτον. Ἡ μεγαλύτερα περιουσία τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι τὰ δάση καὶ τὰ ἀστρικά οἰκόπεδα, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα αὐτῆς, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε θ' ἀφήσῃ αὐτὴν νὰ πτωχεύσῃ, διότι ἀκριβῶς εἶναι οὐχὶ θεωρία ἀλλὰ βαθύτατον καὶ συνεχὲς βίωμα καὶ πνεῦμα καὶ ὡς τοιοῦτον ἀκριβῶς θὰ συγκινηθῇ τὸν ἄνθρωπον ἐκάστης ἐποχῆς διὰ τὴν

412. Διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ θέματος σημειοῦμεν ἐναυθα ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἐλευθέρου Κράτους πρέβη εἰς δέκα καὶ ἐπτὰ κατασχέσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Ἡ ἄνευ τέλους ἀρπακτικὴ αὕτη τακτικὴ τοῦ Κράτους εἶναι, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ καθαρῶς ἀνθελληνικὴ μετὰ μεγάλας καὶ ὀδυνηρὰς προεκτάσεις εἰς τὰ παλαιάφατα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, ἀφ' ἐνός, καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν δραστηριοτήτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου.

413. Περὶ τῶν μεγάλων καὶ τεραστίων εὐθυνῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐν ὄψει τοῦ 2.000, ἰδὲ Γ.-Χρ. ΖΑΦΕΙΡΗ, Μητρ. Περιστερίου, Ἡ Ἐκκλησία ἐνώπιον τοῦ 2.000. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Ἐκκλησία (Ἀθήναι).

παροτρύνη, ἄλλοτε ἀμέσως καὶ ἄλλοτε ἐμμέσως, νὰ προσφέρῃ ὑπὲρ τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῆς ἔργου. Τοῦτο ὅμως σὺν τοῖς ἄλλοις προϋποθέτει ἀρραγῆ ἐσωτερικὴν ἐνότητα τοῦ σώματος τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας, αὐτοθυσίαν, ταπεινώσιν, ἀνανεωτικὸν πνεῦμα καὶ ἀνάλογον ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν, πίστιν ἀκράδαντον, σύνεσιν καὶ μεγάλην προσευχήν, ὥστε κατ' οὐδένα ἀπολύτως τρόπον νὰ βλάπτωνται καὶ νὰ θυσιάζωνται εἰς τὸν βωμὸν ὅποιασδήποτε σκοπικότητος τὰ ὅποιαδήποτε ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ συμφέροντα. Ἐν ὄψει τοῦ 1992, ὅτε ἀναγκαστικῶς θὰ λάβουν χώραν πολλαὶ μικραὶ καὶ μεγάλα ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαὶ ἀλλαγαὶ καὶ ἀνακατατάξεις καὶ θὰ ἀρθοῦν τὰ ὑπάρχοντα σήμερον τεχνητὰ, φυσικὰ, δημοσιονομικὰ, οἰκονομικὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐμπόδια, εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον καὶ πρέπον νὰ προταθῇ εἰς τὴν Πολιτείαν ἢ ἀπὸ κοινοῦ μελέτη τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια θέλουν προκύψει, ὅπως δὲ ἰδιαίτερος νὰ μελετηθῇ σοβαρῶς ἡ μέθοδος διὰ τὴν εἰς βάθος καὶ πλάτος ἀντικειμενικὴν ἐνημέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, σκέψις, ἡ ὅποια δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ διὰ τῆς ἰδρύσεως εἰδικῶν γραφείων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὰς Ἰ. Μητροπόλεις. Καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Πολιτείας καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Ἐκκλησίας ἀπαιτεῖται ὄντως μεγάλη πολιτικὴ σύνεσις, προσοχή, ὑπομονή, ἐπιμονή, ψυχραιμία καὶ ὁ ἀναγκαῖος μακροπρόθεσμος προγραμματισμὸς καὶ ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβλημένη στενὴ συνεργασία, ὥστε νὰ μὴ ἀνατιναχθοῦν τὰ πάντα εἰς τὸν ἀέρα, νὰ μὴ χαθοῦν αἱ ἐλπίδες τοῦ λαοῦ μας, ἔτι δὲ καὶ διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ τὸ Ἔθνος εἰς μίαν νέαν ἐθνικὴν περιπέτειαν ἐκ τῆς ὁποίας θὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξέλθῃ, διότι ἡ σημερινὴ καὶ ἡ αὐριανὴ πραγματικότης εἶναι διάφορος ἐκείνης τοῦ παρελθόντος. Σήμερον ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφισβητήσεως ὁ τόπος ἡμῶν ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνατάσεως, ἀναγεννήσεως, προτύπων καὶ ἰδανικῶν, ἀρχῶν καὶ ἀξιών. Καὶ ἐνῶ ἀπαιτεῖται τοῦτο, ἡ ἡγεσία τῆς Πολιτείας, —δυστυχῶς συνυπεύθυνος εἶναι καὶ ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας, — δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὰ βασικὰ προβλήματα προσαρμογῆς καὶ προετοιμασίας τῆς χώρας διὰ τὸ 1992 καὶ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ 2.000. Ὅπως ἀντιθέτως ἀσχολεῖται αὕτη μὲ τοὺς καταχραστὰς τοῦ δημοσίου χρήματος, μὲ τὰ πρότυπα ἀλαζονίας καὶ ἠθικῆς καταπτώσεως καὶ καταρρακώσεως τῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀξιών τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἀναμοχλεύει τὰ παλαιὰ πάθη καὶ μίση μὲ ἀδίκους ἐπιθέσεις πότε κατὰ «τῆς ἐπαράτου δεξιᾶς» καὶ πότε κατὰ τῆς ἀριστερᾶς, προαστίζει τὴν δημοκρατίαν μὲ ἐκτενεῖς καὶ παχυλοὺς λόγους ἐνῶ παραλλήλως τὴν παραβιάζει διὰ τῶν ἔργων τῆς, διαχαράσσει μίαν πολιτικὴν, ἡ ὅποια, ἐν τῇ πραγματικότητι, δὲν εἶναι πολιτικὴ ἀλλ' ἀληθῆς προσωπολατρία καὶ καθαρὰ συμφεροντολογία. Οἱ πολιτικοὶ ἡμῶν ἄνδρες ἀντὶ νὰ καθίσουν καὶ νὰ συσκεφθοῦν, ὡς ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν δυσκόλων καιρῶν καὶ τῶν ἀσταθμῆτων παραγόντων, διὰ τὸ εὐρύτερον μέλλον τῆς δεινῶς χειμαζομένης χώρας καὶ τὸ καλὸν τοῦ λαοῦ μας, ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὰς κομματικὰς τῶν διαφορὰς καὶ ἰδεολογίας, περιοριζόμενοι εἰς

τὸ σήμερον, ἀρκοῦνται νὰ ἐλέγχουν τὰς πράξεις καὶ ἀποφάσεις τοῦ λαοῦ ἐνῶ δὲν ἀποδέχονται τὸν ἔλεγχον τῶν πράξεων καὶ ἀποφάσεών των, παραβαίνοντες οὕτω πως τὴν ὄντως θεμελιώδη ἀρχὴν τοῦ Δημοκρίτου: «κ ρ ε ῖ σ σ ο ν τ ἄ ο ἰ κ ε ῖ α ἄ μ α ρ τ ῆ μ α τ α ἐ λ ἔ γ χ ε ι ν ἢ τ ἄ ὀ θ ν ε ῖ α». Οὗτοι ὁμιλοῦν περὶ ἀληθείας ἐνῶ οἱ ἴδιοι δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν χρησιμότητα αὐτῆς, ἀγνοοῦντες τὸ εὐαγγελικὸν «ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα ὅτι ἐν Θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα»⁴¹⁴. Πρὸς τούτοις προσπαθοῦν θεωρητικῶς νὰ φαίνωνται ὀπαδοὶ τῆς ἀξιοκρατίας, ἐνῶ ἐν τῇ πράξει εἰς τὰς πλέον ὑψηλὰς καὶ εὐαισθητοὺς κρατικὰς θέσεις τοποθετοῦν —κομματικῶς συμπεριφερόμενοι— ξυλοσχίστας ἀνθρώπους. Τὰ φαινόμενα ταῦτα καὶ ἄλλα πολλά, τὰ ὅποια δὲν κρίνεται ἀπαραίτητον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα, εὐλόγως θέτουν ὠρισμένα βασικὰ προβλήματα ἐθνικῆς ἐπιβιώσεως καὶ διακαίως προκαλοῦν εἰς τοὺς ὑγιῶς σκεπτομένους ὁδύνην, ἀποτροπιασμόν, ἠθικὴν ἐξέγερσιν καὶ βαθεῖαν ἀνησυχίαν.

Ἐὰν τυχὸν ἡ Πολιτεία διὰ λόγους ἀνεξερευνητοὺς δὲν εἶναι διατεθειμένη νὰ βοηθήσῃ ἐμμέσως ἢ ἀμέσως τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ὡς ἄνω ἐπωφελοῦς διὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολον πολυσχιδοῦς καὶ πολυμόρφου καὶ πολυδιαστάτου αὐτῆς ἔργου, τοῦλάχιστον ἄς μὴ προβάλλῃ ἔμμεσα ἢ ἄμεσα ἐμπόδια εἰς τὰς πρὸς πραγματοποίησιν αὐτοῦ συνεχῶς καταβαλλομένας ἀόκνους προσπάθειας καὶ θυσίας ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας γενικῶς, ἢ ὅποια —οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῶμεν τοῦτο— διὰ τοῦ ὡς ἄνω μνημονευθέντος κοινωνικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου αὐτῆς ἐλαφρύνει πολὺ τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν καὶ δίδει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ Κράτος νὰ χρησιμοποίῃ τὰ χρήματα, τὰ προοριζόμενα διὰ τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν τῶν διαφόρων ἰδρυμάτων του, δι' ἑτέροισ ἐξ ἴσου ἀναγκαίους κοινωνικοὺς καὶ ἐκπαιδευτικοὺς στόχους καὶ σκοποὺς. Δὲν διστάζομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ἀτυχὴς χειρισμὸς, ὡς καὶ ἡ μὴ χρησιμοποίησις τῆς μεγάλης αὐτῆς καὶ ἀποκλειστικῆς τεραστίας δυνάμεως, τὴν ὁποίαν διαθέτει ἡ Ἐκκλησία, φέρει ἐκδηλὰ ἅπαντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ «β δ η ρ ι τ ι σ μ ο ὕ».

Ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς ἰδεολογίας καὶ τοῦ διαστρεβλώσαντος τὸ πνεῦμα κομματικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς κρατικῆς μηχανῆς, τὸ Κράτος, ἐὰν ὄντως ἐνδιαφέρεται πρωτίστως διὰ τὸ μέλλον του, διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ του καὶ οὐχὶ διὰ τὴν διὰ παντὸς τρόπον καὶ μέσου προώθησιν καὶ ἐπιβολὴν τοῦ κομματικοῦ μόνον μηχανισμοῦ, τὴν δημιουργίαν νέων κοινωνικῶν «τζακιῶν» εἰς βάρος κατηξιωμένων ἐπιχειρηματιῶν, τὴν ἀντικατάστασιν τῶν χρηστών ἡθῶν διὰ τῶν ἡθῶν μιᾶς παρατάξεως καὶ τὸν τελεσιδικὸν ἐξευτελισμὸν τῶν πάντων, καλὸν θὰ εἶναι νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, μὴ ἀρκοῦμενον

414. Ἰωάν., 3,21.

εἰς τὴν κάθετον θεολογικὴν ἀλλὰ προχωροῦν ἔτι περαιτέρω εἰς τὴν ὀριζόντιον ποιμαντικὴν διάστασιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων⁴¹⁵, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶναι εὐρύτατον καὶ ἀναντικατάστατον καί, ἀφ' ἑτέρου, ἡ διακονία αὐτῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι συγχρόνως προσφορά καὶ διακονία, καὶ δὴ καὶ ἀνεκτιμήτου ἀξίας, σημασίας καὶ μεγάλης ἐκτάσεως καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον οὐδὲν ἀπολύτως ἔχει νὰ χάσῃ ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ὠφελῆθῃ πάρα πολλὰ ἐκ τῆς στενῆς καὶ ἀγαστῆς συνεργασίας του μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ἄλλως τε διαγράφεται ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς συναλλαγῆς, τὴν ὁποίαν καθορίζει τὸ Σύνταγμα καὶ ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας⁴¹⁶. Ἡμεῖς οἱ Ἐπίσκοποι, ὡς πνευματικὴ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ζητοῦμεν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ Κράτος εἰ μὴ μόνον μίαν στοιχειώδη κατανόησιν διὰ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖ μεθ' ὑποδειγματικῆς αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας ἡ Ἐκκλησία ἀθορύβως ὑπὲρ τοῦ συνόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὁ ὁποῖος μένων πιστὸς εἰς τὰ πατρῶα δόγματα καὶ ἔχων ἴδιαν καὶ μακρὰν πείραν τῆς ἀνεκτιμήτου προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας του μετὰ τὴν ὁποίαν εἶναι βαθέως ζυμωμένος δὲν πρόκειται νὰ ἀνεχθῆ κακοποίησιν αὐτῆς, τοῦτο δὲ πρέπει καλῶς νὰ τὸ ἐννοήσουν καὶ οἱ συμπολιτευόμενοι καὶ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι. Ὁ περιούσιος λαὸς μας διαρκῶς καὶ ἐναγωνίως ζητεῖ καὶ ἀπαιτεῖ συγχρόνως «τὸ

415. Κρίνεται ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ ὑπογραμμισθῇ ἐνταῦθα μία οὐσιώδης διαφορά, ἡ ὁποία ὑφίσταται μετὰ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν ὡς πρὸς τὸ διαρκῶς ὑφιστάμενον κοινωνικὸν πρόβλημα. Αἱ τελευταῖαι, θέτουσαι ὡς κέντρον τὸν ἀτομικισμὸν καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὸ ἀτομικὸν κοινωνικὸν συμφέρον καὶ δίδουσαι τὸ προβάδισμα εἰς τὴν ἀτομικὴν ἠθικὴν, φρονοῦν ὅτι ταῦτα προάγει τὸ καθολικὸν συμφέρον: «Ὁ ἀνταγωνισμὸς, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἀτομικὸν συμφέρον, εἶναι ὁ περισσύτερον προοδευτικὸς, ὁ περισσότερον ἐξισωτικὸς, ὁ περισσότερον κοινωνικὸς νόμος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους εἰς τοὺς ὁποίους ἡ θεία πρόνοια ἐνεπιστεύθη τὴν πρόοδον τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν» (Adam Smith, Malthus, Ovesmius). Ἡ θέσις αὕτη, ἡ ὁποία ἐφηρομένη πιστῶς ὑπὸ τῶν Δυτικῶν καὶ ἡ ὁποία ἀγνοεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὸν ὄν ὠδήγησεν, ὡς γνωστὸν, εἰς τὸ σημερινὸν πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἀδιέξοδον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐνεπλάκη ὁ δυτικὸς χριστιανικὸς κόσμος καὶ τοῦ ὁποίου κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ὁ τῶσον ἐπικινδύνως αὐξανόμενος ἱστορικὸς εὐδαιμονισμὸς καὶ ἡδονισμὸς. Ἀντιθέτως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, δίδουσα μεγάλην ἔμφασιν εἰς τὴν καθαρῶς κοινωνικὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου ὄντος καὶ ἐπομένως εἰς τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν, πιστεύει ἀκράδαντως καὶ διδάσκει μετὰ πειθοῦς καὶ παρησίας ὅτι ἡ ἐπιδιώξις τῆς προαγωγῆς τοῦ συμφέροντος τοῦ πλησίον συντελεῖ κατὰ τρόπον λίαν ἀποτελεσματικὸν εἰς τὴν προαγωγὴν τῶσον τοῦ ἀτομικοῦ ὅσον καὶ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος: «Οὕτω γὰρ εὐρήσεις τὸ σὸν συμφέρον, ἂν τὸ τοῦ πλησίον ζητῆς... Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς βουλόμενος συνδῆσαι πάντας ἀλλήλους, τοιαύτην τοῖς πράγμασιν ἐπέθηκεν ἀνάγκην, ὡς ἐν τῷ τοῦ πλησίον συμφέροντι τὸ τοῦ ἑτέρου δεδῆσθαι... ὥστε τὸ ἐμὸν ζητῶν συμφέρον, τὸ ἐαυτοῦ ζητεῖ... τότε τὸ ἐαυτοῦ συμφέρον ὁ πλησίον ζητεῖ, ὅταν τὸ σὸν σκοπήσῃ» [ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ὁμιλίαι εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους, XXV, 4 (PG, 61, 210-211)].

416. Ἰδὲ ἐνθ' ἄνωτ., ὑποσ. 399.

εὐλογίζεσθαι, τὸ εὐλέγειν καὶ τὸ πράττειν ἃ δεῖ»⁴¹⁷. Ἡμεῖς, ὡς ἀπλοῖ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ καὶ ταπεινοὶ ὑπηρέται ὀλοκλήρου τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους καὶ Γένους, ζητοῦμεν καὶ ἐργαζόμεθα διὰ τὴν ἀνατολὴν μιᾶς καινούργιας ἐποχῆς, ἡ ὁποία θὰ ἀνοίξῃ μίαν νέαν σελίδα εἰς τὰς ἐσχάτως δοκιμαζόμενας, παρὰ τὰς ἀντιθέτους διακηρύξεις, σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, μιᾶς ἐποχῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, πνευματικῆς ἀνορθώσεως, κοινωνικῆς γαλήνης καὶ ἐθνικῆς ὁμοφυχίας. Ἡμεῖς, ὡς ἀληθεῖς λειτουργοὶ τοῦ ὑψίστου καὶ μὴ μισθωτοὶ ποιμένες, οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν καὶ ἀνάμειξιν ἔχοντες μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ τὰ διάφορα κόμματα καὶ ζῶντες ὑπὸ τὴν διαρκῆ ἐπιρροὴν «τῆς κενωτικῆς αὐτοσυνειδησίας», καλοῦμεν ὅλους ἀνεξαρτήτως τοὺς «ἐθνόπατέρας» νὰ δώσωμεν τὰ χέρια μας καὶ νὰ ὑποσχεθῶμεν εἰς τὸν ἄκρως ἀδημονοῦντα διὰ τὸ ἀβέβαιον καὶ ἀόριστον αὔριον δυστυχῆ καὶ ταλαίπωρον Ἑλληνικὸν Λαὸν ὅτι θὰ συνεργασθῶμεν ὄχι τὺποιοις ἀλλ' οὐσίαις, προκειμένου νὰ ἀναπροσαρμόσωμεν, καὶ δὴ καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, βαθύτερον, ἀνετώτερον καὶ ἐγκαιρότερον, τὰς πνευματικὰς, κοινωνικὰς, πολιτιστικὰς, ἐκπαιδευτικὰς καὶ οἰκονομικὰς δομὰς τῆς χώρας καὶ ὀλοκλήρου τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους, νὰ διακηρύξωμεν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τῶν καιρῶν ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ζῆ ἐντόνωσ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς διαρκοῦς ἀγωνίας, τοῦ προβληματισμοῦ καὶ τῆς ἀμφιβολίας, ὀλόγυμνον ἄπασαν τὴν ἀλήθειαν ὅσον πικρὰ καὶ ἐὰν τυγχάνῃ νὰ εἶναι αὕτη, τονίζοντες τὴν ἐσχάτην αὐτῆς ἀναφορὰν, τέλος δὲ νὰ προωθήσωμεν διὰ παντὸς θεμιτοῦ τρόπου καὶ μέσου τὰς ἀποκεκαλυμμένας ὑψηλὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀνθρωπίνους ἀξίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν κρηπίς διὰ τὴν ἐν γένει ἠθικὴν εὐρωστίαν καὶ συμπεριφορὰν τῆς κοινωνίας μας, ὥστε μὲ ἀληθῶς καὶ ὀρθῶς ἀναπροσαρμοσμένους καὶ οὐχὶ διαλελυμένους ἢ καὶ καταλελυμένους θεσμοὺς νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀπὸ κοινοῦ καὶ βᾶσει ἐνὸς συγκεκριμένου μακροχρονίου σχεδίου πᾶν εἶδος μελλοντικοῦ μετασχηματισμοῦ καὶ ἐθνικῆς κρίσεως καὶ προκλήσεως, ἰδίᾳ δὲ τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα κυρίως ἔτη παρατηρουμένην κατακόρυφον πτώσιν τῶν ἀξιῶν, τὴν ἀνωθεν ἐπιβληθεῖσαν εἰς πάντας τοὺς τομεῖς τῆς λειτουργίας τοῦ κράτους ἀναξιοκρατίαν καὶ τὴν πρωτοφανῆ ὑποβάθμισιν τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς. Τοῦτο ἄνευ οὐδεμιᾶς χρονοτριβῆς καὶ δικαιολογίας ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον δυνατόν, διότι δὲν ὑπάρχουν πολλὰ περιθώρια, ὁ χρόνος περιορίζει τὰς δυνατότητας καὶ τὸ 1992 εὐρίσκειται πρὸ τῶν θυρῶν. Ὅ,τι προσφέρεται σήμερον, καὶ δὴ καὶ πλουσιοπαρόχως εἰς ἓνα καὶ μοναδικὸν στόχον καὶ σκοπὸν ἀποβλέπει, τ.ἔ. νὰ χάσωμεν τὸ γρηγορώτερον δυνατόν τὸ μέτρον πάσης ἀνεξαιρέτως πατροπαράδοτου ἀνθρωπίνης ἀξίας, νὰ ἀλλοτριωθῶμεν ὡς ἄτομα, ὡς λαός, ὡς Ἐκκλησία καὶ ὡς Ἔθνος. Μετὰ μεγάλης δὲ λύπης πρέπει νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ Πολιτεία, ἄλλοτε ἐμμέσως καὶ ἄλλοτε ἀμέ-

417. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ, Ἄποσπάσματα, Β,2.

σως, ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς ἅπαντας γενικῶς τοὺς παράγοντας ἐκείνους, καὶ αὐτοὶ εἶναι πλεῖστοι ὅσοι (θέατρον, παιδεία, μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, προπαγανδιστικαὶ τοῦ πεζοδρομίου ἐκδηλώσεις), οἱ ὅποιοι ἐνεργοῦν ἀρνητικῶς εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐλληνικῆς ἡμῶν ταυτότητος καὶ φυσιογνωμίας, ἀρνητικῶς λέγομεν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ὠραίου καὶ ἀληθινοῦ ἐλληνικοῦ ἡμῶν πολιτισμοῦ ἀλλ' ἀρνητικῶς ὡσαύτως εἰς τὴν σφυρηλάτησιν καὶ συνέχισιν τῆς ἐνότητος ἡμῶν ὡς Λαοῦ καὶ ὡς Ἕθνος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπλῶν ἔτι ἀνθρώπων. Πιστεύομεν ἀκραδάντως καὶ διακηρύσσομεν ἐπισήμως, ὅτι μὲ τὸν διάλογον δύνανται νὰ γεφυρωθοῦν αἱ τυχόν ἀναφεῖσαι διαφωνίαι, νὰ ἐπιτευχθοῦν οἱ ἀναγκαῖοι διὰ τὴν περιφρούρησιν τοῦ ἔθνικοῦ συμφέροντος συμβιβασμοὶ καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν δξύτεραι μελλοντικαὶ κρίσεις πρὸς ὄφελος ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Τὰ περιθώρια σφαλμάτων καὶ ἀνορθοδόξου τακτικῆς ἔχουν ἤδη ἀσφυκτικῶς πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἐξαντληθῆ.

Προκειμένου ὅμως νὰ ἐπιτευχθῆ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐποικοδομητικὸς οὗτος διάλογος καὶ διὰ νὰ ἀποδώσῃ ἀγλαοὺς καρπούς καὶ συναινετικὰς λύσεις εἰς τὰ πολλαπλᾶ ὑπάρχοντα ἀκανθώδη προβλήματα κρίνεται ὅπως ἀναγκαῖον, ὅπως, σὺν τοῖς ἄλλοις, παύσουν οἱ μονοπωλοῦντες καὶ ἀδοκοῦντες εἶναι στῦλοι) τῆς δημοκρατίας νὰ πυροδοτοῦν ἄλλοτε ἐμμέσως καὶ ἄλλοτε ἀμέσως τὸ προκαλοῦν διὰ τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ λύπην, ἀπορίαν καὶ κατάθλιψιν ἀντιεκκλησιαστικὸν πνεῦμα, νὰ προβάλλουν τὴν ἄθρησκον καὶ ἄθεον παιδείαν καὶ τὴν δημιουργίαν ἐνὸς Κράτους ἀνευ πίστεως, ἀνευ ἐλπίδος καὶ ἀνευ ὑψηλῶν ὄραματισμῶν, ὅπως ὅμως ἰδιαιτέρως ἀνευ τῆς Μεγάλης Ἰδέας: «Μεγάλη δὲ Ἰδέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ (πρέπει) νὰ εἶναι σήμερον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα» (Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος)⁴¹⁸, καὶ ἡ Ὁρθόδοξία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην τοῦ Γένους ἐφεδρείαν. Διὰ τῶν τηλεοπτικῶν μέσων ἐπιχειροῦν οὗτοι νὰ ἐπιτύχουν τὴν ὑποβάθμισιν τοῦ εὐρυτάτου, πολυσχιδοῦς καὶ σημαντικοῦ ρόλου τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν διακωμώδησιν τῶν ὁσίων καὶ ἱερῶν τῆς φυλῆς μας, τὸν καλῶς στημένον καὶ μεθοδικῶς προητοιμασμένον διασυρμὸν καὶ τὸν πρωτοφανῆ διὰ τὰ ἐλληνικὰ χρονικὰ χλευασμὸν τῶν ἱερῶν μυστηρίων καὶ τοῦ πρωτοστατήσαντος εἰς ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἔθνικοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου ἰ. Κλήρου καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴν παντελῆ ἀγνοίαν ἢ καὶ τὴν διαστρέβλωσιν ἀκόμη τοῦ τεραστίου κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ γενικώτερον τὴν μεγάλην αὐτῆς πρὸς τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Ἕθνος καὶ Γένος ἀνεκτίμητον προσφο-

418. Ἐμβαθύνων εἰς τὸ βασικὸν καὶ καίριον τοῦτο θέμα τῆς γλώσσης ὁ γνωστὸς εἰς εἰς πάντα εἰδικὸς ἐπιστήμων Γ. Μιστριώτης διεκήρυξεν ὅτι «ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι τὸ σωσίβιον καὶ τὸ φυλακτὸ τοῦ ἐλληνικοῦ Γένους, μὲ τὸ ὅποιο καὶ μόνον μπορεῖ νὰ σωθῆ καὶ στὴν ἐλευθερία καὶ στὴ δουλεία...». Περὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἰδὲ ὡσαύτως κατωτ., ὑποσ. 420.

ράν. Ἡ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας ἄνευ οὐδεμιᾶς αἰδοῦς ἐκτοξευομένη ἀφθονος λασπολογία δὲν στηρίζεται ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἐπισήμου ἱστορικῆς μαρτυρίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ καθαρὸν ὑποπροϊὸν καὶ δυσῶδες λῦμα, συνήθως δὲ καλλιεργεῖται συστηματικῶς ὑπὸ μιᾶς περιορισμένης ἀλλὰ μεγάλῃν δύναμιν ἐχούσης μερίδος τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, ἡ ὁποία ἀνταγωνίζεται εἰς τὴν διὰ παντὸς τρόπον καὶ μέσου αὐξήσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς σήμερον παρατηρουμένης γενικῆς ἐθνικῆς παρακμῆς. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἔχει ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι λίαν εὐαίσθητος, ἀνησυχεῖ πάρα πολὺ καὶ ἀγωνιᾷ, διότι ἐὰν ἡ ὡς ἄνω ἀνωφελῆς καὶ λίαν καταστρεπτικὴ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως καλῶς προγραμματισμένη καὶ δεξιότῃως μεθοδευμένη τακτικὴ συνεχισθῇ διὰ πολὺν χρόνον, τότε τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας θὰ γίνῃ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, θῦμα τοῦ Μιθριδασμοῦ, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς Μιθριδάτης συνήθιζε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ δηλητήριον, λαμβάνων καθημερινῶς μικρὰν δόσιν ὥστε ὁ ὄργανισμὸς του νὰ πάθῃ ἀνοσίαν. Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀγωνιᾷ καὶ ἀνησυχεῖ πολὺ διὰ τὸ ἐνδεχόμενον ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς νὰ πάθῃ, ἐὰν ἤδη δὲν ἔπαθε, μίαν ἀνάλογον πνευματικὴν, ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνοσίαν μέσῳ τῆς καθημερινῆς προπαγάνδας νὰ ἀμβλυθοῦν τὰ πνευματικά, ἠθικὰ καὶ ἐθνικὰ αὐτοῦ κριτήρια καὶ ἐνδιαφέροντα καὶ νὰ ἀλλοιωθῇ ἢ καὶ νὰ χάσῃ τὴν ταυτότητα καὶ ἰδιαιτερότητά του, τὴν ὁποίαν ἐγγυῶνται ἡ γλώσσα καὶ ἡ Ὁρθόδοξία ὡς κήρυγμα ἀγάπης, ἐνόθητος καὶ ἐλευθερίας^{418α}.

Ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφισβητήσεως καὶ ἀντιρρήσεως ἔχομεν βαθεῖαν καὶ πλήρη συνείδησιν τῆς ἀναγκαιότητος καὶ ἐπιτακτικότητος στενῆς συνεργασίας Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας εἰς ἅπαντας γενικῶς τοὺς τομεῖς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐμμέσως-ἀμέσως ἐφάπτονται τῆς ζωῆς τοῦ Ἑλλήνος πολίτου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, κυρίως ὅμως εἰς τὸν τόσον εὐαίσθητον καὶ λίαν νευραλγικὸν χῶρον τοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπετέλει ἓν ἐκ τῶν πλέον «φορτικῶν», διὰ νὰ παραθέσωμεν τὴν ὁρολογίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου⁴¹⁹, προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο ὅμως ποσῶς δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ μωπάζωμεν καὶ ὅτι χάριν τῆς διασώσεως αὐτῆς τῆς τόσον, ἐπαναλαμβάνομεν διὰ μίαν εἰσέτι φοράν, ἀναγκαίως καὶ λίαν ἀπὸ πάσης ἐπόψεως ἐπαφελοῦς συνεργασίας καὶ μόνον, εἴμεθα διατεθειμένοι ὡς Ἐκκλησία νὰ δεχθῶμεν πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς ἐπιθυμίας τῆς Πολιτείας καὶ

418α. Ὑπὸ τὸν ὄρον γλώσσα ἐνοοῦμεν ἐναυθα τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν αὐτῆς ἐννοίαν, ἥτοι ὑπὸ τὴν τριπλῆν αὐτῆς μορφήν, τὴν ἀρχαίαν, τὴν καθαρεύουσαν καὶ τὴν δημοτικὴν.

419. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ὁμιλίαι εἰς Α' Κορινθίους, XIX, 1 (PG, 61, 151). Ἴδὲ τὰ κείμενα ἀνωτέρω.

νὰ καταστῶμεν, ἐκόντες-ἄκοντες, ἀπλοῖ «νεροκουβαληταί» αὐτῆς, κατὰ τὴν λαϊκὴν φρασεολογίαν. Δὲν εἴμεθα διόλου διατεθειμένοι νὰ γίνωμεν «κομπάρσοι» τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ νὰ μετάσχωμεν εὐθυνῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀνήκουν εἰς ἡμᾶς. Τοῦτο δὲ διότι μία τοιαύτη δουλικὴ ὑποταγὴ εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Καίσαρος ἔχει μόνον δὲν ἐξυπηρετεῖ τὸ ὑψηλὸν πνευματικὸν καὶ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ καλῶς ἐννοούμενον γενικώτερον, πολυπλοκώτερον καὶ πολυεδρικώτερον ἀντικειμενικὸν συμφέρον τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, τοῦ ὁποῦ τοσόν ἡ δόξα καὶ ἡ καταφρόνησις του, ὅσον καὶ ἡ ἀκμὴ καὶ παρακμὴ του εἶναι ἀρρήκτως συνυφασμένα μετὰ τῆς Ἑλληνοφονοῦ Ὁρθοδοξίας. Ἡμεῖς, ὡς ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας, ὑποστηρίζομεν καὶ διακηρύσσομεν ὅ,τι ἀκριβῶς πιστεύομεν, ὅ,τι ἐπιθυμοῦμεν καὶ ὅ,τι προσδοκῶμεν νὰ γίνῃ διὰ τὸ γενικὸν καὶ μόνον συμφέρον τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν. Δὲν ἐπιδιώκομεν ἀντιπαράθεσιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτείαν, ἀλλὰ κοινήν ὁδοιπορίαν αὐτῶν, ἡ ὁποία οὐδὲν ἀποκλείει τὴν αὐτοκριτικὴν καὶ τὴν κριτικὴν τῶν πράξεων τοῦ ἑτέρου. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ τῆς κοινωνικῆς πορείας πρὸς ὄφελος ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἡ Ἐκκλησία δύναται ν' ἀσκήσῃ κριτικὴν δι' ὠρισμένας νομοθετικὰς διατάξεις, αἱ ὁποῖαι τὴν ἀφοροῦν εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, χωρὶς ὅμως νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ πεζοδρόμιον, ὡς πράττουν τὰ ἀντιπολιτευόμενα κόμματα. Ἡ Κυβέρνησις—ἐνταῦθα ἀναφερόμεθα εἰς τὰς κυβερνήσεις γενικῶς καὶ οὐχὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σημερινήν— ἔχει τὴν ἀμεσον εὐθύνην καὶ αὐτὴ εἶναι ὑπεύθυνος καὶ ὑπόλογος ἔναντι τοῦ Ἔθνους δι' ὅ,τι συνέβῃ, συμβαίνει καὶ θὰ συμβῇ εἰς τὸν τόπον μας, ὅπως δὲ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν παρατηρουμένην σήμερον γενικὴν ἠθικὴν, πολιτικὴν, πνευματικὴν, πολιτιστικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάπτωσιν, ἡ ὁποία ἀνησυχεῖ πάρα πολὺ τοὺς πάντας καὶ θέτει ἀμείλικτα ἐρωτήματα δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ μέλλον τῆς χώρας ἡμῶν, καὶ δὴ ἐν ὕψει τῆς ἐνώσεως τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ 2.000⁴²⁰.

420. Ὁμιλοῦντες περὶ τῆς ἐπικειμένης ἐνώσεως τῆς Εὐρώπης δὲν πρέπει ὁ νοῦς ἡμῶν νὰ ἀνατρέχῃ καὶ νὰ περιορίζῃ ταύτην μόνον εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ οἰκονομικὸν τομέα. Τοῦναντίον διὰ τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους ἡ ἔνωσις αὕτη θὰ ἔδει νὰ εἶναι κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον πνευματικὴ, γεγονόςς τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τὸν ρόλον τῆς Ὁρθοδοξίας λίαν ἐπίκαιρον καὶ ἐν πολλοῖς ἀναντικατάστατον, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ταυτότητος καὶ ἰδιαιτερότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἄνευ τῆς Ὁρθοδοξίας ἡ Ἑλλάς δύναται τάχιστα νὰ ἀλλοιωθῇ καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς ν' ἀπολέσῃ τὴν ταυτότητα καὶ ἰδιαιτερότητα αὐτοῦ. Ἀκριβῶς διὰ νὰ μὴ συμβῇ τοιοῦτόν τι πρέπει πάσῃ θυσίᾳ καὶ ἔναντι παντὸς τιμήματος νὰ ἐνισχυθῶμεν τὰ βασικὰ καὶ θεμελιώδη ἐκεῖνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα καὶ συγκροτοῦν, συντηροῦν καὶ ἐπεκτείνουν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ταυτότητα καὶ φυσιογνωμίαν. Τὰ στοιχεῖα δὲ ταῦτα εἶναι κυρίως δύο, ἡτοι πρῶτον ἡ γλῶσσα

Παρά ταῦτα ἡμεῖς ὡς ἐλεύθεροι καὶ ὑπεύθυνοι πολῖται καὶ ἡγέται τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ παύσωμεν νὰ ὀμιλῶμεν τὴν γλῶσσαν τῆς ἀληθείας, ὅσον πικρὰ καὶ ἐὰν εἶναι αὕτη, τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνικοῦ συμφέροντος — καὶ ἔθνικὸν συμφέρον εἶναι πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀληθές, — δὲν θὰ δεχθῶμεν νὰ φορέσωμεν ἅπαντες ἀνεξαίρετως τὰ ἴδια γυαλιὰ διὰ νὰ αἰσθανώμεθα ἡσυχοὶ καὶ εὐτυχημένοι, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὀλόκληρος ἡ χώρα καὶ τὸ Ἔθνος μας σείεται ἐκ θεμελίων πορευόμενον διὰ μέσου οἰκονομικῶν παγετώνων, ἐκπολιτιστικῶν καταπτώσεων, κοινωνικῶν ἐρημώσεων, ἠθικῶν σκανδάλων καὶ μεγάλων ἔθνικῶν νεφώσεων, αἱ ὁποῖαι, μὲ τὸ ὑπάρχον εἰς τὴν χώραν μας πολιτικὸν φάσμα — κυβέρνησιν καὶ ἀντιπολίτευσιν — καθίστανται περισσότερον πυκναῖ, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου τὸ πνευματικόν, οἰκονομικόν, πολιτικόν, ἐκπαιδευτικόν, περι-

ὑπὸ τὰς τρεῖς αὐτῆς ἱστορικᾶς μορφᾶς (ἀρχαία, καθαρῆς καὶ δημοτικῆ) καὶ δεύτερον ἡ ἀποτελοῦσα τὴν μεγαλυτέραν καὶ τὴν πλεον ὑπολογίσιμον ἀπὸ ἐχθροῦς καὶ φίλους ἐφεδρεῖαν τοῦ Γένους ἡμῶν Ὁρθοδοξία ὡς κήρυγμα ἀγάπης — ἐννοεῖται μὲ ὀντολογικὸν περιεχόμενον (ὡς αἰτία καὶ αἰτιατὸν) — καὶ ἐνώσεως, ὡς γνήσιον οἰκουμενικὸν πνεῦμα καὶ ὡς φιλελεύθερος διαχρονικὸς πνευματικὸς, ἐκκλησιαστικὸς, δημοκρατικὸς καὶ δυναμικὸς θεσμός, ἀλλ' ὡσάυτως καὶ ὡς ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου προσώπου, ἡ ὁποία περιορίζεται ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ πληθίου, δεδομένου ὅτι τὸ ἐγὼ ταυτίζεται διὰ τῆς ἀγάπης πάντοτε μετὰ τοῦ ἐσύ. Δίλημμα ἀτομικότητος ἐντὸς τοῦ πλαισίου τούτου τῆς ἀγάπης δὲν ὑφίσταται, ὡς ἐπίσης δὲν ὑφίσταται καὶ δίλημμα συλλογικότητος ὡς ἀκριβῶς συμβαίνει ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ διαχρονικὴ διατήρησις, συντήρησις καὶ ἐπέκτασις τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν ταυτότητος εἶναι καὶ κύριον αἷτημα τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, δεδομένου ὅτι ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς μὲ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα εἶναι τὸ λίκνον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἔνωσις ἀπαιτεῖται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς κοινῆς πολιτιστικῆς παραδόσεως καὶ τῆς κοινῆς ἐπίσης θρησκευτικῆς πίστεως. Κοινὴ δὲ πολιτιστικὴ παράδοσις καὶ κοινὴ θρησκευτικὴ πίστις τῶν εὐρωπαίων εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ ἡ πίστις εἰς τὸ ἀποκεκαλυμμένον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δύο παράγοντες οἱ ὁποῖοι διεδραμάτισαν τελεσίδικον ρόλον εἰς τὴν σφρηγιάτησιν τῆς πνευματικῆς ταυτότητος τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Ἐν ὄψει τοῦ 1992 καὶ τῆς καταργήσεως τῶν διαιρούμενων τῶν Εὐρώπην φυσικῶν, τεχνικῶν, δημοσιονομικῶν καὶ οἰκονομικῶν παραγόντων, καλοῦνται Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία νὰ δείξουν τὴν ἀπαιτουμένην πνευματικὴν ὁριμότητα, σύνεσιν καὶ δραστηριότητα καὶ νὰ συνεργασθοῦν ἀπὸ κοινῆς διὰ τὴν κατάρτισιν κοινῆς προγραμματισμοῦ καὶ κοινῆς ἀντιμετώπισεως τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ προκύψουν καὶ τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι πολλά, ποικίλα καὶ δυσεπίλυτα. Καὶ οἱ δύο οὗτοι καλοῦνται νὰ ἐνημερώσουν τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν καταλλήλως, καὶ δὴ διὰ τῆς ἰδρύσεως εἰδικῶν κέντρων πληροφοριῶν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ εἰς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ εὐρεθῶμεν ἀπροετοίμαστοι ἐνώπιον μιᾶς νέας καὶ πολυδιαστάτου προβληματολογίας καὶ ἀντιμέτωποι ὀδυνῶν καταστάσεων. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἰδὲ ὡσάυτως ἡμετέραν ἐργασίαν Quo vadis Ἑλλαδικῇ Ὁρθοδοξίᾳ;..., σσ. 384 ἐξ.

βαλλοντολογικὸν καὶ ἐθνικὸν ἀδιέξοδον συνεχῶς ἐπαυξάνεται, δίχως καὶ νὰ γνωρίζωμεν πότε καὶ πῶς θὰ ἐξέλθωμεν τούτου χωρὶς νὰ ὑποστῶμεν ἀνεπανορθώτους ἐθνικὰς καὶ πολιτικὰς ζημίας καὶ περιπετείας. Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ ἐν πολλοῖς ἀναντικατάστατος ὑψηλὴ πνευματικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀποστολὴ ἡμῶν τῶν πνευματικῶν θρησκευτικῶν ταγῶν τοῦ ταλαιπώρου καὶ πλειστάκις προδομένου ὑπὸ τῶν «ἐθνοπατέρων» τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τ.ἔ. εἰς τὸ ὅτι ἀνεξάρτητοι, ὑπεράνω καὶ μακρὰν πάσης τυχόν καθαρῶς κομματικῆς ἰδεολογίας, συμφεροντολογίας καὶ πολιτικῆς δημαγωγίας δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ δέοντος γενέσθαι, τὴν γλῶσσαν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ γενικοῦ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐθνικοῦ συμφέροντος, ἀνεξαρτήτως ἐὰν θίγονται πρόσωπα καὶ πράγματα, ἔτι δὲ νὰ μαχόμεθα σθεναρῶς, καρτερικῶς καὶ ἀποφασιστικῶς ὑπὲρ τῆς ἀτομικῆς γενικῶς ἐλευθερίας καὶ εἰδικώτερον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δὲν ταυτίζεται καὶ δὲν πρέπει ἄλλως τε οὐδέποτε νὰ ταυτίζεται μὲ τὰ συμφέροντα τῶν κομμάτων, εἴτε μὲ τὰ συμφέροντα διαφόρων ἐσωεκκλησιαστικῶν καὶ ἐξωεκκλησιαστικῶν κυκλωμάτων. Ἡμεῖς ὡς πνευματικοὶ ἡγέται τῆς Ἐκκλησίας ταχθέντες νὰ φυλάσσωμεν ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐθνικὰς Θερμοπύλας ὀφείλομεν νὰ γνωρίζωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡ Πολιτεία οὐδεμίαν ἑτέραν γλῶσσαν δύναται ἢ εἶναι κατὰ κανόνα διατεθειμένη νὰ ἀκούσῃ εἰ μὴ μόνον τὴν γλῶσσαν τῆς δυνάμεως. Τὸ προέχον εἶναι οὐχὶ τὰ στενῶς ἀτομικὰ —οἰασθῆποτε μορφῆς καὶ ἐὰν εἶναι ταῦτα,— πολιτικὰ καὶ κομματικὰ συμφέροντα, ἀλλ' ἡ διάσωσης τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἡ διάσωσης τῶν αἰωνοβίων θεσμῶν, ἡ σωτηρία καὶ προαγωγή τοῦ προσφιλοῦς ἡμῶν Ἔθνους καὶ Γένους. Ταῦτα πάντα θὰ τὰ διακονήσωμεν πιστῶς καὶ θὰ τὰ διασώσωμεν ἐκ τῆς μεγάλης καταγίδος, τὴν ὁποίαν ἀντιμετωπίζομεν, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον σταθῶμεν ἄρθιοι εἰς τὸ ὕψος τῆς μεγάλης ἱστορικῆς ἡμῶν εὐθύνης, ἐὰν μείνωμεν μακρὰν πάσης κομματικῆς ἀναμίξεως καὶ διαμάχης, ἐὰν φανῶμεν ἀνώτεροι τῶν περιστάσεων καὶ ἐὰν διαχωρίσωμεν ἐγκαίρως τὰς εὐθύνας μας καὶ ὡς ἄνθρωποι τοῦ ὑπερτάτου χρέους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν καὶ τὸ Ἔθνος ὀμιλήσωμεν τὴν γλῶσσαν ὅχι τοῦ ρομαντισμοῦ, τῆς κολακείας καὶ τῆς φαντασίας, ἀλλὰ τῆς ὀδυνῆρας καὶ ἀδυσωπῆτου σημερινῆς δραματικῆς πραγματικότητος, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀνησυχῇ ὅλους μας ἀνεξαίρετως καὶ ἡ ὁποία διὰ νὰ ὑπερηδθῆ ἀπαιτεῖ νέα πρόσωπα, νέας ἰδέας, νέα βραχυπρόθεσμα καὶ μακροπρόθεσμα μεγαλόπνοα προγράμματα, νέους ἐθνικοὺς παλμοὺς καὶ στόχους, μὲ συνισταμένην πάντοτε τὴν προσφιλεῖ Ὁρθοδοξίαν, τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν ὡς καὶ τὸ ἐθνικὸν δημιουργικὸν ἔργον ἀπηλλαγμένον πάσης τυχόν στενῆς κομματικῆς καὶ πολιτικῆς σκοπιμότητος. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν εὐθυνῶν καὶ ἡ χρῆσις τῆς γλῶσσης τῆς ἀληθείας πρέπει νὰ γίνουσι τὸ ταχύτερον δυνατὸν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Ἐπισκόπους, διότι πολὺ φοβούμεθα ὅτι ἀργότερον θὰ εἶναι ἴσως πολὺ ἄργα καὶ διὰ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Ἔθνος καὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν Ἐκ-

κλησίαν, τῆς ὁποίας οἱ λειτουργοὶ καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ ταχύτερον δυνατὸν, ὅτι «κανένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνος, αὐτόνομος, μία ἡπειρος. Ὅταν κάποιος πεθάνῃ βίαια, πεθαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του. Καὶ ὅταν κάποιος ἐξευτελίξῃται καὶ λαιδορῆται, αἰσθάνομαι καὶ τὸ ἰδικόν μου αἷμα νὰ ἀνεβαίῃ στὰ μάγουλά μου», ὡς ἐπιγραμματικῶς λέγει ὁ Τζὼν Ντόν.

«Ἡ ἀξία» ἡμῶν «ἐγκριταί», διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ Μολιέρου, «εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἀγωνισθήκαμε» καὶ ἐξακολουθοῦμεν καὶ σήμερον νὰ ἀγωνιζώμεθα (νὰ διαδώσωμεν, νὰ ὑπερασπίσωμεν καὶ νὰ ἀνοίξωμεν μέσα εἰς τὴν γενικὴν σύγχυσιν τοῦ κόσμου ἓνα δρόμον πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἡ ἀλήθειά ἔχει ἀνάγκην νὰ τὴν ἐπαναλαμβάνωμεν παντοῦ καὶ πάντοτε... διότι παντοῦ κυριαρχεῖ ἡ ψευτιά...), ἡ συναλλαγὴ, ἡ ἄνευ ὀρίων συμφεροντολογία, ἡ δημαγωγία, ἡ ἀναξιοκρατία, ἡ φαυλοκρατία ὡς καὶ ἡ ἀπεριόριστος ὑστεροβουλία καὶ κρυψίνοια.

*
* *

Συμπερασματικῶς λέγομεν, ὅτι οἱ κυβερνῶντες τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος καὶ παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τῆς μεγίστης πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, παρὰ τὸ πανανθρώπινον ἠθικὸν αἶσθημα, ὡς καὶ παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων καὶ τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸν καθαρῶς ἀντεθνικόν, ἀντιθρησκευτικὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ περὶ τῶν ἀμβλώσεων Νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν γνώμην ἐγκύρων καὶ εἰδημόνων νομικῶν κύκλων, συνιστᾷ τὸ ἔσχατον σημεῖον τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως ἐνὸς λαοῦ καὶ ἐνὸς Κράτους, δύνανται, διὰ λόγους καθαρῶς χρησιμοθηρικοὺς ἢ ὀρθότερον κομματικοὺς⁴²¹, διὰ πολλῶν τρόπων καὶ μέσων, διὰ νόμων καὶ διατάξεων τῶν ἰσχυρῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ὡς εἶναι τὸ ἐκ χαμηλοῦ, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐπιπέδου καὶ ἄνευ μεγάλου ἠθικοῦ κύρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους ἀποτελούμενον σῶμα τῆς Βουλῆς, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς πυγμαῆς καὶ ἐπιβολῆς τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ εὐρισκομένων ἐκτελεστικῶν ὀργάνων ἐξουσίας νὰ δώσῃ νομι-

421. Ἡ ἀλήθεια αὕτη προκύπτει σαφῶς καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐνὸς ὁ ἴδιος ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Α. Μαγκάκης τὴν 19ην Ἰανουαρίου 1984 ἐδήλωσεν ὅτι «ἡ ἔκτρωση αὕτη καθ' ἑαυτὴ εἶναι γιὰ μᾶς ἀνεπιθύμητη, διότι ὑπάρχει καὶ ἠθικὸν πρόβλημα» ἐν τούτοις ἀσυνεπῆς ὧν ἠγνόησε ἀργότερον τὴν δήλωσιν ταύτην καὶ ὡς βασικὸν λόγον καταρτίσεως καὶ ὑποβολῆς εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ Νομοσχεδίου νομιμοποιήσεως τῶν ἐκτρώσεων ἐθεώρησε τὰς φορτικὰς πιέσεις τῶν φεμινιστριῶν, τὴν προβαλλομένην χειραφέτησιν τῆς γυναικὸς καὶ τὸν ἠυξημένον ἀριθμὸν τῶν ἐκτρώσεων (300.000), τὰς ὁποίας ὁ ποινικὸς νόμος δὲν εἶναι πλέον εἰς θέσιν νὰ τὰς ἀντιμετωπίσῃ (πρβλ. Χρ. ΔΑΜΟΥΤΙΑΝΟΥ, Ἄμβλώσεις. Ἡ πικρὴ μαζικὴ νόμιμη παρανομία, ἐν ΕΝΑ, τ. 43 τῆς 25.10.1983, σ. 86).

κὴν κάλυψιν εἰς τὸ διαπραττόμενον κακὸν καὶ τὴν ἀποποινικοποίησιν τῶν ἐκτρώσεων, ἐπιτρέπον οὕτως ἐπισήμως τὸν μὴ σεβασμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὴν ἐν ψυχρῷ δολοφονίαν χιλιάδων ἀθῶων καὶ ἀνυπερασπίστων ἐλληνοπαίδων ἕκαστον ἔτος καὶ τὴν διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης *de facto* νομιμοποίησιν τῆς κραυγαλέας παρανομίας, ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν εἰς τὸ *maximum* αὐξῆσιν τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὴν δυσκόλων προβλημάτων, ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ διὰ στόματος τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης κ. Α. Μαγκάκη ἐπίσημος διακήρυξις τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι «ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σεβαστή, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ εἶναι καθοριστικὴ διὰ τὴν Πολιτείαν»⁴²² δὲν

422. Παρὰ τὴν καλὴν διάθεσιν δυσκολευόμεθα πάρα πολὺ νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ νὰ προσυπογράψωμεν τὸν εἰρμὸν τῆς σκέψεως τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης κ. Γ. Μαγκάκη δηλώσαντος, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἀνακύφαντος θέματος τῶν ἀμβλώσεων, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία τὰ βλέπει ἀπὸ σκοπιὰ θρησκευτικοῦ δόγματος, ἐνῶ ἡμεῖς ἀπὸ πλευρᾶ κοινωνικοῦ συμφέροντος καὶ προστασίας τῆς υἰεῖας καὶ τῆς ζωῆς τῶν γυναικῶν. Εἶναι αὐτονόητον νὰ τὰ βλέπωμεν ἀπὸ διαφορετικὰς σκοπιὰς. Ὁ καθένας στὸ ρόλο του. Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σεβαστή, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ εἶναι καθοριστικὴ γιὰ μᾶς». Φρονοῦμεν ταπεινῶς ὅτι ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ κ. Ὑπουργοῦ εἶναι ἀτυχῆς καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται οὔτε εἰς τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' οὔτε εἰς τὴν ὑπάρχουσαν σήμερον πραγματικότητα. Ἐν πρώτοις ἴσως διὰ τὸν κ. Ὑπουργὸν ἡ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴ εἶναι «καθοριστικὴ διὰ τὴν Πολιτείαν» (διὰ ποίαν ἄραγε Πολιτείαν ὀμιλεῖ ἐνταῦθα;) τοῦ ἰδίου καὶ τῶν ὁμοϊδεατῶν του, οὐχ ἤττον ὁμοῦ ἦτο, εἶναι καὶ θὰ εἶναι «καθοριστικὴ» διὰ τὸν εὐσεβῆ ὀρθόδοξον Ἐλληνικὸν Λαόν, ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν τῆς Ἐλληνικῆς Πολιτείας καὶ ὁποῖος ἀναπτύσσει τὴν συνειδησιακὴν καὶ θρησκευτικὴν του ἐλευθερίαν βάσει τοῦ Ὁρθόδοξου Δόγματος.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ὑπουργὸς παρεξηγεῖ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ διαστῆλξει τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς ἀπὸ ἐκείνην τῆς Πολιτείας. Ἡ μὲν Ἐκκλησία, κατ' αὐτὸν πάντοτε, «τὰ βλέπει ἀπὸ σκοπιὰ θρησκευτικοῦ δόγματος», ἐνῶ ἡ Πολιτεία «ἀπὸ πλευρᾶ κοινωνικοῦ συμφέροντος καὶ προστασίας τῆς υἰεῖας καὶ τῆς ζωῆς τῶν γυναικῶν». Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς ἠελημένως παραποιεῖ ἢ τοῦλάχιστον ἀγνοεῖ τὰ πράγματα, διότι ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῶν ἐκτρώσεων ὄχι μόνον πνευματικῶς, ἠθικῶς καὶ δογματικῶς, ἀλλὰ, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐτονίσσαμεν, ἀνθρωπολογικῶς καὶ κοινωνικῶς ἐνδιαφέρεται δὲ αὕτη ἐὰν οὐχὶ περισσότερον τοῦλάχιστον ἐξ ἴσου πρὸς τὴν Πολιτείαν καὶ διὰ τὴν «προστασίαν τῆς υἰεῖας καὶ τῆς ζωῆς τῶν γυναικῶν». Ὁ κ. Ὑπουργὸς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ καλῶς, ὅτι τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν κοινωνικόν, τὰ δὲ δόγματα, ἀποβλέποντα εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐνιαίου ψυχασωματικοῦ συνόλου, ἔχουν οὐχὶ μόνον πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν διάστασιν ἀλλὰ καὶ καθαρῶς ἀνθρωπολογικὴν, τ.ἔ. κοινωνικὴν τοιαύτην. Ἐξ ἄλλου οὐδέποτε ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία διέστειλεν, ὡς ἀτυχῶς πράττει ὁ κ. Ὑπουργός, τὸ ἔργον τῆς ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ Κράτους, διότι πιστεύει σταθερῶς καὶ ἀμετακινήτως καὶ διακηρύσσει παντοῦ καὶ πάντοτε, ὅτι τόσον αὕτη ὅσον καὶ ἡ Πολιτεία ἐπιτελοῦν, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, τὸ αὐτὸ ἔργον, ὑπὸ διαφορετικὰς βεβαίως συνθήκας καὶ προοπτικὰς, καὶ διακονοῦν πιστῶς τὸν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Ἐλληνικὸν Λαόν, ἕκαστος βεβαίως ὑπὸ διαφορετικὸν πρῶτοισιν, ἐκ τῆς ἰδικῆς του σκοπιᾶς καὶ μὲ τὰ ἰδικὰ του μέσα καὶ μέτρα. Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερα παραπολίσις τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, ὅτι τὸ Κράτος ἐνδιαφέρεται περισσότερον διὰ τὴν γυναῖκα ἀπὸ ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἀνύψωσε τὴν γυναῖκα καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν μεγάλην

σημαίνει και δὲν πρέπει ἄλλως τε νὰ σημαίη, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν πραγματικὴν, ἕως καὶ τὴν μοναδικὴν σήμερον πνευματικὴν ὄασιν, διαθέτουσα τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἀποκαλυφθέντα τέλειον νόμον τῶν πρακτέων καὶ τῶν φευκτέων, διαρκῶς καὶ ἡρωϊκῶς μαχομένη ὑπὲρ τῆς κατ' ἐξοχὴν Ἑπεραξίας, ἥτις καλεῖται ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς καὶ ἐχομένη στερρῶς τῆς ἀφόβου σοφίας», ἡ ὁποία, οὔσα τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν «σοφίη ἄθραμβος ἀξίη πάντων, τιμιωτάτη οὔσα»⁴²³, ἀξίζει τὰ πάντα, δὲν πρέπει (ἡ Ἐκκλησία) νὰ υποστείη τὴν σημαίαν καὶ νὰ προδώσῃ τὴν σθεναρῶς ἀντιτασσομένην εἰς τὸ πλεῖον νομικά, ἠθικά, θρησκευτικά, ψυχολογικά καὶ κοινωνικά ἀδιέξοδα προκαλοῦν διάτρητον Νομοσχέδιον, πλειοψηφίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ νὰ παραδώσῃ τὰ ὅπλα ἀμαχητί, θεωροῦσα τὴν ἔκτρωσιν γενικῶς ὡς νόμιμον ἢ καὶ ἐπιβεβλημένην, στόχον τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει νὰ ἐπιτύχῃ ἡ Πολιτεία, ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν «ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα». Τοῦναντίον, ἡ Ἐκκλησία μετὰ πασῶν τῶν δυνάμεων αὐτῆς ἐργαζομένη καὶ συνεχῶς ἀγωνιζομένη ὑπὲρ τῆς ἠθικοποιήσεως τῶν πάντων, ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, καὶ ἔχουσα ὡς μοναδικὸν κριτήριον πάσης πράξεως, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ θέμα τῆς νομιμοποιήσεως ἢ μὴ τῶν ἀμβλώσεων, τόσον τὸν αἰώνιον, ἀναλλοίωτον καὶ ἀλάνθαστον εὐαγγελικὸν λόγον, ὅσον καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ διατυπωθέντα ὄρκον τοῦ Ἱπποκράτους, ὅστις καταδικάζει πᾶσαν νόμιμον ἢ μὴ ἀμβλωσιν καὶ θεωρεῖ τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην ὡς ἔχουσαν οὐχὶ μόνον ἔντονώτατον κοινωνικὸν ἀλλὰ καὶ βαθύτατον ἠθικὸν χαρακτῆρα, ὀφείλει μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὴν δυναμικὴν παρουσίαν ἐν τῷ κόσμῳ νὰ μὴ υποκύψῃ εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἐπιστρατεύουσα τὸν ἱερὸν Κλῆρον καὶ ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον αὐτῆς πλήρωμα πρὸς μὴ ἀποδοχὴν τοῦ διατρήτου τούτου Νομοσχεδίου νὰ συνεχίσῃ τὸν εὐγενῆ ὑπὲρ τῶν δυνάμει ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τρόπον περισσότερον ἔντονον, συλλογικὸν καὶ καλῶς συντονισμένον, γνωρίζουσα καλῶς, ὡς ὀρθῶς ἐπισημαίνει ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος, ὅτι «πᾶσά τε δεξιότης καὶ ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς πανουργία, ἀλλ' οὐ σοφία φαίνεται».

καὶ περίοπτον θέσιν καὶ ἀπὸ ἀπλοῦν «res-prægrum» ποῦ ἦτο εἰς τὴν ἀρχαιότητα τὴν κατέστησε τύποις καὶ οὐσίᾳ κατὰ πάντα ἰσότιμον πρὸς τὸν ἄνδρα. Ὁμοίως ὁ κ. Ἰγουργός, ὡσὰν νὰ μὴ ἀνήκῃ εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τῶν πολιτικῶν, οἱ ὁποῖοι διακυβερνοῦν τὴν χώραν («ἡμεῖς») καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Εὐλόγως διερωτᾶται ἕκαστος ὀρθόδοξος Ἕλλην πολίτης ἀπὸ πότε οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες τῆς χώρας μας ἔπαυσαν νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο εἶναι κχιρίας σημασίας καὶ ἀξίας διὰ τὸν κυβερνώμενον Ἕλληνικὸν Λαόν, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἀπαίτησιν νὰ γνωρίζῃ ἕαν καὶ κατὰ πόσον κυβερνᾶται ὑπὸ πολιτικῶν ἀνδρῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του ἢ ὑπὸ θρησκευτικῶς ἀδιαφόρων, διὰ νὰ μὴ ἐλπῶμεν ἄθῳ, οἱ ὁποῖοι, διὰ νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ σοφὰ λόγια τοῦ Δημοκρίτου, «ὅταν καταλάβουν ἀξιώματα, ὅσον περισσότερον ἀνάξιοι εἶναι, τόσον περισσότερον ἀνέμελοι γίνονται καὶ φουσκῶνουν ἀπὸ ἀφροσύνην καὶ θράσος» (ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ, Ἀποσπάσματα, Β, 54).

423. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ, Ἀποσπάσματα, Β, 216.

Καὶ ἀσφαλῶς θὰ πράξῃ ἡ Ἐκκλησία τὸ καθήκον της, παρὰ τὰς μεγάλας πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεις τὰς ὁποίας συνεχῶς δέχεται, πρὸς τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Ἔθνος τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν, καθ' ἣν τοῦτο ἀντιμετωπίζει μεγάλας ἐνδογενεῖς καὶ ἐξωγενεῖς δυσχερείας καὶ ἀδυναμίας καὶ κινδυνεῖ ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ λίαν ἐκτεταμένου πρωτοφανοῦς φαινομένου τῆς συρρικνώσεως καὶ τοῦ γηρασμοῦ⁴²⁴ καὶ μαρασμοῦ —προχωροῦμεν ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ δύο πρὸς τὰ ὀπίσω, μία γέννησις καὶ δύο ἀμβλώσεις— τὴν δωδεκάτην αὐτὴν ὥραν, ἐπαναλαμβάνομεν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπειλεῖται τοῦτο ὑπὸ συγκεκριμένου πολυαριθμοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος πολλαπλασιάζεται ὡσὰν τὰ μυρμήγκια⁴²⁵. Οὐδεμία ἀπολύτως δύναμις πρέπει νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν ἀγῶνα τοῦτον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δικαίως ἐξανίσταται ἐναντίον τῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων, δεδομένου ὅτι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρελθὸν τὰ ποσὰ εἶναι σήμερον ἀντιστρόφως ἀνάλογα: ἔχομεν περισσοτέρους ἐρωτευμένους, ὀλιγωτέρους γάμους καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερα παιδιά. Καὶ τοῦτο ὀφείλεται, ὡς ἤδη ἐλέχθη ἀνωτέρω, εἰς τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὴν χώραν μας τὸ πλεόν διαδεδομένον μέσον ἀντισυλληψέως εἶναι αἱ ἐκτρώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναλόγως πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἔχουν ἀναμφισβητήτως τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν δυτικῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. (Εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν γίνονται 129.000 ἐκτρώσεις ἐτησίως, ἐνῶ εἰς ἡμᾶς ἄνω τῶν 300.000 περίπου μὲ ὄλας τὰς ἀρνητικὰς αὐτῶν ἀμέσους καὶ ἐμμέσους μακροπροθέσμους ἐπιπτώσεις εἰς τὴν ὑγείαν⁴²⁶ καὶ τὴν γονιμότητα τῆς γυναικός⁴²⁷. Δὲν πρέπει ἡ

424. Περὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος ἰδὲ ὡσαύτως κατωτέρω,

425. Τὸ 1985 ἡμεῖς εἴχομεν 140.000 γεννήσεις καὶ ἡ Τουρκία 1.500.000. Σήμερον οἱ Τοῦρκοι μὲ πληθυσμὸν 50.000.000, ἔχουν πολὺ ὑψηλὸν δείκτην γεννήσεων, ἥτοι 3,8. Ὁ ὑψηλὸς δείκτης πρέπει νὰ ἀφῆναι τὸς ὑπευθύνους τῆς Πολιτείας ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ καλοῦνται νὰ λάβουν τὰ ἀπαραίτητα μέσα πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὑπογεννητικότητος ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, καὶ δὴ καὶ ἐν ὄψει τοῦ 2.000 ὅτε οἱ Τοῦρκοι μὲ τὸν σημερινὸν ρυθμὸν γεννήσεων θὰ ἔχουν φθάσει τὰ 100.000.000 καὶ ἡμεῖς τὰ 11.000.000. Ἡ παρατηρουμένη σήμερον ὑπογεννητικότης θὰ δημιουργήσῃ, ὡς ἀνεφέραμεν καὶ ἀλλαχοῦ, πολλὰ καὶ ποικίλα προβλήματα, ἰδιαιτέρως δὲ θέλει ἐπηρεάσει ἀρνητικὰ τὰς θέσεις ἡμῶν εἰς τὸν τομέα τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Αὕτη θὰ ἀποδυναμώσῃ ἐπικινδύνως τὰς ἀκριτικὰς περιοχὰς εἰς δυναμικόν, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ μουσουλμανικὴ μειονότης ἐν τῇ Θράκῃ θὰ ἀυξάνηται συνεχῶς μὲ κίνδυνον νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ μειονότης εἰς πλειονότητα χάρις πάντοτε εἰς τὴν ἠὑξημένην γονιμότητα. Τὴν τραγικὴν ταύτην διαπίστωσιν τοῦ ὑποπληθισμοῦ τῆς χώρας, καὶ δὴ καὶ ἐναντι τῆς Τουρκίας ὑπογραμμίζουσιν καὶ πολλοὶ ξένοι παρατηρηταὶ καὶ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐπιβιώσεως: «Διὰ τὴν περίπτωσιν Ἑλλάδος-Τουρκίας τὸ πρόβλημα τοῦ ὑποπληθισμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶναι καίριον,» διότι ἡ Τουρκία ἔχει ἑπταπλάσιον ρυθμὸν γεννητικότητος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

426. Περὶ τῶν ψυχολογικῶν ἀσθενειῶν αἱ ὁποῖαι ἐπακολουθοῦν τὴν ἀμβλωσιν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω. Εἰς ἐπίρρωσιν τούτων παραθέτομεν ἐνταῦθα καὶ τὴν πανηγυρικὴν διακήρυξιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τῆς τὰ συμπεράσματα τῆς συγχρόνου ἱατρικῆς ἐπιστήμης, συμπεραίνει ὅτι «αἱ ἐκτρώσεις δημιουργοῦν ἀθε-

Ἐκκλησία νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ δι' οἰονδήποτε λόγον νὰ ὑποστείλῃ τὴν σημαίαν τοῦ ἀγῶνος, διότι δι' αὐτοῦ θὰ δυνηθῆ, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφισβητήσεως, νὰ ὀδηγήσῃ τὸν τόπον ἡμῶν μακρὰν τῆς μεγάλης δίνης τῆς παρουσίας πολλαπλῆς καὶ βαθείας κρίσεως, ἡ ὁποία τελικῶς προσανατολίζει τὸ Ἔθνος ἡμῶν πρὸς μίαν ἀβεβαίαν καὶ ἀνασφαλῆ πορείαν ἐκ τῆς ὁποίας δυσκόλως θὰ ὑπάρξῃ ἐπιστροφή, ἔτι δὲ νὰ πλήξῃ πάντας τοὺς ὑπερμάχους τοῦ οἰκογενειακοῦ προγραμματισμοῦ, οἱ ὅποιοι διαχωρίζουν τοῦτον τοῦ ὄξεος δημογραφικοῦ προβλήματος⁴²⁸.

ράπευτα ψυχικὰ τραύματα καὶ πλέγμα πειστικῆς ἐνοχῆς εἰς τὴν συνείδησιν πολυαρίθμων γονέων καὶ τοῦ θεράποντος ἱατροῦ. Δημιουργοῦν τύψεις εἰς τὴν συνείδησιν, μαρασμὸν εἰς τὴν καρδίαν, θλίψιν καὶ στενοχωρίαν εἰς τὴν ψυχὴν, βαρεῖαν καὶ καταθλιπτικὴν ἐνοχὴν, ἥτις προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι δι' αὐτῶν ἀφαιρεῖται μία ζωὴ ἄνευ δικαίωματος καὶ παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον» (Ἐγκύκλιος τῆς 29ης Μαΐου 1968). Τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου εἶναι καὶ ἡ διακήρυξις τοῦ Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολικοῦ Συλλόγου ὁ Μέγας Βασίλειος: «Τὸ πῦρ σταθερὸ εὗρημα μετὰ τὴν ἀμβλωσιν λέγει ὁ Ψυχίατρος Κ. Κριαρᾶς (7.3.1984) εἶναι ἡ ἐνοχὴ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς κατάθλιψις, κατάθλιψις ἀπὸ τῆς ἐλαφρότερας ἕως τῆς πλέον σοβαρῆς. Συχνὰ ἐμφανίζεται συγκεκριμένη κατὰθλιψις. Ἐρινύες ἐμφανίζονται σὲ μακάβρια ὄνειρα... Πάντως τὸ αἶσθημα τῆς βαρεῖας ἐνοχῆς καὶ ἡ κατάθλιψις εἶναι ἡ πραγματικότητα». Ὅλη δὲ αὐτὴ ἡ ψυχικὴ τραγωδία μπορεῖ νὰ ἐμφανισθῆ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια μετὰ τὸ ἔγκλημα καὶ πρὸς τὸ τέλος ἀκόμη τῆς ζωῆς. Μαζὶ δὲ μετὰ τὴν γυναῖκα, θύμα εἶναι καὶ ὁ ἄνδρας, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς κατὰ κανόνα συμμετέχει εἰς τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ ψυχὴ του δὲν μένει ἀνεπηρέαστη καὶ ξένη πρὸς τὴν συγκλονιστικὴν ἐμπειρίαν τῆς ἔκτρωσης» (Σύλλογος Ὁρθόδοξῆς Ἱεραποστολικῆς Δράσεως «Ὁ Μέγας Βασίλειος», Ἀθήναι, Νοέμβριος, 1985).

427. Ὡς ἐτονίσθη καὶ ἀνωτέρω τὸ 35% ἐκ τῶν στειρῶν γυναικῶν ὑπεβλήθη εἰς ἔκτρωσιν (δευτεροπαθῆς στειρότης). Ἐξ 1.600.000 ἐλληνίδων ἀναπαραγωγικῆς ἡλικίας μόνον τὸ 3% (48.000) χρησιμοποιοῦν τὸ χάπι, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλεστέραν ἀντισυλληπτικὴν μέθοδον, ἐνῶ ἐν μολίς καὶ μετὰ βίας 3,28% (52.500) χρησιμοποιοεῖ τὸ ἐνδομήτριον σπείραμα ὡς ἀντισυλληπτικὸν μέσον.

428. Ἐπιπροσθέτως πρὸς ὅσα ἤδη ἐλέχθησαν ἀνωτέρω ἀναφορικῶς πρὸς τὸ θλιβερὸν τοῦτο δημογραφικὸν πρόβλημα σημειοῦμεν ὅτι καὶ ἡ σепτὴ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος λαμβάνουσα βαθεῖαν τούτου συνείδησιν μετὰ μεγάλης ἀνησυχίας ὑπογραμμίζει: «ἡ γεννητικότης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ κατῆλθεν εἰς ἀνεπίτρεπτα πλέον ἐπίπεδα, ἀπειλοῦντα τὸν πληθυσμὸν μας μετὰ προοδευτικὴν μείωσιν, ἀντὶ τῆς ἐπιβαλλομένης ἀναλόγου αὐξήσεως μετὰ τὴν πάροδον τῶν δεκαετιῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν γενήσεων ἐν τῇ χώρᾳ μας ἔχει περιορισθεῖ σημαντικῶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς συνέπειαν, ὅτι ἐνῶ ἐπιταχύνεται ὁ ρυθμὸς γηράσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἀντιθέτως ἐπιβραδύνεται σοβαρῶς ὁ ρυθμὸς τῆς ἐτήσιας αὐξήσεως καὶ ἀνανεώσεώς του. Ἐνῶ ἄλλαι χῶραι εἶναι θαλεραὶ καὶ ἀνθίζουν ἐξ ἐπόψεως πολλαπλασιασμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ Ἑλλάς ἀντιθέτως ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης ὀλίγον κατ' ὀλίγον φθίνει καὶ μαραινεται, διότι τὸ ποσοστὸν τῶν γερόντων τῆς αὐξάνεται ἐνῶ αἱ γεννήσεις νέων ἀνθρώπων ὀλοὸν καὶ περισσότερον ἔλαττοῦνται. Ὑπάρχουν ἐλληνικὰ χωρία εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν κυρίως γέροντες καὶ σχεδὸν οὐδεὶς νέος... Πλεῖστα σύζυγοι εἰς τὴν πατρίδα μας ἔχουν παράσρθεῖ ὑπὸ τοῦ ἐπιδημικοῦ κύματος τῶν ἐγκληματικῶν ἐκτρώσεων καὶ διαπράττουν τὸ ἔγκλημα τῆς ἐξοντώσεως τοῦ καρποῦ τῶν σπλάγγχων των. Ἐκατὸν χιλιάδες

Διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἴμωσ ἐμβασιμ ἐνὸς τοιοῦτου θεμελιώδους σημασίας ἀ-
γῶνος ἀπαιτεῖται, σὺν τοῖς ἄλλοις, συντονισμένη δράσις και ἀκαμπτον, ἐννοεῖται

και πλέον κυοφορουμένων ἐμβρύων και τρυφερῶν βλαστῶν φονεῦνται κατ' ἔτος εἰς τὴν πατρίδα μας, ὡς μαρτυροῦν αἱ στατιστικά...» (Ἐγκύκλιος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 29ης Μαΐου 1968). Διὰ τῆς Ἐγκυκλίου τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1978 ἡ Ἱεραρχία ὁμολογεῖ και διακηρύσσει ὅτι «ἡ κρίσις αὐτὴ εἶναι πρωτίτως κρίσις ἠθική και κοινωνική. Δὲν εἶναι δὲ ἀσχετος πρὸς τὸν κλονισμόν τῆς ζωῆς χριστιανικῆς πίστεως μετὰ τῆς ὁποίας ἔζησεν ἐπὶ αἰῶνας και ἐμεγαλοῦργησε τὸ Ἔθνος ἡμῶν. Ἄλλ' ἐσχάτως ἐξέλιπεν ἀπὸ πολλοῦς ἡ ἐλπὶς «ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν Ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα» και ἡ ἀτονία αὐτὴ «τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος» ἐπέφερε τὴν ἀπάρνησιν τῶν χριστιανικῶν ἠθικῶν ἀρχῶν και τὴν ἀποστασίαν ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως. Γέννημα τῆς ἀποστασίας αὐτῆς εἶναι και τὸ δξύτατον σήμερον πρόβλημα τῆς φυγοτεχνίας ἢ ὀλιγοτεχνίας... Ἡ φυγοτεχνία και ἡ ὀλιγοτεχνία ἔλαβεν ἀπιθάνους διαστάσεις», γεγονός τὸ ὁποῖον ὠδήγησε τὸν τύπον νὰ ὀμιλῇ περὶ «πληθυσμικῆς Σαχάρας» και «ράτσας ποῦ φθίνει».

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Δημογραφικῶν Ἐρευνῶν Ν. Πολύζος, περὶ τῆς γνώμης τοῦ ὁποῦ ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ κεφαλαίῳ, εἰς ἐν ἄρθρον του κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου και ἐπισημαίνει ὅτι αὐτὰ περιθώρια τῆς διαρκείας ζωῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, πού ἐσφαλμένα σταθμίζονται μετὰ τὴν χρονικὴ διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ καθένα μας, συρρικνώνονται ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον, ἀκολουθώντας τὴν ὄχι σπάνια προπαγανδιζομένη ἄμεσα ἢ ἔμμεσα θεληματικὴ στέρωσις και τὴν ἀναπότρεπτη αὔξησι τῶν θανάτων λόγω τῆς πληθωρικῆς ἀναλογίας τῶν γερόντων. Τὰ ἐπίσημα δεδομένα γίνονται γιὰ κάθε καλόπιστο τρομερὰ εὐγλωττα. Στὸ τέλος τῆς 25ετίας 1959-1983, γεννιοῦνται 29.000 ὀλιγώτεροι Ἑλληνες (131.000 γεννήσεις τὸ 1983 ἀντὶ 160.000 τὸ 1959 και ποσοστὸ 13,4 στοὺς 1000 κατοίκους ἀντὶ 19,4 τὸ 1959) και πεθαίνουν 30.000 περισσότεροι.

Οἱ στατιστικὲς πληροφορίες δίνουν τὴν πρώτη γεύσι τοῦ ἐφημέρου τῆς ἑλληνικῆς ταυτότητος. Ὅπως στὴ Δυτικῇ Γερμανίᾳ, δὲν μᾶς ἀπομένει παρὰ νὰ προσδιορίσωμεν χρονολογικὰ κάτι πού εἶναι ἥδη ὀρατὸ: πότε ἢ Βαλκανικὴ Χερσονήσος θὰ μείνῃ χωρὶς Ἑλληνες» (Ν. ΠΟΛΥΖΟΥ, Π ο λ ὕ τ ε κ ν η Ο ἰ κ ο γ ἔ ν ε ι α, ἐν Ὁ ρ θ ὄ δ ο ξ ο ῦ Τύ π ο ς, ἀρ. φύλ. 669 τῆς 18.10.1985, σ. 2). Καὶ τὸ δραματικὸν τοῦτο τέλος τῆς πληθυσμιακῆς ποσοτικῆς παρουσίας τῆς φυλῆς ἡμῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἐπέλθῃ, ἐὰν και ἐφ' ὅσον δὲν ληφθοῦν ἐγκαίρως τὰ ἀπαραίτητα ριζοσπαστικὰ μέτρα, δεδομένου ὅτι ἐν τῷ βαλκανικῷ τούτῳ χώρῳ τὸ 1920 ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπέτελει τὸ 20%, τὸ 1985 τὸ 8,5% και τὸ 2.000 μετὰ τὸν Ἰσχύοντα ρυθμὸν ἀνανεώσεως τοῦ πληθυσμοῦ θὰ κατέλθῃ εἰς τὸ 7,3%. Ἀντιμετωπίζοντες τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς χώρας ἡμῶν ἐντὸς τοῦ παγκοσμίου πλαισίου παρατηροῦμεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς αὐξάνει πέντε φορὰς περισσότερον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἡμῶν, τ.ἔ. 2% και ὁ πληθυσμὸς τῶν Βαλκανίων αὐξάνει κατὰ 2,5-3%, ὅπερ σημαίνει ὅτι οἱ γέιτονες ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἡμᾶς, ἀποκοτῶν 5-6 παιδιὰ — ἡμεῖς ἀποκοτοῦμεν 1,5, θὰ διπλασιασθοῦν ἐντὸς 28 ἐτῶν, ἐνῶ ἡμεῖς, ἐὰν και ἐφ' ὅσον αἱ συνθήκαι βελτιωθοῦν και ληφθοῦν τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα ριζοσπαστικὰ μέτρα, ἐντὸς 230 ἐτῶν. Ὁμιλοῦντες περὶ τῆς πληθυσμιακῆς παρουσίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τοῖς Βαλκανίοις σημειοῦμεν ὡσαύτως και τοῦτο, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος εἰς 1000 κατοίκους τῆς γῆς 30 ἦσαν Ἑλληνες. Τὸ 1928 ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀντιπροσώπευε τὸ 3% τοῦ παγκοσμίου πληθυσμοῦ, τὸ 1972 τὸ 2% και τὸ 2.000 θὰ ἀντιπροσωπεύωμεν μόλις και μετὰ βίας τὸ 1,5%. Τὸν ἐκούσιον τοῦτον περιορισμὸν τῶν γεννήσεων, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς καθόδου αὐτοῦ εἰς τὸ 1,5 κατὰ γυναῖκα ὑπερέβη και αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔσχατον ὄριον ἀντικα-

μόνον όπου και όσον πρέπει, αγωνιστικόν πνεύμα εκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας εἰς τρόπον, ὥστε νά ληφθοῦν τὰ ἀπαραίτητα καὶ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τὴν προστα-

ταστάσεως τῶν γονέων (τοῦτο εἶναι 2,1) καὶ ὁ ὁποῖος κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ὀφείλεται εἰς τὴν ἐκουσίαν διακοπὴν τῆς κηΐσεως, τ.ε. εἰς τὴν ἔκτρωσιν, στιγματίζων ὁ βαθύτατα ἀνησυχῶν ἀκαδημαϊκὸς Ν. Λουῖρος ἐν τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (7.12.1967) ἐπιλέγει: «Ἐνῶ ὁ πλανήτης μας ἀγωνιᾷ πρὸς τοῦ κινδύνου τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ, ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἡρώων καὶ τῶν σημερινῶν ταλαιπωρημένων ἀπογόνων τους, κινδυνεύει νὰ ἐξαφανισθῇ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἂν δὲν προταθεῖ, κάθε ἄλλης ἐπιδιώξεως, ἡ μέριμνα γιὰ τὴν ἀναστολὴ τῆς πορείας πρὸς τὸν δημογραφικὸν γκρεμόν». Περιθώρια ἀναβολῆς, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐτονίσασαμεν, δὲν ὑπάρχουν πλέον διότι εἰς τὸν πίνακα ἐπιβιώσεως τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἦναψεν ἤδη πρὸ καιροῦ τὸ κόκκινον φῶς. Περὶ τοῦ ἴδιου θέματος ἰδὲ καὶ ἀνωτ., ὑποσ. 166.

Ἐπιπλέον ὁ γρηγορὸς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας εἶναι ἐν ἀναντίρρητον γεγονὸς μεθ' ἀπασῶν τῶν ὀδυνηρῶν διὰ τὴν ἐπιβίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτῆς κοινωνικῶν, οικονομικῶν, πολιτικῶν, πολιτιστικῶν καὶ ἐθνικῶν δραματικῶν διαστάσεων καὶ συνεπειῶν, τὰς ὁποίας συνεχῶς ἐπισημαίνουν οἱ πάντες, ἰδιαίτερος δὲ ἡ Ἐταίρεια Δημογραφικῶν Μελετῶν (Ε.ΔΗ.Μ.), ἡ ὁποία ἐργάζεται λίαν μεθοδικὰ καὶ ἀγωνίζεται νὰ πείσῃ τοὺς κυβερνῶντας ὅπως λάβουν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὶν ἢ ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος μείνῃ ἄνευ Ἑλλήνων καὶ ὀδηγηθῶμεν εἰς τὴν ὑπερεκπροσώπησιν τῶν γερόντων εἰς ἅπαν τὸ φάσμα τῆς πολιτικῆς, οικονομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, τοῦ ὁποίου συγκλονίζεται ἡ πληθυσμιακὴ ὑπόστασις. Εἰδικώτερον πρὸς ἔτι πληρεστέραν ἐνημέρωσιν τοῦ ἀναγνώστου ἡμῶν κρίνεται ἀναγκαῖα ἡ παράθεσις τοῦ ἀκολουθοῦντος λίαν παραστατικῶν πίνακος, ὁ ὁποῖος κατὰ τρόπον ἀνάγλυφον δεικνύει εἰς ποῖον ἀκριβῶς ἀνησυχητικὸν σημεῖον εὐρισκόμεθα σήμερον ὡς λαὸς καὶ Ἔθνος καὶ εἰς ποῖον θὰ εὐρεθῶμεν τὸ 2.000 ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ληφθοῦν δρακόντια μέτρα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς αὐξήσεως τῶν γεννήσεων.

Σύνολον πληθυσμοῦ	1980	1985	1990	1995	2.000
Ἀνδρῶν	9,376.7	9,708.9	10,012.4	10,269.5	10,475.6
Γυναικῶν	4,612.3	4,789.2	4,951.7	5,091.9	5,207.2
Γερόντων ἄνω τῶν 60 ἐτῶν	4,764.4	4,919.7	5,060.7	5,177.6	5,268.4
	17,7%	18,2%	19,8%	20,8%	21,1%

Διὰ πρῶτην ἰσως φοράν ἐν εἰρηνικῇ περιόδῳ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας παρουσιάζει μηδενικὴν σχεδὸν αὐξήσιν ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς θανάτων ἐπὶ τῶν γεννήσεων καὶ τῆς ὑπογεννητικότητος μετὰ τῆς ὁποίας συμβαδίζει καὶ ἡ κάθετος πτώσις τῶν γάμων. Ἡ λίαν αὐτὴ ἀνησυχητικὴ ὑπογεννητικότης ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ὑπερβολικὴν αὐξήσιν τῶν ἀμβλώσεων, τὴν μετανάστευσιν τῶν νέων, εἰς τὴν ἀνοχὴν τῶν παρανόμων συμβιώσεων, τὴν ἀποπαινοποίησησιν, τὴν ἄνοδον τοῦ εὐδαιμονισμοῦ, προσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν λίαν αἰσθητὴν χαλάρωσιν τῶν πατροπαραδότων ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀρχῶν, ἀξιῶν, ἠθῶν καὶ ἐθίμων, εἰς τὴν ἐξασθένησιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας. Εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐκκλησίας, ὅπως δὲ ἰδιαίτερος εἰς τὴν ἔλλειψιν μεσοπροθέσμου καὶ μακροπροθέσμου κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον δὲν λαμβάνει ριζικὰ μέτρα προστασίας τῶν πολυτέκνων οἰκογενειῶν καὶ παρακινήσεως τῶν νέων ἀνδρογόνων πρὸς ἀπόκτησιν περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς ἢ τῶν δύο παιδιῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ δέον ὡσαύτως νὰ ὑπογραμμισθῇ καὶ ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις ἡ ὁποία εὐρέως κυριαρχεῖ καὶ βάσει τῆς ὁποίας ἡ ἀντικατάστασις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ

σίαν τῆς μητρότητος και νὰ περιέλθῃ εἰς ἀχρησίαν και ἀχρησίαν τὸ Νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον κατ' οὐσίαν νομιμοποιεῖ μίαν κατηγορίαν φόνων εἰς βάρος ἀνυπερασπίστων ἀνθρωπίνων ζωῶν, ἀφ' ἑνός, και, ἀφ' ἑτέρου, οὐδὲν ἀπὸ τὰ πολλαπλᾶ ἠθικά, κοινωνικά, ψυχολογικά⁴²⁹, ἰατρικά⁴³⁰, βιολογικά, δημογραφικά και ἔθνικά προβλήματα, τὰ ὁποῖα θέτουν αἱ ἐκτρώσεις, πρόκειται νὰ ἐπιλύσῃ. Ἴσως ὁ συντονισμὸς αὐτὸς και ἡ ὁμόθυμος σθεναρὰ ἀντιμετώπισις τοῦ ὅλου προβλήματος ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν Ἱεραρχῶν νὰ ἀπαιτήσῃ και ἔκτακτον σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνῃ ἐὰν και ἐφ' ὅσον κριθῆ ἀναγκαῖον και ἐπιβεβλημένον ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Πάντως ὡς Νομοσχέδιον, καθαρῶς ἀντιθρησκευτικὸν και ἀντιχριστιανικόν, καθ' ὅσον ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ἀντιστρατεύεται τὸν θεῖον νόμον και τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ περὶ τεκνογονίας και ἀποδεσμεύει τὴν σύλληψιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπὸ παντὸς

διατήρησις αὐτοῦ εἰς τὰ αὐτὰ ἐπίπεδα ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀποκτήσεως δύο παιδιῶν. Πρόκειται ὄντως περὶ ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως διότι 1) ἐκ τῶν δύο παιδιῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποθάνῃ ἓν, 2) δὲν ὑπανδρεῖονται ἅπαντες, 3) και ἐξ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἔρχονται εἰς γάμου κοινωνίαν ὠρισμένοι δὲν δύνανται νὰ ἀποκτήσουν παιδιά διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς των και 4) διότι ὑπερσέρχονται πολλοὶ και ποικίλοι παράγοντες, οἵτινες οὐδόλως ἐγγυῶνται τὴν ἀντικατάστασιν τῶν γονέων. Ὅθεν, διὰ τὴν ἀντικατασταθῆ ἐπακριβῶς ὁ πληθυσμὸς και διὰ τὴν διατηρηθῆ εἰς τὰ ἴδια ἐπίπεδα τὰ δύο παιδιά ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἶναι ἐπαρκῆ, ἀλλ' ὁ μέσος ὅρος πρέπει νὰ εἶναι τοῦλάχιστον 2,2. Ὡς ἐκ τούτου μὲ τὸν τρέχοντα δείκτην γεννήσεων 1,7 ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἔχει ἀπλῶς δὲν διατηρεῖται εἰς τὰ αὐτὰ ἐπίπεδα ἀλλὰ συνεχῶς ἐλαττοῦται. (Τὸ 1956 εἴχομεν 105.300 γεννήσεις ἔναντι 75.000 τοῦ 1975). Ἡ βαθυτάτη αὕτη πληθυσμιακὴ κρίσις, ἡ ὁποία ἀρχεταὶ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, λαμβάνει ἀνησυχητικὰς διαστάσεις ἀπὸ τοῦ 1981 και πλέον κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς κοινωνίας ἔχει ὡς και ἀνωτέρω ἐτονίσθη, ἀνυπολογίστους ἐθνικάς, οικονομικάς, κοινωνικάς και ἔθνικάς δραματικάς ἐπιπτώσεις, ἰδίᾳ δὲ τὴν ἐρήμωσιν τῆς ὑπαίθρου, ἡ ὁποία ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἡ παιδομάνα τῆς χώρας. Ὡσαύτως αὕτη ἔχει ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν κάθειον πτώσιν τῆς ἐθνικῆς παιδείας, τὴν μετ' αὐτῆς ἀρρηκτὰς συνυφασμένην πνευματικὴν και πολιτιστικὴν ὑποτέλειαν, τὴν ὑπολειπομένην ἢ και τὸ ὀριστικὸν κλείσιμον τῶν σχολείων τῆς ὑπαίθρου (μέχρι τὸ 1998 ὑπολογίζεται νὰ μείνουν ἀνεργοὶ 6.000 διδάσκαλοι λόγω ἐλλείψεως παιδιῶν και κλεισίματος τῶν σχολείων), τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης και τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς (πρβλ. και ὑποσ. 425). Ὅθεν κρίνεται ἀπολύτως ἀπαραίτητον και ἰδιαιτέρως ἐπεῖγον ὅπως ἡ Πολιτεία τὸ ταχύτερον δυνατὸν ἀφυπνισθῆ και δώσῃ τὰ ἀπαιτούμενα κίνητρα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τρίτου και τετάρτου παιδιοῦ, κάτι τὸ ὁποῖον ἀποφεύγεται νὰ πραγματοποιηθῆ ὑπὸ τῶν γονέων, παρὰ τὴν θέλησίν των, διότι δὲν κατοχυροῦνται ὑπὸ τῆς Πολιτείας αἱ ἀναγκαῖαι θεσμικαὶ και ὕλικοι προϋποθέσεις διὰ οικονομικὴν ἀυτονομίαν και κοινωνικὴν καταξίωσιν τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας. Διὸ και σήμερον ὑπάρχουν 104.759 οἰκογένειαι μὲ τρία παιδιά, 29.620 μὲ τέσσαρα, 8.816 μὲ πέντε, 3.624 μὲ ἕξ, 1.719 μὲ ἑπτὰ, 878 μὲ ὀκτώ, 443 μὲ ἑννέα και 381 μὲ δέκα παιδιά. Ἀντιθέτως τὸ 1821 οἱ πολύτεκνοι ἀπετέλουν τὸ 70% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, τὸ 1912-13 τὸ 50%, τὸ 1940 τὸ 30%. Σήμερον ἔχομεν 200.000 παιδιά, ἤτοι 1.300.000 ὀλιγότερον, και δὴ και μὲ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 9.500.000.

429. Ἴδὲ και ἀνωτέρω.

430. Ἴδὲ και ἀνωτέρω.

είδους φυσικῆς καὶ ἠθικῆς δεσμεύσεως, ἔτι δὲ καὶ ὡς ἄκρως ἀντίθετον πρὸς τὸ ἦθος τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία, ὡς εἶναι γνωστόν, λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τῆς καὶ τὸ ἦθος καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ τὸ ἀποδεχθῆ, καὶ δὴ ὑπὸ τὴν μορφήν ὑφ' ἣν κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ψήφισιν. Αὕτη καὶ παρὰ τὰς ἀντιδράσεις— ἐντόνους ἢ ἤττον ἐντόνους — τῆς Πολιτείας ὀφείλει νὰ ἐξακολουθῆ, ἔστω καὶ ἐὰν ἡ φωνὴ τῆς συνεπάγεται βαρύτερον δι' αὐτὴν τίμημα, νὰ ὀμιλῆ οὐχὶ μὲ τὴν γ λ ὦ σ σ α ν τ ο ὕ ε ἴ ν α ι, ὡς πράττει ἡ ἀκολουθοῦσα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ πιστεύω τῶν διαφόρων ἀκραίων φεμινιστικῶν κινήματων Πολιτεία⁴³¹, ἀλλὰ τὴν τόσον αὐστηρὰν καὶ ἀμείστομον γ λ ὦ σ σ α ν τ ο ὕ δέ ο ν τ ο ς γ ε ν έ σ θ α ι, τ.ἔ. τὴν γλῶσσαν τῆς ἀνεξαρτήτως τόπου καὶ χρόνου ὑποχρεωτικῆς διὰ τοὺς πάντας χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἡ ὁποία δεικνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς ἀληθεῖς αὐτοῦ διαστάσεις καὶ τὸν διευκολύνει κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον νὰ εὑρῇ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ προσανατολισμόν, κυρίως δὲ νὰ ξεπεράσῃ τὸν ἑαυτὸν του, θραύοντας τὰ σύνορα τοῦ αἰσθητοῦ τούτου κόσμου. Ὡσαύτως μὲ τὴν διακριτικὴν τῆς διαλλακτικότητα καλεῖται νὰ ἐργασθῆ σκληρὰ διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ μέλη τῶν ἀκραίων γυναικείων σωματείων εἰς τὴν ὀρθὴν τροχίαν καὶ νὰ τὰ πείσῃ ὅτι ὁ ὀρθὸς καὶ ἀποδοτικὸς τρόπος ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων γενικῶς εἶναι ὁ συντονισμένος βαθὺς καὶ πλατὺς διάλογος καὶ οὐχὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῶν πεζοδρομίων, ὁ ἀπόλυτος πνευματικὸς σεβασμὸς τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς, ἐφ' ὅσον εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὑψούμενον κοινωνικὸν θεσμόν τοῦ γάμου εἰς καθαρῶς («μυστηριακὴν») θρησκευτικὴν πράξιν⁴³² δὲν ὑπάρ-

431. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ Πολιτεία διὰ λόγους μᾶλλον καθαρᾶς κομματικῆς καταναλώσεως ἢ πραγματικῆς ἰδεολογίας ὑποκύπτει εἰς τὰς πιέσεις τῶν διαφόρων φεμινιστικῶν κινήματων, ἐπαυξάνει κατὰ τρόπον δραματικὸν τὰ ἤδη ὑπάρχοντα μεγάλα καὶ δυσπερίλυτα προβλήματα καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς πολιτικοκοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς χειραφετήσεως τῆς γυναικὸς, ἀφ' ἑνὸς, καὶ, ἀφ' ἑτέρου τοῦ Ν ε ο μ α λ θ ο υ σ ι α ν ι σ μ ο ὕ, ὁ ὁποῖος ἀπορρίπτει τὴν σύλληψιν διὰ λόγους οὐχὶ ὑγείας τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ διὰ λόγους καθαρῶς ἐγωιστικούς, διὸ καὶ τάσσεται ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῆς ν ο μ ι μ ο π ο ι ῆ σ ε ω ς τ ὠ ν ἀ μ β λ ὶ σ ε ω ν. Διὰ τῆς πράξεως ἢ τῆς ἀνοχῆς ταύτης ἡ Πολιτεία καθίσταται προαγωγὸς πολλῶν μὴ ἠθικῶν καταστάσεων, συντείνει εἰς τὴν ἐξαχρείωσιν τῶν ἠθικῶν ἀξιών, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν κατάφωρον παραβίασιν τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἐκ τοῦ ὁποίου πᾶσα τυχὸν παρέκκλισις ἀποτελεῖ βαθεῖαν παρανομίαν καὶ ἀντινομίαν μεθ' ὅλων τῶν ἀρνητικῶν συνεπειῶν ἐπὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου εἰδικῶς, γενικώτερον δὲ ἐπὶ τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ συνόλου, καθ' ὅσον συντείνει εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν παθολογικῶν ἐγωκεντρικῶν τάσεων ἄκρως ἀντιτιθεμένων πρὸς τοὺς ἀκαταλύτους φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους.

432. Διὰ τῆς μυστηριακῆς ταύτης πράξεως τοῦ γάμου, ἡ ὁποία καθιερώθη ἤδη ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, ὡς μαρτυροῦν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες (πρβλ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, Π ρ ὸ ς Π ο λ ὺ κ α ρ π ο ν, V), δὲν ἐπιτυγχάνεται μόνον ἡ μυστηριακὴ ἔνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἀλλ' ἐπὶ πλέον δοξάζεται καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἐνώων τὸς συνεζευγμένους Ἰησοῦς Χριστός, ἀποτέλεσμα τὸ ὅποιον ἐπιτυγχάνεται καὶ διὰ

χει θέμα ἐξουσίας τοῦ ἐνός ἐπὶ τοῦ ἐτέρου, ἀλλά, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν παραθέτοντες τὴν γνώμην τοῦ Ὁριγένους, «ὁμοιότης ἐστὶ καὶ ἰσότης τοῖς γεγαμηκόσι πρὸς ἀλλήλους»⁴³³.

Ἀσφαλῶς τὸ Νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον θὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Βουλὴν, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ φιλοσοφία τῆς παρουσίας Κυβερνήσεως, δὲν πρέπει νὰ περάσῃ ὡς σύμβολον ἐλευθερίας, ὡς διατείνονται καὶ ἀγωνίζονται νὰ τὸ ἐπιτύχουν αἱ ἔχουσαι ξένα πρότυπα φεμίνιστριαι, ἀλλ' ὡς λ Ὑ σ ι ε ς ἔ σ χ ᾶ τ η ς ἄ ν ἄ γ κ η ς. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ καλοῦνται, ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀφοῦ πρῶτον μὲ τὰς κεραίας τῆς ψυχῆς των συλλάβουν τὰς ὑψηλὰς πνευματικὰς νότας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, νὰ ἀποδείξουν ὅτι πιστεύουν καὶ ὅτι προσβλέπουν σταθερῶς καὶ ἀμετακινήτως πρὸς τὸ ἀόρατον ἀλλὰ καὶ πάντοτε ἐναγωνίως προσδοκώμενον καλῦτερον καὶ χρηστότερον μέλλον τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους καὶ Γένους καὶ οὐχὶ πρὸς ἐνταφιασμὸν αὐτῶν. Διὰ νὰ μὴ ψηψισθῇ τὸ Νομοσχέδιον ἡ Ἐκκλησία ἔπρεπε νὰ στηριχθῇ ὄχι εἰς τὰ εὐχολόγια τῶν διαφόρων πολιτικῶν παραγόντων, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὰς γραπτὰς συνοδικὰς διακηρύξεις. Τοῦναντίον αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ ὤφειλε νὰ ἀκολουθήσῃ δυν α μ ι κ ἦ ν ἔ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ἦ ν π ο λ ι τ ι κ ἦ ν, ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς προσπαθείας θεσπίσεως τοῦ πολιτικοῦ γάμου ὡς ὑποχρεωτικοῦ. Ἄνευ γενικῆς τινος ἐπιστρατεύσεως πασῶν τῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας⁴³⁴ καὶ ἀναλόγου κινητοποιήσεως τούτων, ἡ Πολιτεία, ἐπωφελουμένη τῆς ἀδρανείας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀρκεῖται εἰς τὴν διὰ γραφίδας μόνον ἀντίδρασιν, ἀνέτως θὰ πρᾶβῃ εἰς τὴν νομιμοποίησιν τῆς ἔ θ ν ι κ ῆ ς γ ε ν ο κ τ ο ν ί α ς, εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῶν πατροπαράδοτων ἡθῶν καὶ ἐθίμων διὰ νέων τοιούτων, κυρίως δυτικοῦ τύπου, εἰς τὴν ἀλ-

τῶν λοιπῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἰδὲ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΑΛΣΑΜΩΝΟΣ, Περὶ τοῦ εἰ χ ρ ῆ τ ὶ ν α ὕ τ ὶ ν καὶ ἕ ν α δ υ σ ῖ δι σ ε ξ α δ ἔ λ φ α ι ς σ υ ν ἄ π τ ε σ θ α ἰ: Ἡ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀκατάληπτος συγκατάβασις, καὶ τὸ τῆς σωτηρίας τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἐχέγγυον, μεγαλύνεται μὲν καὶ ἐξ ἄλλων μυστηρίων πολλῶν, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἐκ τῆς γαμικῆς ἱερολογίας δοξάζεται (ἐκδοσις Γ. Α. ΡΑΛΛΗ-Μ. ΠΟΤΛΗ, Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων, τ. 4, Ἀθήναι 1854, σ. 561).

433. ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ, Εἰς τὴν Α' Κορινθ., 7,1-4. Ἴδὲ τὸ πλήρες κείμενον τοῦ συγγραφῆως ἀνωτέρω.

434. Ὑπὸ τὸν ὄρον ἐπιστρατεύσεις τῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας δὲν νοοῦμεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὰς διαφόρους διαδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπάδουν εἰς τὸν καθαρῶς πνευματικὸν χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξαιρουμένων τῶν συλλαλητηρίων ὑπάρχουν πάρα πολλοὶ καὶ διάφοροι τρόποι διὰ τῶν ὁποίων ἡ Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία δύναται νὰ ἀσκήσῃ πίεσιν ἐπὶ τῆς Πολιτείας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ τελικοῦ αὐτῆς σκοποῦ, χωρὶς καὶ νὰ κατέλθῃ εἰς τὰ πεζοδρομία, ὡς συνήθως ποιοῦν τὰ κόμματα καὶ τὰ διάφορα κατευθυνόμενα συνδικάτα.

λοτριώσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας⁴³⁵, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν διαπαιδαγωγίην τῆς νεολαίας εἰδικῶς καὶ γενικώτερον τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος σιγὰ-σιγὰ καὶ τεχνηέντως καλεῖται νὰ μάθῃ νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὴν γλῶσσαν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν μακραιώνα καὶ ἔνδοξον ἱστορίαν του, νὰ παύσῃ νὰ κἀνῃ διάκρισιν μεταξὺ πολιτικῶν πεποιθήσεων καὶ θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ τέλος νὰ ἀποδέχῃται ἀδιαμαρτυρήτως διαδικασίας, αἱ ὁποῖαι εὐνυχίζου τὴν ἐν γένει πολιτικὴν καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Κοινοβούλιον⁴³⁶.

2. Ἡ Ἐκκλησία πρωτοπόρος τῶν ἀναγκαίων κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, συμφωνεῖ ἀπολύτως μετὰ τῆς Πολιτείας περὶ τῆς ἀδηρίτου ἀνάγκης ἐπιτευξέως μιᾶς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως ἀφορώσης εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρόβλημα. Οὐ μὴν ἀλλὰ ἡ μεταρρυθμίσεις αὕτη συμφώνως πρὸς τὸ πιστεύω καὶ τὴν καθόλου ἰδεολογίαν τῆς Ἐκκλησίας, δὲν πρέπει νὰ γίνῃ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ πρὸς ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴν τοῦ ὀρθοδόξου ἡθους τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἄριστον, τ.ἔ. ἐπὶ τὸ ἐπωφελέστερον, σωφρονέστερον, δικαιοτέρον, ἡθικώτερον καὶ ἰδεωδέστερον. Εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ γίνουσι αἱ ἀπαιτούμεναι δομικαὶ ἀλλαγαὶ ὑπὸ

435. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν σήμερον αἱ σχέσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἤλλαξαν πολὺ. Ἡ χειραφέτησις τῆς γυναικὸς ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τὴν δυναμικὴν διεκδικήσιν πολλῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα διὰ τὰς παρελθούσας γενεὰς ἦσαν ἀπλᾶ ὄνειρα. Αἱ διεκδικήσεις αὗται ἐπηρεάζουσι, ὡς ἄλλως τε εἶναι φυσικόν, βαθύτατα τὰς σχέσεις τῶν συζύγων καὶ ἀργὰ ἢ γρηγορὰ ὀδηγοῦν τούτους εἰς σύγχυσιν, ἀμηχανίαν, σύγκρουσιν καὶ ἐνίοτε εἰς ἀδιέξοδα. Ὁ ἀνὴρ παρὰ τὰς γενομένας ἀλλαγὰς, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ὀπαδὸς καὶ φορεὺς τῶν παραδοσιακῶν στοιχείων τῆς ἀνδροκρατίας. Ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος ἡ σύζυγος, καίτοι ἔχει συνειδητοποιήσει τὴν νέαν ἰσότητον πρὸς τὸν ἀνδρα θέσιν, τὴν ὁποίαν ἤδη ἔχει ἢ καλεῖται νὰ ἀποκτήσῃ ἐν τῇ κοινωσίᾳ, ἐν τούτοις δὲν ἔπαυσε νὰ αἰσθάνηται τὸν ἑαυτὸν τῆς ὅτι εἶναι ἐν ἀδύνατον ὄν.

436. Εἰς τὸν ἀποφασιστικῆς σημασίας τοῦτον ἀγῶνα ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ ἔχη ὡς πυξίδα τὸ δίδαγμα τῆς γενικῆς ἱστορίας, καθ' ἣ μεγάλη ἀγωνιστικότης, ἀποφασιστικότης ὡς καὶ ἡ ἀκαμπτος αὐτῆς θέλησις διὰ τὴν μὴ ἐξαχρείωσιν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων, διὰ τὴν καταπολέμησιν πάσης ἐκ τῶν νόμων παρεκκλίσεως, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖ κατάφωρον παρανομίαν καὶ ἀντινομίαν μεθ' ὅλων τῶν φυσικῶν καὶ ἡθικῶν ἀρνητικῶν διὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας γενικώτερον ἐπακολούθων, διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀμβλώσεως ὡς παρανόμου καὶ ἐγκληματικῆς πράξεως στρεφομένης ἐναντίον αὐτῆς ταύτης τῆς δημιουργικῆς πράξεως τοῦ χορηγοῦντος τὴν ζωὴν Θεοῦ (πρβλ. Μ α τ θ., 22,32. Α' Κ ο ρ., 15,20-27. Γ ε ν., 1,26-28. Ἐ ξ ο δ., 20,13. Σ ο φ. Σ ο λ., 2,24) πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ συνδυάζεται μετὰ τὸν ἀναγκαῖον ρεαλισμὸν καὶ τὴν δυνατότητα εὐφυῶν διπλωματικῶν καὶ μὴ ἐλιγμῶν, προκειμένου νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦλάχιστον ὁ ἐλάσσων ἐπιδιωκόμενος ἀντικειμενικὸς στόχος. Τοῦτο πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ γίνῃ ἐκ μέρους τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας, δεδομένου ὅτι ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι τὸ μέγιστον ἐπιδιωκόμενον πολλὰκις ὀδηγεῖ εἰς συνεχῆ χειροτέρευσιν τῆς ἐπιτευξέως τῶν σθεναρῶς προβαλλομένων καὶ μετὰ φανατισμοῦ ὑποστηριζομένων βασικῶν θέσεων.

τὴν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι θὰ ληφθοῦν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν αἱ ἐλαττωματικαὶ δομικαὶ ἀλλαγαὶ τῆς ἐποχῆς μας, αἱ ὁποῖαι, ὡς γνωστόν, κατέστησαν ἄνευ οὐδενὸς ἠθικοῦ περιεχομένου καὶ ἠθικῆς ἀξίας τὸν ἐκκοσμιευμένον πολιτισμὸν ἡμῶν. Ἐὰν διὰ τῆς ἀναζητουμένης κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως ὁ ὑψηλὸς οὗτος σκοπὸς καὶ στόχος δὲν ἐπιδιώκεται, τότε ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀνεχθῆ νέας κοινωνικὰς δομάς, αἱ ὁποῖαι ἀποβαίνουν τελικῶς εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξαχρείωσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰδικῶς καὶ τῆς κοινωνίας γενικώτερον, ὡς καὶ εἰς τὴν σχετικοποίησιν τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἱερότητος τῆς ἀνεπαναλήπτου ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἐφ' ὅσον διὰ τὴν θανάτωσιν παντὸς θηλαστικοῦ ἀπαιτεῖται («ἔσθλας αἰτία»), ἐνῶ διὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐμβρύου ἀρκεῖ ἡ θέλησις καὶ μόνον τῆς ἀνευθύνου ἐν πολλοῖς γυναικός.

Εἰς ἐποχὴν μεγάλων καὶ σκληρῶν ἀγώνων εἰς ἅπαντα γενικῶς τὰ γεωγραφικὰ πλάτη καὶ μήκη διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, καὶ δὴ καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ζωῆς, ἀποτελεῖ, φρονοῦμεν ταπεινῶς, ἐγκληματικὴν ὀπισθοδρόμησιν εἰς τὸν μεσαίωνα ἢ ἀφαίρεσις τοῦ δικαιώματος ζωῆς ἐκ τοῦ ζῶντος ἀνθρωπίνου ἐμβρύου (*fetus humanus animatus*). Ἡ καθιέρωσις θανατικῆς ποινῆς διὰ τὰ ἀθῶα καὶ ἀνυπεράσπιστα ἐν τῷ γίνεσθαι εὐρισκόμενα παιδιὰ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἔχει οὐσιαστικῶς καταργηθῆ ἡ θανατικὴ ποινὴ διὰ τοὺς μεγάλους καὶ εἰδεχθεῖς ἐγκληματίας ἀποτελεῖ ὄντως τραγελαφικὴν ἀντίφασιν καὶ δεικνύει κατὰ τρόπον ἀνάγλυφον τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος τῆς ὑποκρισίας ὅλων αὐτῶν οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦν τὴν χώραν μας καὶ οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τῆς ὀθόνης τῆς τηλεοράσεως ἐμφανίζονται ὡς κατ' ἐξοχὴν ἀμύνητορες τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, καὶ δὴ καὶ ὅταν πρόκειται περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουν καὶ τὴν διάθεσιν, τὸ θάρρος, τὴν παρρησίαν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ βασικὰ δικαιώματα τοῦ ἀθῶου, ἀπροστατεύτου, ἀναπολογήτου καὶ ἀγεννήτου παιδιοῦ. Ἡ ψήφισις ἐνὸς τοιοῦτου Νομοσχεδίου ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ δεικνύει σαφῶς τὸ μέγεθος τῆς μεγάλης παρακμῆς εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθε τὸ Ἑλληνικὸν Κοινοβούλιον, καὶ δὴ καὶ τῆς ἠθικῆς, πνευματικῆς, δημοκρατικῆς, πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς εὐρείας χρεοκοπίας τῶν συγχρόνων («ἐθνοπατέρων») τῆς πατρίδος μας, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς συστηματικῆς ἀποπληροφόρουσεως καὶ τοῦ συνεχοῦς ἀποπροσανατολισμοῦ τοῦ λαοῦ μας δεικνύουν σαφῶς ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ κατανοήσουν ὅτι ἐν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐπιχειρημάτων τῶν ἀντιτιθεμένων εἰς τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἐκτρώσεων εἶναι ὁ μέγας κίνδυνος, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖται διὰ τῆς συχνῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀμβλώσεων, ἡ ὁποία ἐγκαθιδρύει ἐν καινούργιον ἔθος, τὸ ὁποῖον δύναται κάλλιστα νὰ προκαλέσῃ μίαν γενικὴν ἐκπολιτιστικὴν καὶ κοινωνικὴν ὑποβάθμισιν τῆς ἀπολύτου ἀξίας τῆς ζωῆς αὐτῆς καθ' ἑαυτήν. «Δυστυχῶς μανθάνομεν ἀργά, ὅτι τὸ πλέον λυσιτελεῖς πρᾶγμα ἀναφορικῶς πρὸς μίαν ἀρχήν», ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς ἀρχῆς

τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς, «εἶναι ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη δύναται νὰ θυσιασθῇ χάριν μιᾶς σκοπιμότητος» (Somerset Maugham). Καὶ ἡ σκοπιμότης αὕτη προέρχεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐκ μέρους πάντων ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀνίκανοι ὄντες νὰ ἀναδειχθῶν, λόγῳ ἐλλείψεως προσόντων, καταφεύγουν εἰς τὰς αὐτὰς ὠρισμένων ὑψηλὰ ἱσταμένων («ἐθνοπατέρων») οἱ ὅποιοι, ἐγκρίνοντας πάντα γενικῶς τὰ ἀνῆθικα ἐγχειρήματα καὶ νομιμοποιῶντες τὰ λάθη τῶν αὐλοκολάκων, ἐκτοπίζουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς ἐπαίοντας, «τῇ φιλίᾳ καταπαγγελλόμενοι τὴν πολιτείαν καὶ τὰ κοινὰ καὶ δημόσια ταῖς ἰδίαις χάρισιν καὶ σπουδαῖς ἐπαφιέμενοι», ὡς ἐπιγραμματικῶς γράφει ὁ Πλούταρχος διὰ τὰ περιβάλλοντα τὸν Θεμιστοκλῆν πρόσωπα.

* * *

Δεδομένου ὅτι Ὁρθοδοξία ἢ εἰδικώτερον ὀρθόδοξος συνείδησις σημαίνει ἔλλογος ἐλευθερία, μετριοπάθεια, μεσότης, πνευματικὴ ἄσκησις τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὄντος ἀγαπῶντος καὶ ἀγαπωμένου, ἢ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, κατὰ τὴν μακραιώνα αὐτῆς πορείαν, οὐδέποτε ταυτιζομένη μὲ τὸν λεγόμενον «ἐ π ι σ τ η μ ο ν ι σ μ ὸ ν» δὲν ὑπῆρξε ποτὲ καὶ ἐξακολουθεῖ εὐτυχῶς καὶ σήμερον νὰ μὴ εἶναι ὑπέρμαχος οἰασδῆποτε μορφῆς ἐ π ι σ τ η μ ο ν ι κ ο ὕ σ κ ο τ α δ ι σ μ ο ὕ. Τοῦναντίον αὕτη ἦτο, εἶναι καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἐξακολουθῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, καίτοι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς πολλάκις χρησιμοποιοῦνται, ὡς σαφῶς προκύπτει ἐκ τῶν πραγμάτων, οὐχὶ πάντοτε πρὸς ὄφελος ἀλλὰ πρὸς τελείαν καταστροφὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦτο βεβαίως δὲν σημαίνει ποσῶς, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιστήμης αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶναι κακὰ καὶ ἀνῆθικα, ἀλλ' ὅτι ἡ κατάχρησις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου συνεπάγεται καὶ χρῆσιν αὐτῶν οὐχὶ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος, ἀλλὰ πρὸς καταστροφὴν. Μὲ ἄλλας λέξεις, ἢ Ἐκκλησία, ἢ ὅποια οὐδέποτε ἀνήγαγε τὴν ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν καὶ πίστιν ἡμῶν τῶν μελῶν τῆς εἰς σύστημα καὶ δὲν ἠρμήνευσε τὴν ἐν Χριστῷ ὑπερφυσικὴν ἀποκάλυψιν διὰ μέσου ἐνὸς ὠρισμένου θρησκευτικοῦ ἢ φιλοσοφικοῦ συστήματος, ἢ Ἐκκλησία ἐπαναλαμβάνομεν, προσλαμβάνουσα, ἀξιολογοῦσα καὶ συγχρόνως μεταμορφώνουσα καὶ ἀνακεφαλαιοῦσα ἐν Χριστῷ τὰ ἀντικειμενικὰ ἐπιστημονικά, τεχνολογικά, κοινωνικά καὶ φιλοσοφικά δεδομένα ἐκάστης ἐποχῆς, ἔτι δὲ δίδουσα τὸ προβάδισμα εἰς τὴν κοινω ν ι κ ῆ ν καὶ εἶτα εἰς τὴν ἀ τ ο μ ι κ ῆ ν ἢ θ ι κ ῆ ν⁴³⁷, καλεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ὡς συνδημιουργὸς τοῦ

437. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὀφείλομεν ἐνταῦθα ὅπως ἰδιαίτερος νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὴν μεγάλην διαφορὰν, ἢ ὅποια ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τοῖς κόλποις τῆς τελευταίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἡδὴ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἀναπτύσσεται καὶ τονίζεται ἡ ἀ τ ο μ ι κ ῆ - ἀ τ ο μ ο κ ε ν τ ρ ι κ ῆ θ ε ο λ ο γ ῖ α, ἢ ὅποια ἔχει ὡς φορέα αὐτῆς τὸν πατριναλισμὸν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκ-

Θεοῦ καλλιεργήσῃ τὴν ἐν αὐτῷ ἀγαθὴν συνείδησιν καὶ κἀνὴ χρηστὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας του, δημιουργώντας τὰς λεγομένας ἀνθρωπίνους ἀξίας (τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην, τὸν πολιτισμὸν κλπ.) καὶ οὐχὶ διεστραμμένην, ὅποτε γίνεται αἴτιος δημιουργίας τοῦ κακοῦ, τῆς ἀδικίας, τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς καταπιέσεως, τοῦ πολέμου κ.λ.π. Καλεῖ, ἐπαναλαμβάνομεν, τοῦτον ὄχι ἀπλῶς νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ διδάξῃ ταύτας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ νὰ ζήσῃ συμφώνως πρὸς αὐτάς, δεδομένου ὅτι «εἶναι πολὺ εὐκολον νὰ μάχηται τις δι' ἀρχὰς καὶ δυσκολώτερον νὰ ζῆ συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας» (Adlai Stevenson), ἢ, ὡς ἐπιγραμματικώτερον διακηρύσσει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, «ὅς ἐάν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ., 5,19). Ἰδιαιτέρως ἡ ἀγιωτάτη ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἐφοβήθη καὶ δὲν πρέπει ἄλλως τε καὶ σήμερον νὰ φοβῆται τὰ διάφορα πνευματικά, φιλοσοφικά, ἰδεολογικά καὶ οἰκονομικά κινήματα, διότι ὡς κατ' ἐξοχὴν δυναμικὴ καὶ μηδέποτε στατικὴ ἔχει ἀκριβῶς καὶ τὴν θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δεξιότητιαν νὰ ἀφομοιώνη ὀλίγον κατ' ὀλίγον πάντα ταῦτα.

Εἰδικώτερον, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης ἡμῶν λέγομεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται πλήρως τὰ συμπεράσματα τῆς συγχρόνου Ἰατρικῆς Ἐπιστήμης, τῆς Βιοχημείας κλπ. καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ θεσπίσῃ νέους καὶ συγχρόνους νόμους, οἱ ὅποιοι θὰ ἀνταποκρίνονται πλήρως εἰς τὰ σημερινὰ προβλήματα τῆς οὕτω λεγομένης ἰ α τ ρ ι κ ῆ ς ἡ θ ι κ ῆ ς, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀλλάξῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ γάμου, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖ «τὴν

κλησίας. Τουναντίον, ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἀναπτύσσεται καὶ τὸνίζεται ἡ θ ε ο λ ο γ ῖ α τ ο ὕ π ρ ο σ ῶ π ο υ, ἡ ὅποια καὶ δίδει ἄμεσον προτεραιότητα οὐχὶ εἰς τὸ ἄτομον ἀλλ' εἰς τὴν κ ο ι ν ω ν ῖ α ν, εἰς τὸ π ρ ὶ σ ω π ο ν, τὸ ὅποιον, ὡς εἶναι γνωστόν, προϋποθέτει τὸ ἔτερον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἄτομον τὸ ὅποιον δὲν προϋποθέτει τοῦτο. Συμφώνως πρὸς τὴν σύγχρονον φιλοσοφίαν καὶ κοινωνιολογίαν τὸ ἄτομον προϋποθέτει ἕνα μινιμαλισμὸν, τ.ἔ. μίαν ἐλαχιστοποιήσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ὅτι τὸ ἄτομον ἐγγυᾶται τὰ δικαιώματα τῆς κοινωνίας καὶ οὐχὶ ἡ κοινωνία τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου. Ἐν τῇ Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ ἐγγυητὴς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐνορία, ἡ κοινότης. Βεβαίως ἐπὶ Βαυαροκρατίας ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπεμακρύνθη τῆς βασικῆς ταύτης ἐκκλησιολογικῆς ἀρχῆς καὶ ἔπαυσε πλέον νὰ ἔχῃ τὴν παλαιὰν αὐτῆς μορφήν, τ.ἔ. νὰ εἶναι πραγματικὴ σὺνάξις τοῦ λαοῦ (δ ῆ μ ο ς), μία καθαρὰ εὐχαριστιακὴ κοινότης, βάσει πάντοτε τῆς ἀνατολικῆς πατερικῆς παραδόσεως, ἡ ὅποια ὅλως ἰδιαιτέρως ὑπογραμμίζει τὴν κ ο ι ν ω ν ῖ α ν τ ῶ ν π ρ ο σ ῶ π ω ν. Αὕτη διὰ τῆς ἀμέσου ἡ ἐμέσου ἀσκουμένης βίας ὀργανώνεται συμφώνως πρὸς τὰ πρότυπα τῆς Δυτικῆς δυστυχῶς Ἐκκλησίας μετ' ἄμεσον ἀποτέλεσμα νὰ καταστῇ καὶ αὕτη εἰς κρατικὸς ὀργανισμὸς (1833) μετ' ἀρχοντα τὸν βασιλέα Ὁθωνα ἐκπροσωπούμενον ἐν τῇ Συνόδῳ ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὸ δικαίωμα ἀσκήσεως ν e t o Βασιλικῆς Ἐπιτρόπου.

ἀσφαλῆ καὶ βοηθοῦσαν τῇ ἀσθeneίᾳ)⁴³⁸ τοῦ ἀνθρώπου δικλιεῖδα διὰ τὴν ἔτι περαιτέρω πνευματικὴν αὐτοῦ τελείωσιν, τὴν συμπλήρωσιν τῶν δύο μισῶν εἰς ἓν⁴³⁹ καὶ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ⁴⁴⁰. Διὰ τὴν κάλυψιν αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς αἰσθητῆς ἐλλείψεως ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι οὔτε «ἰδεολογικὰ» ὑπεραισιδόξος οὔτε «καταστροφολογικὰ» ἄγαν ἀπαισιδόξος. Ἀπλῶς καὶ μόνον προβαίνει εἰς τὴν διαπίστωσιν τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς χώρας μας, ὅπου πολλάκις κυριαρχοῦν καὶ ἐπικρατοῦν τὰ συνθήματα τοῦ ὄχλου, ὡς καὶ τὰ διάφορα ψηφίσματα ὠρισμένων Δήμων, Κοινοτήτων καὶ ἀδδσεμεύτων φεμινιστριῶν», τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν ἔχουν πρὸς τὴν ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, τὴν γνώμην τῶν ἐπαϊόντων καὶ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας, ἡ δημογωγία εὐρίσκει δυστυχῶς καὶ πρὸς μεγάλην ἀπογοήτευσιν τῶν ἀληθῶς

438. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ὁμιλία εἰς Ἀ Κορινθίους, XIX, 1: Εἰ μὲν γὰρ τὸ καλὸν καὶ σφόδρα ὑπερέχον ζητεῖς, φησί, βέλτιον μὴδ' ὅλως ὀμιλεῖν γυναικί· εἰ δὲ τὸ ἀσφαλὲς καὶ βοηθοῦν τῇ ἀσθeneίᾳ, ὀμιλεῖ γάμψ. Ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἦν, ὁ καὶ νῦν γίνεσθαι, τὸν μὲν ἀνδρα βούλεσθαι, τὴν δὲ γυναῖκα μηκέτι, ἡ καὶ τὸ ἐναντίον, ὅρα πῶς περὶ ἑκατέρων διαλέγεται. Καὶ τινες μὲν φασιν, ὅτι πρὸς ἱερέας ὁ λόγος οὗτος αὐτῷ εἰρηται· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ἐξῆς σκοπῶν, οὐκ ἂν φαίην τοῦτο οὕτως ἔχειν· οὐδὲ γὰρ καθολικῶς ἔθηκε τὴν παραίνεσιν. Εἰ δὲ ἱερεῦσι μόνον ταῦτα ἔγραψεν, εἶπεν ἂν· Καλὸν τῷ διδασκάλῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· νυνὶ δὲ καθόλου αὐτὸ τέθεικε, καλὸν ἀνθρώπῳ, λέγων, οὐχ' ἱερεῖ μόνον (PG 61, 151).

439. Συμφώνως πρὸς τὴν πατερικὴν γραμματολογία ἡ μετὰ τὴν διάπραξιν τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος διαίρεσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς δύο ἐγένετο καὶ αἰτία τῆς πτώσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς τελειότητος εἰς τὴν ἀτέλειαν. Διὰ τῆς συνάψεως ἐκκλησιαστικοῦ γάμου ὁ ἀνθρώπος καλεῖται ὡς ἓν ἄτελες ἡ μισοῦν ἢ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος καὶ διὰ τῆς ἐνώσεως ταύτης νὰ καταστῆ πλήρες καὶ τέλειον. Εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην τῆς ἐπανενώσεως καὶ τελειώσεως τοῦ ἀνθρώπου τόσον ἡ ἐλευθερία αὐτοῦ ὅσον καὶ ἡ ἐν τῷ γάμψ γενετήσιος ἐπαφή, ἡ ὁποῖα οὔσα σχέσις προσώπων ἱκανοποιεῖ τὴν ἐμφυτον νοσταλγίαν διὰ τὴν «οἰκονομικήν ἀποπροσώπωση», ἀποτελοῦν ὅλως ἰδιαίτερος ἐν βασικὸν ρόλον (ἔργον). Τοῦτο σαφῶς προκύπτει ἐκ τῆς διαχύτου διδασκαλίας τῶν Πατέρων. Ἐνδεικτικῶς καὶ εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἀνωτέρω παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος ἀναφερόμενος εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θέμα γράφει «... πολλὴ τῆς ἐνώσεως ἡ ἰσχὺς. Τὸ εὐμήχανον τοῦ Θεοῦ τὸν ἕνα εἰς δύο διεῖλε παρὰ τὴν ἀρχήν, καὶ θέλων δεῖξαι ὅτι μετὰ τὸ δαιρεθῆναι καὶ εἰς μένει, οὐκ ἀφῆκεν ἕνα ἀρκεῖν πρὸς τὴν γέννησιν. Οὐ γὰρ ἐστὶν εἰς ὁ οὐδέπω (ἡνωμένος) ἀλλ' ἡμισυ τοῦ ἐνός... Γυνὴ γὰρ καὶ ἀνὴρ οὐκ εἰσὶν ἀνθρωποι δύο, ἀλλ' ἄνθρωπος εἰς...» [Ὁμιλία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς Ἐπιστολήν, XII, 4. PG 62, 486-487].

440. Περὶ τῶν σχέσεων Βιοχημείας καὶ ἡθικῆς γενικῶς σὺν τοῖς ἄλλοις ἰδὲ E. O. WILSON, *Sociobiology, the New Synthesis*, Belknap, Cambridge/Mass, 1975. Τοῦ ἰδίου, *On Human Nature*, Cambridge/Mass., 1978. Fr. J. AYALA, *De la Biologia a la Ethica: Una Excursion Filosofica en torno a la naturaleza humana con reflexiones sobre la Sociobiologia*, ἐν *Revista de Occidente*, Nov.-Dic., 1982, no 18-19, σσ. 163-186.

δημοκρατικῶς σκεπτομένων καὶ πολιτευομένων πρόσφορον ἔδαφος διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ νὰ καταστῇ ἐν συνεχείᾳ ὁ κύριος φορεὺς τῆς καταλύσεως τοῦ δημοκρατικοῦ ἡμῶν πολιτεύματος, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου καὶ πρὸς μεγάλην ἐννοεῖται ἀπογοήτευσιν τῆς πλειονότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ προβάλλονται σκανδαλωδῶς ἐρωτήματα, τὰ ὅποια ἐτοιμάζονται ἀπὸ ἄτομα μὲ τρικυμιώδεις ὄραματισμούς καὶ ἀπροσδιόριστον ψυχολογίαν, ἀπὸ ἄτομα, ἐπαναλαμβάνομεν, τὰ ὅποια φέρουν εἰς τὴν μνήμην μας τὸν ἀνήσυχον προπάτορα τοῦ ἐσωτερικῶς διχασμένου ἀνθρώπου τοῦ αἰῶνος μας, τὸν Φάουστ. Καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὡς ὀρθῶς καὶ ἐπιγραμματικῶς ὑπογραμμίζει ὁ ὀξύνους νοῦς τοῦ Ἀριστοτέλους, «ὅταν τὰ ψηφίσματα κύρια ἢ ἀλλὰ μὴ ὁ νόμος ... ἔπου δὲ οἱ νόμοι μὴ εἴσι κύριοι, ἐνταῦθα γίνονται δημαγωγίαι». Εἴμεθα πάντοτε ὑπὲρ τοῦ διαλόγου καὶ ζητοῦμεν πάντοτε τὸν διάλογον μετὰ τῆς Πολιτείας. Ζητοῦμεν ὅμως, ὡς ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία, τὸν πραγματικόν, ἀληθῆ, ἀνοικτὸν καὶ δημιουργικὸν διάλογον καὶ οὐχὶ τὸν μονόλογον, ὁ ὁποῖος φέρει ἡμᾶς καὶ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τετελεσμένων γεγονότων, τὰ ὅποια καλοῦμεθα οὐχὶ πλέον νὰ τὰ συζητήσωμεν ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ τὰ ἀποδεχθῶμεν, διότι οὕτως ἐπιθυμεῖ καὶ προστάσσει ὁ Καῖσαρ. Ὁ διάλογος, τὸν ὁποῖον ζητοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ἐπίσκοποι καὶ τὸν ὁποῖον ὄραματιζόμεθα, ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς ἐν συγκεκριμένον ἀποτέλεσμα, τὸ ἀποτέλεσμα εἰς ἀποφάσεις, καὶ αἱ ἀποφάσεις εἰς ἀπὸ κοινοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας παραγωγικὰς πράξεις πρὸς τὸ συμφέρον ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀναμένει ἀπὸ τὸν Καῖσαρα νόμους οἱ ὅποιοι θὰ ἐπιχειροῦν νὰ δημιουργήσουν νέας ἠθικὰς ἀρχάς, ἀλλὰ νόμους οἱ ὅποιοι θὰ ἐγγυῶνται καὶ θὰ προστατεύουν τὴν ἠθικὴν καὶ οὕτω θὰ λειτουργοῦν ὡς ἀντίρροπος δύναμις τῆς παρατηρουμένης σήμερον καὶ ἀλματωδῶς αὐξανομένης πολυμόρφου πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς σήψεως καὶ διαλύσεως. Βεβαίως ὁ διάλογος οὗτος προϋποθέτει ἀπαραιτήτως ἓνα ἐσωτερικὸν μεταξὺ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων κυρίως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐλεύθερον καὶ εἰλικρινῆ διάλογον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀποβλέπη εἰς λῆψιν σοβαρῶν καὶ καλῶς μελετημένων μέτρων πρὸς ὄφελος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἔτι δὲ εἰς αὐτογνωσίαν καὶ αὐτοκριτικὴν τῶν γενομένων, τῶν μὴ γενομένων, ὡς καὶ τῶν δεόντων γενέσθαι, ὥστε νὰ βελτιωθῇ ἡ παροῦσα δραματικὴ καὶ ἀνησυχητικὴ γενικὴ κατάστασις καὶ νὰ προσαρμοσθῇ ἡ Ἐκκλησία καινοτομοῦσα ἔπου δεῖ, ὡς δεῖ καὶ ὅταν δεῖ⁴⁴¹.

Ὅ,τι τυχὸν εἶναι ἠθικῶς, θρησκευτικῶς καὶ ἔθνικῶς ἐπιζήμιον διὰ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Ἔθνος καὶ Γένος καὶ ὅ,τι εἶναι ἀντίθετον πρὸς τοὺς θείους νόμους καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, κατ'

441. Περὶ τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένης ἐκκλησιαστικῆς μεταρρυθμίσεως ἰδὲ Γ. Χ. ΖΑΦΕΙΡΗ, *Quo vadis Ἑλλαδικὴ Ὁρθόδοξία*;..., σ. 371-378.

ἐπέκτασιν δὲ ἔτι εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸ ἀντικειμενικὸν συμφέρον τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο διὰ τὴν σθεναρῶς ἀγωνιζομένην καὶ οὐδέποτε ὑποκύπτουσαν ἡγεσίαν καὶ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτόν, ἔστω καὶ ἐὰν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν πραγμάτων καὶ ὑπὸ τὴν παντὸς εἴδους δαυμόκλειον σπάθην θεσπισθοῦν νόμοι διὰ τοὺς ἀρνούμενους τὴν ἀποδοχὴν τῆς ὡς ἄνω παρανομίας, ἥτις, σὺν τοῖς ἄλλοις, δηλοῖ τὴν ἀνικανότητα τῆς Κυβερνήσεως ἡμῶν νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς διεθνεῖς καὶ ἐγχωρίους φεμινιστικὰς ὀργανώσεις, ἀφ' ἑνός, καὶ χάριν αὐτῶν νὰ προβῇ εἰς ὠμὴν παραβίασιν τῶν βασικῶν κανόνων τῆς οὕτω καλουμένης Βιολογίας, οἱ ὅποιοι ἐπιβεβαιούμενοι ὑπὸ τῆς συγχρόνου Βιολογίας ἀποτελοῦν μοναδικὴν ἐλπίδα ἐξόδου ἐκ τοῦ ἠθικοῦ ἀδιεξόδου, εἰς τὸ ὅποιον ὠδηγήθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὀδηγῆται, ἄνευ σχεδὸν μεγάλης ἀντιδράσεως, ὀλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης⁴⁴². Ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῆς νὰ ὑπερβῇ τὰς κομματικὰς σκοπιμότητας καὶ τὰς πολιτικὰς ἀκροβασίας αὐτῆς, γεγονόςς τὸ ὅποιον συνεπάγεται τὴν μεγάλην καὶ αἰσθητὴν ἀδυναμίαν δημιουργίας νέων καὶ εὐρυτέρων ὀριζόντων σκέψεως καὶ ὀραματισμῶν ἱκανῶν νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὰ ἐπικαιρα, κείρια καὶ φλέγοντα ζητήματα θεωρήσεως καὶ ὀρθῆς κατανοήσεως καὶ ἀντιμετωπίσεως τῆς συγχρόνου κοινωνίας, τῆς ὁποίας κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ἡ διάλυσις τῶν καθιερωμένων δομῶν καὶ ἀρχῶν, ἡ οἰκολογικὴ καταστροφή, ἡ καθημερινὴ ἀλλοίωσις τῶν ἀτόμων, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ ἀντιδράσουν εἰς τὸ βίαιον καὶ δυνατὸν ρεῦμα τοῦ ἐξαμερικανισμοῦ, τὸ ὅποιον κυριολεκτικὰ σαρώνει ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προέχει διὰ τὴν κηρύττουσαν, ὀρθοτομοῦσαν καὶ ὀμολογοῦσαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν δὲν εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Καίσαρος ἐκφραζομένη διὰ διαφόρων Νομοσχεδίων-Νόμων, οἱ ὅποιοι, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, δὲν δημιουργοῦν ἠθικὴν, καὶ δι' ἀμέσων ἢ ἐμμέσων, φανερῶν ἢ ἀφανῶν ἐκβιασμῶν τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ ἐν Χριστῷ καὶ ἡ διὰ Χριστοῦ ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες τῶν ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἵτινες κεῖνται ὑπεράνω παντὸς πολιτειακοῦ νόμου καὶ ὡς τοιοῦτοι ἀκριβῶς ἀποτελοῦν τὸ ἀσφαλὲς ἔρεισμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία, κινουμένη πάντοτε ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν πραγματικῶν ἐκκλησιολογικῶν διαστάσεων, ὀφείλει νὰ ἀποδίδῃ «τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»⁴⁴³ καὶ νὰ ὑποτάσσεται «ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις...» ἐφ' ὅσον αὐταὶ «ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν»⁴⁴⁴ καὶ οὐδόλως συντελοῦν διὰ τῶν οἰωνόηποτε ἀποφάσεων καὶ πράξεων των εἰς τὸ γκρέμισμα τῶν ἱερῶν ἐκείνων αἰωνοβίων θεσμῶν, οἱ ὅποιοι διὰ πολλοὺς αἰῶνας καὶ διὰ

442. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἰδὲ ἀνωτ., σ. 42, ὑποσ. 436.

443. Μάρκ., 12,17 καὶ παράλ.

444. Ρωμ., 13,1.

πολλὰς γενεὰς ἀνθρώπων ἐστάθησαν ἀχώριστοι καὶ πιστοὶ φίλοι τοῦ Ἔθνους καὶ Γένους ἡμῶν καὶ ἀπετέλεσαν ὄντως ἀπόρθητα προπύργια ἀνθρωπιστικῶν ἰδεῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀντικείμενον γενικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ θαυμασμοῦ ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Τὴν βασικὴν ταύτην ἀρχὴν ἐφαρμόζει πιστῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, ὑπὸ τὴν ἀπαραίτητον ὁμως βασικὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ὑποκύπτῃ ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ κελεύσματα τοῦ Καίσαρος, διότι, ὡς ἐπιτάσσει τὸ ἀποστολικόν, «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις...»⁴⁴⁵. «Θέλει ἀρετὴν καὶ τόλμην ἢ ἐλευθερίαν» (Κάλλος) τῆς Ἐκκλησίας διὰ νὰ διατηρηθῇ εἰς ὅλους γενικῶς τοὺς ζωτικὸς αὐτῆς τομεῖς δράσεως, κινήσεως καὶ διοικήσεως, παρὰ τὰς ἐπεμβάσεις, ἐμμέσους ἢ ἀμέσους, τοῦ Καίσαρος. Καῖσαρ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν εἶναι μόνον ἡ παροῦσα Κυβέρνησις, ἀλλὰ καὶ ἡ προηγουμένη εἰς τὴν ὁποίαν μάλιστα ἀνάγεται καὶ ἡ πατρότης τῆς πρώτης μορφῆς τοῦ περι ὁ ὁ λόγος Νομοσχεδίου⁴⁴⁶. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀγών, τὸν ὁποῖον καλεῖται νὰ διεξαγάγῃ νικηφόρως ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι καὶ δὲν πρέπει κατ' οὐδένα ἀπολύτως λόγον νὰ ἐκληφθῇ ὡς στρεφόμενος ἐναντίον προσώπων τῆς παρουσίας Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐναντίον τῆς οἰασδήποτε πολιτικοποιήσεως τοῦ τόσον σοβαροῦ καὶ εὐαισθητοῦ τούτου προβλήματος τῶν ἀμβλώσεων, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐτονίσσαμεν καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρουσίας μελέτης ἡμῶν, ἐκλόνισε τὰς μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ὑπαρχούσας ἀρμονικὰς σχέσεις. Περιττὸν νὰ τονισθῇ καὶ προσδιορισθῇ ἐνταῦθα ὅτι ὁ ἐν λόγῳ κλονισμὸς προέρχεται ἐξ ἀποκλειστικῆς καὶ μόνον ὑπαιτιότητος τῆς Πολιτείας, διότι ἡ Ἐκκλησία, διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὰ τόσον σοφὰ καὶ λίαν ἐπίκαιρα σχόλια εἰς τὸ Ρ ω μ., 13,1 τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, «πολὺν τῆς πρὸς ἄρχοντας ὑποταγῆς ποιεῖται λόγον, ὡς οὐκ ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς κοινῆς πολιτείας ὁ Χριστὸς τοὺς παρ' ἑαυτοῦ νόμους εἰσήγαγεν, ὅπερ ὠνειδίζον τινες, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει βελτίονι»⁴⁴⁷.

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀρκούντως ἐτονίσθη, ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ

445. Π ρ ὶ ξ., 5,29.

446. Εἰδικώτερον ἢ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς πατρότης καὶ φιλοσοφία τοῦ Νομοσχεδίου τούτου ἀνήκει, ὡς ἤδη ἐλέχθη καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρουσίας μελέτης, εἰς τὸν τότε Ὑπουργὸν Ὑγείας καὶ Προνοίας καθηγητὴν κ. Σπ. Δοξιάδη, ὁ ὁποῖος καὶ ἔλαβε θέσιν ἐναντι τοῦ προβλήματος τοῦ οἰκογενειακοῦ προγραμματισμοῦ. Οὗτος εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας τοῦ κόσμου ἀναλαμβάνεται ὑπὸ ἰδιωτικῶν φορέων, ἐννοεῖται ἐν συνεργασίᾳ πάντοτε μετὰ τοῦ Κράτους. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς τροχιάς ἐκινεῖτο καὶ ὁ νόμος τοῦ ὡς ἄνω μνημονευθέντος Ὑπουργοῦ Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, νόμος ὁ ὁποῖος διὰ πρώτην φοράν ἐθεσμοθέτησε τὸν οἰκογενειακὸν προγραμματισμὸν (1980). Ἀργότερον, καὶ δὴ καὶ ἐπὶ Κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ τὸ ΕΣΥ ἐθεσμοθέτησε νόμον διὰ τοῦ ὁποῖου καταργεῖται ὁ ρόλος τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ ὁ οἰκογενειακὸς προγραμματισμὸς περιέρχεται κατ' ἀπόλυτον ἀποκλειστικότητα εἰς τὰς χείρας τῆς Πολιτείας.

447. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, Ἐρμηνεῖα εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴν, XIII,1 (PG. 95, 545A).

θεμάτων, ως είναι ἐπὶ παραδείγματι τὸ τῶν ἀμβλώσεων, δὲν εἶναι καὶ οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι ρόλος ἐνὸς «κομπάρσου», ὡς δυστυχῶς ἀπαιτοῦν εἶτε ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς εἶτε ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὀρισμένοι πολιτειακοὶ παράγοντες, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται τὴν ἀλήθειαν καὶ προσπαθοῦν νὰ καταπνίξουν τὴν θαρραλέαν καὶ συγκινοῦσαν τοὺς πάντας σχεδὸν φωνὴν καὶ διαμαρτυρίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦναντίον οὗτος εἶναι, καὶ ἐὰν τυχὸν δι' οἰονδήποτε λόγον δὲν εἶναι θὰ πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ γίνῃ, λίαν καθοριστικός. Τοῦτο ἄλλως τε δὲν εἶναι κάτι τὸ παράνομον, ἀλλὰ σαφῶς προκύπτει ἐκ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ρυθμίζει ἐπακριβῶς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὡς καὶ τὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἔξω δραστηριότης καὶ ἀποστολὴ αὐτῶν.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τοῦ Συντάγματος τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἐκκλησίας Χάρτου, ἡ Ἐκκλησία ἔχει καθοριστικὸν ρόλον διότι δὲν εἶναι κάτι τὸ νεκρὸν καὶ στατικὸν ἀλλὰ τὸ ἐξόχως ζωτικὸν καὶ δυναμικόν. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δίδει, ὡς γνωστόν, νόημα καὶ περιεχόμενον εἰς πᾶσαν γενικῶς πυχὴν τῆς ζωῆς τοῦ Ἑλληνος πιστοῦ αὐτῆς τέκνου, εἶτε αὕτη ἀφορᾷ εἰς τὸν οἰκονομικόν, εἶτε εἰς τὸν πολιτικόν, εἶτε εἰς τὴν περιβαλλοντολογία, εἶτε τέλος εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν του δραστηριότητα. Αὕτη οὐδέποτε χωρὶσθεῖσα τοῦ πιστοῦ αὐτῆς λαοῦ εἰσεχώρησε καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον εἰσέτι διὰ τῆς ὅλης δυναμικῆς αὐτῆς παρουσίας νὰ εἰσχωρῇ βαθέως εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ κόσμου γενικώτερον οὐχὶ τόσον διὰ τῶν παλαιῶν ἀλλὰ πάντοτε ἐπικαίρων αὐτῆς διδασκαλιῶν, ὅσον διὰ τῶν ζωντανῶν αὐτῆς προσώπων, διὰ τῶν ἀγίων της, οἱ ὅποιοι ἐνσαρκώνουν τοὺς θεσμούς, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν σειρὰν των δὲν δύναται νὰ νοηθῶν ἄνευ τῶν δυναμικῶν τούτων προσώπων-φορέων τῶν μὴ δυναμένων ὡσαύτως νὰ θριαμβεύσουν ἄνευ τῶν θεσμῶν⁴⁴⁸. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος οἱ Ἑλληνες, παρὰ τὴν ἀντιμετώπισιν πολλῶν καὶ ποικίλων προβλημάτων, παρέμειναν πάντοτε εἰς τὸ πλευρὸν

448. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὸν καθαρῶς δημοκρατικὸν χαρακτήρα, τὸν ὅποιον φέρει ἐν ἑαυτῇ ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἑλληνόφωνος Ἐκκλησία. Αὕτη οὐδέποτε, ἐν τῇ μακρᾷ ταραχῶδει καὶ ἐνδόξῳ αὐτῆς πορείᾳ, διεξεδίκησε πολιτειακὴν ἢ κοσμικὴν ἐξουσίαν, ὡς συνέβη καὶ συμβαίνει καὶ σήμερον ἀκόμη μὲ τὴν ἀδελφὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὡσαύτως αὕτη οὐδέποτε ἐταυτίσθη μὲ τὴν φεουδαρχίαν, ὡς συνέβη μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως γενικῶς. Ὁ ἱερός αὐτῆς Κλήρος ἦτο καὶ εὐτυχῶς ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον νὰ εἶναι βαθέως ζυμωμένος μὲ τὰ λαϊκὰ στρώματα τῆς κοινωνίας, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπρωτοστάτησε καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ πρωτοστατῇ εἰς τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας ἐπιλύσεως τῶν διαφόρων κοινωνικῶν προβλημάτων τοῦ λαοῦ (πληρώματος αὐτῆς), ὡς καὶ τῶν ἐθνικῶν αὐτοῦ μεγάλων καὶ μακρῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν. Λόγω ἀκριβῶς τοῦ ὡς ἄνω χαρακτήρος καὶ τῆς ὑφῆς τοῦ ἱεροῦ Κλήρου δὲν συνέβη εἰς τὴν χώραν μας ὅ,τι συνέβη εἰς τὴν Δύσιν, τ.ἔ. ἐπανάστασις προκειμένου νὰ ἀπελευθερωθῇ τὸ Κράτος ἐκ τῆς θρησκευτικῆς-ἐκκλησιαστικῆς ἡγεμονίας.

τῆς Ἐκκλησίας καὶ πιστοὶ εἰς τὰ Ὁρθόδοξα Δόγματα. Ἰδιαίτερος τόσον εἰς τὸν χῶρον τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὅσον καὶ μετέπειτα εἰς τὸν γεωγραφικὸν χῶρον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἡ θρησκευτικότης οὐδέποτε ὑπῆρξε καθαρὰ ἰδεολογία, ἀλλὰ βαθύτατον καὶ ἰσχυρὸν βίωμα, ἐμπειρικὴ προτεραιότης καὶ ἀμιγῆς λαϊκὸν κίνημα. Ἐπὶ πλέον τὸ ἀσκητικὸν ἰδεῶδες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον αὐτῆς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἀπλῆ μίμησης — εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνουν οἱ πάντες μοναχοὶ— ἀλλ' ὡς ὑπέρβασις τοῦ ἐγώ.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν πρόκειται περὶ ἐνὸς καθαρῶς πολιτικοῦ ἢ νομικοῦ ἢ φεμινιστικοῦ ἀλλὰ περὶ ἐνὸς πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ θέματος, ἡ ἀρμοδιότης τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, σημειωθῆτω ἐν παρόδῳ, θλίβεται βαθύτατα διὰ τὴν ἄνευ προηγουμένου καταπάτησιν τῶν ἀληθειῶν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, δὲν εἶναι «διακοσμητικὴ», ὡς ἐπιθυμεῖ καὶ διακηρύσσει ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν δυναμικὴ καὶ κυρίαρχος.

Πάντα ταῦτα δὲν πρέπει νὰ παρερμηνευθοῦν καὶ νὰ ὀδηγήσουν τὸν ἀναγνώστην ἡμῶν εἰς τὸ ἐσφαλμένον συμπέρασμα καθ' ὃ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀξιοποιοῦσα τὴν μακρὰν αὐτῆς δυναμικὴν ἐμπειρίαν καὶ λαμβάνουσα ὠρισμένην θέσιν ἔναντι τῶν προκυπτόντων προβλημάτων ἀντιτίθεται εἰς τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας. Ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας κατ' ἀρχήν, ἀντιτίθεται ὅμως μόνον εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἐκφράζουν τὸ ὀρθόδοξον ἦθος καὶ τὴν ὁμοφωνίαν (Consensus) τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὡς ἐρειδόμενοι δὲ ἐπὶ ὠρισμένων προϋποθέσεων εὐρέως μὴ ἀποδεκτῶν ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ ἀποβαίνουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον μάταιοι, ἀνωφελεῖς καὶ ἐπιβλαβεῖς. Ἐναντι ἀκριβῶς τῶν νόμων τούτων ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀληθῆς καὶ γνησίας πνευματοφόρος δύναμις, μὲ σταθερὸν ἰδεαλιστικὸν προσανατολισμόν, μὲ εὐθύβολον ἐπιχειρηματολογία ἀλλὰ καὶ μὲ ὑποδειγματικὸν θάρρος καὶ γενναιότητα καλεῖται νὰ ἀντισταθῆ, κυρίως δὲ νὰ διατηρήσῃ καὶ συντηρήσῃ τὸ ἀνόθευτον οἰκουμενικὸν πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἔτι δὲ τὸ ἦθος καὶ τὸ ὕφος, τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὅθεν, δικαίως ἡ Ἐκκλησία ὑψώνει τὴν φωνὴν αὐτῆς καὶ ζητεῖ ἐκ τῶν πολιτικῶν τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι «μᾶλλον τὸν ψόγον ἢ τὸν νόμον δεδοίκασιν» (Κλεόβουλος), νὰ θέσουν τέλος εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς τῶν εὐκαιριῶν καὶ τοῦ συναισθηματισμοῦ καὶ νὰ ρίψουν τὸ κύριον βᾶρος εἰς τὰ βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα καὶ μακροπρόθεσμα προγράμματα, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ διευκολύνουν τὴν ἐπίλυσιν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων χρονίων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα συνεσωρεύθησαν τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη. Ἡ Ἐκκλησία, θεωρῶσα καὶ πράξει ἐμμένουσα σταθερῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως εἰς τὸν συνεχῆ ἐκχριστιανισμόν τῆς πολιτικῆς γενικῶς, ἀντιτίθεται —δυστυχῶς μεμονωμένως καὶ οὐχὶ συλλογικῶς— εἰς τὴν προσπάθειαν τῶν πολιτικῶν τῆς χώρας ἡμῶν νὰ ἀποχριστιανοποιήσουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὸ ἑλληνικὸν ὀρθόδοξον ἦθος, νὰ ἐπιβάλουν

ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸν λαὸν ξένα ἤθη καὶ ἔθιμα, νέους νόμους καὶ κανόνας συμπεριφορᾶς διὰ τὴν οἰκογένειαν, νὰ καταπνίξουν ἐν τῇ γενέσει ἐκάστην τυχὸν ἀμφισβήτησιν, κριτικὴν καὶ ἀντιγωνίαν μὲ ἀμεσον ἀποτέλεσμα νὰ καλύψουν τὴν παταγώδη ἀποτυχίαν των εἰς ἅπαντας γενικῶς τοὺς τομεῖς, εἰς τὸν ἐκσυγχρονισμόν τῆς χώρας, τὴν διάψευσιν τῶν μεγάλων ἐλπίδων, ὁραμάτων καὶ τὴν προδοσίαν τῶν ἀγωνιωδῶν προσμονῶν αὐτοῦ.

* *

Ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν ἀμβλώσεων καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀπολύτου σεβασμοῦ καὶ τῆς προστασίας τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐξ ἄκρας συλλήψεώς του ὡς πλήρους, αὐτονόμου καὶ ἀπαραβιάστου ψυχοσωματικῆς ὑπάρξεως (*fetus humanus animatus*) μέχρι τῆς ὥρας τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας αὐτοῦ δὲν προσδιορίζεται καὶ δὲν θὰ πρέπει ἄλλως τε νὰ προσδιορίζεται ὑπὸ οἰουδήτινος νόμου τῆς Πολιτείας, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὑπὸ τῶν αἰωνίου κύρους ἐντολῶν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, πιστὸς φύλαξ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ εὐσεβὴς Ἑλληνικὸς Λαὸς καὶ τὸ Σύνταγμα αὐτοῦ⁴⁴⁹, τῆς πάντοτε ἐπικαίρου πατερικῆς διδασκαλίας, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μέχρι τοῦδε ἐκκλησιαστικῆς θεωρίας καὶ πράξεως, ἥτις ἀπαρτίζει τὴν περὶ ἀνθρώπου ὡς ψυχοσωματικῆς ὑπάρξεως ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ὡς καὶ ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν γονέων, οἱ ὅποιοι καὶ εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν ἀρμόδιοι καὶ ὑπεύθυνοι νὰ λάβουν μίαν τοιαύτην τελεσίδικον ἀπόφασιν, ἡ ὅποια, ὡς καθαρῶς συνειδησιακὸν πρόβλημα, ἀναμφιβόλως θὰ συνοδεύῃ αὐτοὺς εἰς ἅπασαν τὴν ζωὴν των. Ἡ τυχὸν παραγνώρισις καὶ παραβιάσις τῶν θείων νόμων «αἰσχύνῃ ὁμολογουμένην φέρει».

Ἡ θεία διδασκαλία ἀποτελεῖ τὴν ἀκριβῆ πυξίδα τοῦ σωτηρίου προσανατολισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν κανόνα δράσεως καὶ ἀντιδράσεως αὐτοῦ ἐναντι τῶν πολλαπλῶν ἀπαιτήσεων τῆς ζωῆς του καὶ τῶν συγχρόνων ἰδεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ρευμάτων. Αὕτη δὲν εἶναι μία κοινὴ κοσμοθεωρία ἀλλ' ἀντιθέτως ἡ μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς, ἡ ὅποια ὡς περιέχουσα ἅπασαν τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν σώζει καὶ λυτρώνει τὸν ἄνθρωπον ὀλοκληρωτικῶς, δίδει τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν τόσον εἰς τὰ ἐπίγεια ὅσον καὶ εἰς τὰ μεταφυσικὰ αὐτοῦ προβλήματα καὶ τὰς πολλαπλᾶς ἀνησυχίας, καλοῦσα τοῦτον εἰς διαρκῆ μετάνοιαν καὶ ἐσωτερικὴν ἀλλαγὴν καὶ τελείωσιν, τ.ἔ. εἰς τὴν τελείωσιν ἐκείνην, ἡ ὅποια ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ἔχει τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ὁμοίωσιν

449. Τὸ γεγονός ὅτι τὸ Σύνταγμα τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωρίζει καὶ προστατεύει τὰ Δόγματα καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ὁποίων ἔρχεται εἰς προφανῆ ἀντίθεσιν πᾶν εἶδος νομιμοποιήσεως τῶν ἐκτρώσεων, τὸ γεγονός λέγομεν τοῦτο καθιστᾷ τὸ περὶ τῶν ἀμβλώσεων Νομοσχέδιον ἀντισυνταγματικόν.

αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ἐν καὶ κατὰ Χριστὸν ἀθανασίαν του. Πρὸς τούτοις ἡ ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια ὄχι δὲν ἀπαγορεύει ἀλλὰ προτρέπει τὸν ἄνθρωπον νὰ ὀμιλῇ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐρευνᾷ τὰς Ἀγίας Γραφάς. Ἡ ἐρευνα αὕτη σημαίνει γινῶσιν καὶ οὐδέποτε δύναται νὰ ταυτισθῇ μετὰ τῆς ἀληθείας αὐτῆς καθ' ἑαυτήν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὑπερφυσική, εἶναι ἀντικειμενική, ὑπάρχει ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἡ γινῶσις εἶναι καθαρὰ πρᾶξις οἰκειώσεως τῆς ἀντικειμενικῶς ὑπαρχούσης ἀληθείας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀποδεχόμενος καὶ οἰκειούμενος τὴν δεδομένην ἀλήθειαν δεσμεύεται «μὴ διδάσκειν παρὰ τὸν νόμον», ὁ ὁποῖος ἀνάγει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν.

Ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας μὴ ἐθελοτυφλοῦσα καὶ μὴ μωυπάζουσα, ἀλλὰ διακατεχομένη ὑπὸ βαθυτάτης ἀνησυχίας καὶ ἀγωνίας δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀβέβαιον μέλλον τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους καὶ Γένους, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν ἀμβλώσεων καὶ τῆς σήμερον παρατηρουμένης φ υ γ ο τ ς κ ν ί α ς ἀντιμετωπίζει μίαν καλῶς ὠργανωμένην μορφήν γενοκτονίας καὶ ἐν εἶδος νέου «παιδομαζώματος», κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ ἀκάνει ἔκκληση στὴν Κυβέρνηση, ὄχι μόνον νὰ ἀποφύγῃ νὰ θεσπίσῃ διατάξεις ποὺ θὰ «νομιμοποιοῦν» τὸ ἔγκλημα τῶν ἐκτρώσεων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέμα στὴν εὐρύτερη κοινωνική του σημασία, ὥστε μὲ τὴν θέσπισιν τῶν καταλλήλων μέτρων (ἐπιχορήγησις τῶν μὴ ἐργαζομένων μητέρων, μεγαλύτερα ἐνίσχυσις τῶν πολυτέκνων, ἴδρυσις ἀναλόγων νηπιακῶν καὶ παιδικῶν σταθμῶν κ.ἄ.) νὰ πάψῃ ἡ ἐκτροπὴ νὰ ἀποτελῇ τὴν «καλλίτερη» λύση»⁴⁵⁰. Τὴν ἔκκλησιν ταύτην ποιουμένη ἡ Ἐκκλησία κατ' οὐδένα λόγον ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὸν κυκλῶνα τῆς πολιτικοποιήσεως-κομματικοποιήσεως τῶν πάντων εἰς τὴν χώραν μας, διότι, ὡς ὀρθῶς τονίζει καὶ πάλιν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εἰς τὸ ἀνακοινωθέν, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπ' αὐτῆς γενομένης μελέτης τοῦ θέματος τῶν ἀμβλώσεων καὶ τῆς καταδίκης αὐτῶν, «εἶναι ἀπολιτική»⁴⁵¹. Αὐτό, ὅμως, δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ ἐπιτελῇ τὸ χρέος της καὶ νὰ λαλῇ τὴν ἀλήθειαν μὲ ὑπευ-

450. Ἐγκύκλιος 2426 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν εὐσεβῆ λαόν, τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1 Ἀπριλίου 1986).

451. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν εἶναι «ἀπολιτική» οὐδὲν ἀποκλείει τὴν ἐνεργὸν αὐτῆς συμμετοχὴν εἰς τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν, ἢ ἀποδοχὴ τῆς ὁποίας δὲν σημαίνει ὑποχρεωτικῶς καὶ ἀποδοχὴν ἐκκοσμικεύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Πράγματι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς λίαν ἐνωρὶς ἔδωσε θρησκευτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν νομιμότητα εἰς τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν, νομιμότητα διάφορον ἐκείνης τοῦ Προτεσταντισμοῦ καὶ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ τῆς Δύσεως. Ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς ἐν τῇ πορείᾳ του καὶ κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν προσήγγισε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὴν περὶ κοινωνίας διδασκαλίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μεταγενεστέρᾳ δὲ αὕτη προσέγγισις ἢ μᾶλλον ἀναθεώρησις τῶν παλαιῶν αὐτοῦ περὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς ἀντιλήψεων ἐγένετο κυρίως διὰ τῶν ἱστορικῶν ἐγκυκλίων «*Re rum no va ru m*» καὶ «*Pop u lo ru m p ro g re s s i o*».

θυνότητα και παρρησίαν και ἕκαστος ἄς ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας του ἔναντι τοῦ παρόντος και τοῦ μέλλοντος, πρὶν ἢ ἐπέλθῃ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον προμηνύεται διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ περὶ ἀποποινικοποιήσεως τῶν ἀμβλώσεων Νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον θὰ ὀδηγήσῃ, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας, τὸ Γένος ἡμῶν εἰς ἀφανισμόν. Ὡσαύτως τοῦτο δὲν κωλύει αὐτὴν νὰ διαπιστώνῃ, ὅτι ἡ ἀναζήτησις εὐθυνῶν, ἡ παρελθοντολογία και τὰ πολυάριθμα δικαιολογητικά «ἐπειδὴ» τῆς παρούσης καταστάσεως, οὐδὲν ἀπολύτως προσφέρουν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος ἡμῶν, οὐδὲ ὠφελοῦν ποσῶς τὸν Ἕλληνα, τὸν ὁποῖον τὰ καθημερινὰ βάσανα και τὰ πολυπλοκα σύγχρονα και πολύμορφα προβλήματα καθιστοῦν ἀγχώδη, νευρικόν, σκεπτικόν, ἀνήσυχον, μελαγχολικόν και ὀλιγομίλητον, ἐνῶ ἡ κοινωνικὴ ἀρρυθμία και ἀνασφάλεια ἀντικατοπτρίζονται εἰς τὴν καθημερινὴν προσωπικὴν ζωὴν ἐκάστου ἐξ ἡμῶν. Ἡ Ἐκκλησία προβαίνει εἰς ἀνατομίαν τῆς κοινωνίας και ἀκολουθῶς εἰς ὠρισμένας διαπιστώσεις. Μία δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι και ἡ ἀκόλουθος: ἅπαντες σχεδὸν εἴμεθα ἐγκλωβισμένοι ἐντὸς ἐνὸς στενοῦ φρουρίου μὲ ἄμεσον ἀποτέλεσμα νὰ ἀσχολούμεθα μὲ τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις και νὰ ἀδυνατοῦμεν νὰ ἴδωμεν εὐθέως τι ἀκριβῶς συμβαίνει ἔξωθεν αὐτοῦ, μὲ συνέπειαν νὰ δεικνύωμεν πρωτοφανῆ ἀδιαφορίαν και ἀδράνειαν διὰ τὰ κοινὰ τοῦ Ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν παρούσαν ἀκριβῶς ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἀνακατατάξεων ἔχει ἀνάγκην πρωτίστως τοῦ Χριστοῦ, και δὴ τοῦ Χριστοῦ τοῦ πανταχόθεν ὄρωμένου, τοῦ συνεργαζομένου μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ διαρκῶς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου συσταυρωμένου και συνδοξαζομένου. Ὁ ἐν λόγῳ ἐγκλωβισμὸς ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν καπηλείαν τοῦ αἵματος και τῶν θυσιῶν τοῦ λαοῦ μας ἐκ μέρους τῶν ἔθνοκαπήλων, εἴτε ἐκ μέρους τῶν ἀριστεροκαπήλων, τὴν ὑπερβολικὴν και λίαν ἀνησυχητικὴν αὐξήσιν τοῦ παρὰ τ ο υ ς, τὴν λαφυραγωγίαν τοῦ ἰδρωτός τοῦ ἀπλοῦ πολίτου και τὴν προσπάθειαν ἐμφανίσεως νέων οικονομικῶν («τζακιῶν»), τῶν ὁποίων τὰ μέλη χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῆς μυθικῆς και ἀπεριγράπτου χλιδῆς, σκανδαλογίας, ὕβρεως, χυδαιολογίας, νοθείας και πλαστογραφίας.

3. Ποῖος εἶναι προαγωγὸς τοῦ μεσαιωνισμοῦ: Ἡ Ἐκκλησία ἢ ἡ Πολιτεία;

Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἐλέχθη, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία οὐδέποτε ὑπῆρξε και ἐξακολουθεῖ και σήμερον νὰ μὴ εἶναι ὑπέρμαχος οἰασδῆποτε μορφῆς ἐπιστημονικοῦ σκοταδισμού, ὡς δυστυχῶς και ἀδίκως κατηγοροῦν αὐτὴν οἱ μὴ ἔχοντες εὐρεῖαν γινῶσιν τῆς διδασκαλίας και τῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων λαμπρᾶς και ἐνδόξου αὐτῆς πορείας και οἱ φανατικοὶ ὄπαδοὶ τῶν ἀμβλώσεων, οἱ ὁποῖοι, προκειμένου νὰ προωθήσουν και ἐπιβάλουν τὰς θέσεις των, κατηγοροῦν δημοσίᾳ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀναχρονιστικὴν, ὡς ἀποτελοῦσαν τὴν τροχοπέδην τῆς προόδου τῆς κοινωνίας. Ἐπειδὴ τὸ πρόβλημα

εἶναι τεραστίας καὶ ζωτικῆς σημασίας καὶ ἐπειδὴ ὠρισμένοι ἀνθρώποι ἀκόμη καὶ τῆς Ἐκκλησίας μὴ γνωρίζοντες τὴν ἀληθῆ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου κρυσταλλίνην αὐτῆς θέσιν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συμπαρασύρῳνται ὑπὸ τῶν ἀδιστακτῶν δημαγωγῶν εἰς βάρος αὐτῆς, ἐπιβάλλεται νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τιὰ καὶ περὶ αὐτοῦ.

Γνωρίζομεν καλῶς ὅτι ὠρισμένοι πολιτικοὶ παράγοντες, ὡς καὶ ὠρισμένοι ἰατροί, οἱ ὁποῖοι, προκειμένου νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰ ὀργανωμένα αὐτῶν συμφέροντα οὐδεμίαν ἀληθῆ σχέσηιν καὶ ἐξάρτησιν ἐπιθυμοῦν νὰ ἔχουν μὲ τὴν δεοντολογίαν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Ἱατρικῆς, κατηγοροῦν ἀδίκως καὶ ἀυστόλως τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι διὰ τῆς ἀντιθέσεώς της εἰς τὸ θέμα τῆς ἀποποινικοποιήσεως τῶν ἐκτρώσεων ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἑνὸς μεσαιωνισμοῦ εἰς τὸν τόπον καὶ τὸν λαὸν τοῦτον. Τὸ ἀμείλικτον ἐρώτημα τὸ ὁποῖον εὐθέως καὶ μετὰ παρρησίας θέτει ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τόσον εἰς τοὺς ὑπερμάχους τῶν ἀμβλώσεων ἰατροὺς ὅσον καὶ εἰς τοὺς «πατέρας» τοῦ Ἐθνους εἶναι: Ποῖος πράγματι ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν μεσαιωνισμὸν εἰς τὸν τόπον μας ὡς ἀποτελεσματικὸν μέσον προωθήσεως καὶ ἐπιβολῆς τῶν θέσεων του; ποῖος ὑποδύεται τὸν ρόλον τοῦ ὑποκριτοῦ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀμβλώσεων; ὁ λαϊκίστικος φαρισαϊσμὸς ποίους χαρακτηρίζει: τοὺς ἀρνητὰς τῶν ἐλευθέρων ἐκτρώσεων καὶ τοῦ ὀδηγοῦντος εἰς ἐκφυλιστικὰ ἀποτελέσματα ἐλευθέρου ἔρωτος, ἢ τοὺς ἐνθέρμους αὐτῶν θιασώτας⁴⁵⁰;

450. Ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐτονίσαμεν, ὁ γάμος ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρῶτον μὲν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πορνείας καὶ δεῦτερον πρὸς παιδοποιεῖαν. Ὁ ἀρμονικὸς συνδυασμὸς ἀμφοτέρων τῶν σκοπῶν τούτων προσδίδει ἕνα ἰδιαιτερόν χαρακτηριστῆρα καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν σεξουαλικὴν ἐπαφὴν τῶν συζύγων καὶ ἀπὸ καθαρῶς σαρκικῆν σεξουαλικὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἀπόλαυσιν ἀνυψῶναι ταύτην εἰς τὴν καθαρῶς πνευματικὴν σφαιρὰν [πρβλ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Εἰς τὸ ἀποστολικὸν ρητὸν «Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἔκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχε τω», 3 (PG 51, 213). Τοῦ ἰδίου Ὁμιλία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς Ἐπιστολὴν, XIII, 4-7 (PG 62, 386-390)]. Ὁ πνευματικὸς δὲ οὗτος χαρακτήρ τῆς σεξουαλικῆς ἐπαφῆς ἀποκλείει πᾶσαν ἐρωτικὴν σχέσιν ἐκτὸς γάμου ἀφ' ἑνὸς καὶ, ἀφ' ἑτέρου, ἐκτὸς τῆς προοπτικῆς ἀποφυγῆς τῆς πορνείας καὶ ἐπιτεύξεως τῆς θείας ἐντολῆς πρὸς παιδοποιεῖαν. Δὲν κρίνεται ἐνταῦθα ἀναγκαῖον νὰ παραθέσωμεν τὰς σχετικὰς πατερικὰς μαρτυρίας. Τοῦτο ἄλλως τε τὸ ἐπράξαμεν ἤδη ἀνωτέρω ἐν τῷ εἰδικῷ κεφαλαίῳ. Ἐνταῦθα πρὸς συμπλήρωσιν τούτων καὶ ἐπίρρωσιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ παραθέσωμεν ἐν βασικὸν ἀπόσπασμα τοῦ ἐπισκόπου Ὁλύμπου Μεθοδίου, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καταδεικνύει τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μεγάλην εὐαισθησίαν τῶν Ἑλλήνων Πατέρων. Οὗτος ἐν τῷ γνωστῷ αὐτοῦ συγγράμματι «Συμβόσιον Δέκα Πατέρων, Λόγος II, 2», μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιβεβαίωσι: «Τοῦτο γὰρ ὡς ἠνίσσετο καὶ ἡ μετὰ τὸν ὕπνον ἔκστασις ἐπιβληθεῖσα τῷ πρωτοπλάστῳ, προδιατυπούμενη τὴν ἐπὶ τῆς φιλοτησίας θέλξιν τοῦ ἀνδρός, ὁπότε διψήσας τέκνων ἐξίσταται, ταῖς παιδογόνοις θηλυνόμενος καθ' ὕπνον ἡδοναῖς, ἵνα πάλιν τι, ἀπὸ τῶν ὁσῶν αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκὸς ἀποσπασθέν, ἕτερος ἀνθρώπος, ὡς ἔφη, ἀναπληρωθῇ. Ἐκταρασομένης γὰρ τῆς ἀρμονίας τῶν σωματῶν ἐν τοῖς κατὰ συνουσίαν ἐρεθισμοῖς, ὡς οἱ τετελεσμένοι τὴν γαμήλιον ἡμᾶς διδάσκουσι τελετήν, πᾶν τὸ μυελῶδες τοῦ αἵματος καὶ γονιμώτατον ὅπερ ἐστὶν ὑγρὸν ὁστοῦν, ἐκ πάντων ἐπαθροίζόμενον τῶν μελῶν, ἀφροποιῆσαν καὶ θρομβωθέν, διὰ τῶν παιδογόνων εἰς

Ὡς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, τὸ πρόβλημα τῶν ἀμβλώσεων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν δὲν εἶναι, κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον, κοινωνικόν, οικονομικὸν καὶ ἐθνικόν, ἀλλὰ καθαρῶς ἠθικο-θρησκευτικο-φιλοσοφικὸν μὲ τεραστίας ἐπιπτώσεις ἐπὶ πολλῶν καὶ ζωτικῶν τομέων. Τὸ πρόβλημα συνίσταται εἰς τὸ βασικὸν ἐρώτημα: εἶναι τὸ ἔμβρυον πρὸ τῆς δωδεκάτης ἐβδομάδος φορεὺς τῆς ζωῆς, τ.ξ. εἶναι ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως τοῦ ἕνα fetus humanus = fetus animatus ἢ ὄχι; Κατὰ τὸ ὡς ἄνω χρονικὸν διάστημα εἶναι τοῦτο δυνάμει ἄνθρωπος ἔχων ἀναφαίρετα δικαιώματα, καὶ δὴ καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς ἢ ὄχι;

Οἱ ἀντίθετοι πρὸς τὴν σαφῶς ἐκπεφρασμένην ἐπὶ τοῦ προκειμένου διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν τὸ ὄφριον ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐνωθῆ μετὰ τοῦ σπέρματος ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἄνθρωπινην ὑπαρξίν, διαρκῶς ἀπιπιλίζουσι ὡς «καρμέλα» εἰς τὸ στόμα τους τὸ ἐπίχειρημα ὅτι ἡ Ἐκκλησία —ἐνταῦθα ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν ἡγεσίαν αὐτῆς— εἶναι ὑπὲρ τοῦ μεσαιωνισμοῦ, διότι ἀκριβῶς δὲν εἶναι πρόθυμος νὰ ἀποδεχθῆ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ γενομένας τεραστίας ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις καὶ νὰ ἐκσυγχρονίσῃ ἑαυτὴν καὶ τὰς ἰδέας αὐτῆς βάσει τῶν νέων τούτων ἐπιστημονικῶν δεδομένων⁴⁵¹. Οἱ κατήγοροι τῆς

τὴν ἔμφυχον τῆς θηλείας ἐξέυεται γῆν. Εἰκότως ἄρα ἔνεκεν τούτου καταλιπεῖν λέλεκται τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, τότε πάντων ἀνθρώπων ἀμνημονήσας, ὅτε φιλοστόργοις ἐνούμενος τῇ γυναικὶ συμπλοκαῖς, κάτοχος ἐπιθυμίας γίνεται γεννητικῆς παρέχων ἀφαιρεῖσθαι τῷ θείῳ τὴν πλευράν δημιουργῶ, ὅπως ἐξ υἱοῦ καὶ αὐτὸς πατὴρ πάλιν ἐκφανῆ».

451. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ἐνταῦθα μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Ν. Ριζόγιαννη, Βουλευτοῦ τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ὑπεστήριξε, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὴν ἀνωτέρω ἀναληθῆ καὶ ψευδῆ κατηγορίαν, προκειμένου νὰ δώσῃ ἔρεσμα εἰς τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἀμβλώσεων. Βεβαίως ἐκ τῆς συνεχείας τῆς μελέτης θὰ καταδειχθῆ περιτράνωσις τοῖς ἐπιδιώκει τὸν σκοταδισμόν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκουμέθα μόνον νὰ εἴπωμεν τόσον εἰς τὸν κ. Ν. Ριζόγιαννη ὅσον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς «ἐθνοπατέρας», ὅτι τὰ προβλήματα δὲν ἐπιλύονται μὲ εὐχολόγια, ἀφορισμούς, προλεταριοποιήσεις τοῦ νεοελληνισμοῦ, φαινόμενον ἐγγυμονοῦν πλείστους ὅσους κινδύνους διὰ τὴν χώραν μας, οὔτε ὡσαύτως μὲ ἀκατάσχετον δημαγωγίαν καὶ λῆψιν ἀποφάσεως ἐναντίον τῆς ἐπιστημονικῶς κατοχυρωμένης γνώμης τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μὲ πλήρη καὶ ἀντικειμενικὴν ἐνημέρωσιν πρῶτον αὐτοῦ τούτου τοῦ Κοινοβουλίου καὶ δεύτερον ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅπως δὲ ἰδιαιτέρως μὲ ἀληθῆ βραχυπρόθεσμον καὶ μακροπρόθεσμον κοινωνικόν, οικονομικόν, πνευματικόν καὶ ἐθνικὸν προγραμματισμόν. Πρὸς τούτοις δεόν νὰ λεχθῆ, ὡς ἀπάντησις εἰς τοὺς ἀδίκους κατηγοροὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐιδικώτερον τῆς ἡγεσίας αὐτῆς, καὶ τοῦτο: Ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, καταδικάσασα πᾶν εἶδος ἀκραίου δογματισμοῦ ἠκολούθησε πιστά, ἐν τῇ μακρᾷ αὐτῆς πορείᾳ, τὴν ἀρχὴν τῆς μεσότητος, τοῦ μέτρου, τῆς δογματικῆς εὐκαμψίας. Χάρις δὲ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς γενομένην καταδικήν παντὸς εἶδους δογματικῆς ἀκαμψίας δὲν παρετηρήθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὅ,τι παρετηρήθη ἐν τῇ Δύσει, τ.ξ. ἄκρα ἀντίθεσις μεταξὺ Ὁρθοδόξου (Ἐκκλησίας) καὶ Ἐπιστήμης, ἀλλὰ τούναντίον συμφωνία μεταξὺ αὐτῶν καὶ συνοδοιπορία πρὸς γενικὸν ὕψος τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὰ βελτίω πρόοδος εἶναι ὡσαύτως καὶ κύριον μέλημα τῆς Ἐκκλησίας. Διὸ καὶ συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι καταδικάσθησαν ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐγνώρισαν εὐρυτάτην διάδοσιν καὶ βαθυτάτην

Ἐκκλησίας λησμονοῦν ὅτι ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἦται ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τάσσεται ἀναφανδὸν ἐναντίον παντὸς εἴδους ἐπιστημονικοῦ σκοταδισμού, διὸ καὶ εἰς τὰς σελίδας τῆς μακραίωνος αὐτῆς λαμπρᾶς ἱστορίας εἶναι ἄγνωστα δι' αὐτὴν τὰ ὅσα θλιβερά διεπράχθησαν ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ('Ἱερὰ Ἐξέτασις, νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, ἐξοντωτικοὶ θρησκευτικοὶ πόλεμοι, διώξεις ἐπιστημόνων, ὅπως τοῦ Μπρόνου, Γαλιλαίου κ.ἄ.).

Ἡ Ὁρθοδοξία οὐδόλως ἀντιτάσσεται εἰς τὴν σύγχρονον τεχνολογίαν γενικῶς, τὴν ὅποιαν καὶ θεωρεῖ ὡς ἀποτελοῦσαν μίαν ὠμὴν προκλητικότητα πρὸς τὸν ἄνθρωπον νὰ γίνῃ ἀνώτερος. Καὶ δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τεχνολογίαν ταύτην διότι ὁ ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωκόμενος σκοπός, τὸν ὅποιον ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, συμπίπτει ἀπολύτως μετὰ τοῦ στόχου αὐτῆς, ὁ ὁποῖος συνίσταται εἰς τὴν διαρκῆ παραμονὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς στάσιν ὀρθίαν (ἡ λέξις ἄνθρωπος παράγεται κατὰ τοὺς Πατέρας ἐκ τοῦ ῥήματος ἄνω καὶ θρώσκω) καὶ οὐδέποτε κεκλιμένην πρὸς τὰ κάτω. Βεβαίως ὑπάρχει διαφορὰ τῶν μέσων, τὰ ὅποια χρησιμοποιεῖ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὡς ἄνω σκοποῦ ἡ τεχνολογία καὶ ἡ Ὁρθοδοξία. Διὰ τὴν τελευταίαν ὁ στόχος οὗτος, τ.ἔ. ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιτυγχάνεται κυρίως διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὡς ἄνω τελικοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖται ὡσαύτως ἡ ἐκ μέρους τούτου ἀποφασιστικὴ ἀπάρνησις πάσης τυχόν στατικῆς καταστάσεως καὶ συγχρόνως ἡ ἐνεργοποίησις τῆς δυναμικῆς αὐτοῦ πορείας πρὸς τὸ συνεχὲς γίγνεσθαι.

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δὲν ἀντιτάσσεται, διὰ νὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὸ ὑπὸ μελέτην ἀντικείμενον ἡμῶν, εἰς τὰ ἐπιτεύγματα τῆς συγχρόνου Ἱατρικῆς καὶ τῶν ἄλλων συναφῶν πρὸς αὐτὴν Ἐπιστημῶν (Βιοχημεία κλπ.), ἀλλὰ προτάσσουσα τὸ ἀποκαλυπτικὸν καὶ μυστικιστικὸν στοιχεῖον προσπαθεῖ νὰ διαποτίσῃ τὰ ὄντως ἐκπληκτικὰ αὐτῶν ἐπιτεύγματα μὲ τὸ πνεῦμα ἢ, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Ἁπ. Παῦλος, μὲ τὸν «νοῦν Χριστοῦ» καί, διὰ τῶν αἰώνιων αὐτῆς πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν, νὰ τὰ κατευθύνῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ἐκείνην, ὅπου θὰ ὑπάρχῃ πλήρης συγκερασμὸς μεταξύ ἐπιστημονικῶν ἐρευνητικῶν ἐπιτευγμάτων καὶ αἰώνιων ἠθικῶν ἀξιών. "Ἄνευ τοῦ ἐν λόγῳ συγκερασμοῦ αἱ προκαλοῦσαι πραγματικὸν ἕλιγον εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας σύγχρονοι ἐπιστημονικαὶ ἀνακαλύψεις ὅσον ὕψηλαι καὶ καλαὶ καὶ ἐὰν εἶναι καθ' ἑαυτὰς θὰ ἀποβοῦν μίαν ἡμέραν —ἐὰν ἤδη δὲν ἀπέβησαν— ὁ κατ' ἐξοχὴν ἰσχυρὸς ἐχθρὸς καὶ κίνδυνος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐγγυήσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου⁴⁵². Ἡ σημερινὴ παγκόσμιος ἀναρχία εἰς τὸν πυρηνικὸν το-

ἐκτίμησιν εἰς τοὺς εὐρυτέρου ὀρίζοντος χώρους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (Γαλιλαῖος, Καρτέσιος κλπ.).

452. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰ λόγια τοῦ Ἁπ. Παύλου, διακηρύσσοντος «πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα

μέα, ὡς καὶ τὰ ἄνευ προηγουμένου ἀδιέξοδα τοῦ λεγομένου δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἔρχονται νὰ ἐπιβεβαιώσουν πανηγυρικῶς τοῦ λόγου τὸ ἀληθές. Οἱ δημόσιοι καὶ μὴ κατήγοροι τῆς Ἐκκλησίας, ἐκμεταλλεῦμενοι προφανῶς τὴν ἄγνοιαν, ἀμάθειαν, ἀποπληροφόρησιν καὶ τὸν συστηματικὸν ἀποπροσανατολισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, προσπαθοῦν διὰ τοιούτων πομποφυγῶδῶν ἐπιχειρημάτων νὰ παρασύρουν τὸν λαὸν μαζὶ τοὺς εἰς τὸ θέμα τῆς νομιμοποιήσεως τῶν ἀμβλώσεων καί, κατὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, νὰ ἀποδυναμώσουν καὶ ἀπομονώσουν τὴν Ἐκκλησίαν χαρακτηρίζοντες αὐτὴν ὡς ἄκρως συντηρητικὴν καὶ ἀναχρονιστικὴν, ζῶσαν μὲ τὸ ἔνδοξον αὐτῆς παρελθὸν καὶ ἀγνοοῦσαν τὴν σημερινὴν οἰκτρὰν πραγματικότητά. Ἐν ὀνόματι τῆς δῆθεν συγχρόνου Ἐπιστήμης καὶ προόδου καὶ τοῦ Διαφωτισμοῦ τοῦ μεσαίωνα ἀναζητοῦν οὗτοι τὸν τρόπον πραγματοποίησεως τῆς περιθωριοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας, προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τὴν «ἀθρησκοποίησιν» τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν παροπλισμὸν τοῦ ἀπὸ πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς καὶ ἀξίας, γεγονὸς τὸ ὁποῖον μοιραίως θὰ ὀδηγήσῃ τοῦτον εἰς τὸν ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν μαρασμὸν καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰ σκοτεινὰ τούτου σχέδια καὶ εἰς τὴν περιφρούρησιν τῆς αὐτονομίας, ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς πολιτικῆς του ἐλευθερίας, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ εὐρυθμον λειτουργίαν τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας. Λησμονοῦν οἱ «ἔθνοπατέρες» τὴν πρώτην καὶ βασικὴν ἀρχὴν καὶ προϋπόθεσιν καθ' ἣν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θὰ ἐπιζήσῃ, ἐὰν βεβαίως τὸν ἀφήσουν οὗτοι νὰ ἐπιζήσῃ, ὄχι χάρις εἰς τοὺς κυβερνητικούς καὶ γενικώτερον τοὺς πολιτικούς του ἄρχοντας, ἀλλὰ μόνον ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἐπανεύρῃ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς αὐτοσυνειδήσεώς του τὰς πολιτιστικάς, ἰδεολογικάς, πνευματικάς, θρησκευτικάς καὶ ἐθνικάς του ρίζας, αἱ ὁποῖαι χάνονται μέσα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον καταστῇ, ὡς ἄλλως τε ἦτο καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, πλοῦσιος παραγωγὸς προϊόντων πνεύματος καὶ οὐχὶ μόνον παραγωγὸς γεωργικῶν προϊόντων καὶ μικρῶν ἢ μεγάλων τουριστικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς δυστυχῶς κατέστη κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη.

Πρὶν ἢ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ψευδῆ, ἀνιστόρητον, κακοῆθη καὶ ἐσκεμμένην ταύτην κακόβουλον κατηγορίαν ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, καλὸν θὰ ἦτο

συμφέρι. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος» (Α' Κορ. 6,12). Ὁ ἄνθρωπος δυστυχῶς ἐπωφελοῦμενος τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας του πράττει τὰ πάντα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξουσιάζεται ὑπὸ ἄλλων καὶ νὰ χάνῃ ἐν τῇ πραγματικότητι τὴν ἐλευθερίαν του διὰ τὴν ὅποιαν «Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε» (Γαλ. 2,5). Ὁ νόμος τοῦ πνεύματος καὶ οὐχὶ τῆς σαρκὸς εἶναι καὶ ἐγγυᾶται τὴν προσωπικὴν ἡμῶν ἐλευθερίαν (πρβλ. Ρωμ., 8,2). «Απαντες ἀνεξαιρέτως ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐπικαλοῦνται τὴν ἐλευθερίαν διὰ νὰ ὑποδουλώσουν ἐν συνεχείᾳ τὸν ἄνθρωπον οὐδὲν ἕτερον πράττουν εἰ μὴ νὰ κινοῦνται φαινομενικῶς μὲν ὡς ἐλεύθεροι, ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως ἔχουν «ὡς ἐπικάλυμμα τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν» (Α' Πέτρ., 2,16). Ὡς τοιοῦτοι ἀκριβῶς παρσιέρονται «κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ» (Γαλ., 2,4).

νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς κατηγοροῦντες, πρῶτον μὲν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀντίπαλόν τῆς ἔστω καὶ ἐὰν οὗτος ἐν τῇ μέθῃ τῶν ἀγαθῶν, τῆς ἐξουσίας καὶ γενικῶς τοῦ ὑλιστικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀντίπαλου τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δεύτερον ὅτι διάσημοι φυσικοὶ ἐπιστήμονες, μεταξύ τῶν ὁποίων πολλοὶ τυγχάνουν νὰ εἶναι ἄθεοι, διακηρύσσουν ὅτι ἡ Βιολογία καὶ αἱ λοιπαὶ συναφεῖς πρὸς αὐτὴν Ἐπιστήμαι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ διαλευκάνουν καὶ ἐπεξηγήσουν καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς πτυχὰς τὰ ὄντως πολὺπλοκα καὶ δαιδαλώδη προβλήματα τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς. Αἱ ἐπιστημονικαὶ περὶ τούτου ἔρευναι φθάνουν μέχρις ἐνός σημείου καὶ ἀδυνατοῦν νὰ προχωρήσουν ἔτι περαιτέρω καὶ νὰ διερευνήσουν ὅλους τοὺς χώρους τοῦ λαβυρίνθου τούτου, μὲ ἀποτέλεσμα τοῦτο (φαινόμενον τῆς ζωῆς) νὰ παραμένῃ ἐν πολλοῖς ἄλυτον. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς γενικῆς ταύτης παρατηρήσεως, ἡ ὁποία ἴσως νὰ μὴ ἰσχύῃ διὰ τοὺς δυσπίστους καὶ τοὺς μὴ καλῆς θελήσεως κατηγοροῦς τῆς Ἐκκλησίας, συγκεκριμενοποιούμεν τὸ θέμα μας καὶ ἐρωτῶμεν εὐθέως καὶ εἰλικρινῶς: ποῖα εἶναι τὰ κοινῶς ἀποδεκτὰ συμπεράσματα καὶ ποῖον τὸ περιεχόμενον τῶν νεωτέρων καὶ νεωτάτων ἐρευνῶν τῆς Ἐμβρυολογίας, Βιοχημείας, Γενετικῆς καὶ τῶν λοιπῶν γενικῶς κλάδων τῆς Ἰατρικῆς Ἐπιστήμης συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα ὀφείλει ἡ Ἐκκλησία νὰ προσαρμόσῃ ἐκσυγχρονίση τὴν περὶ τῶν ἀμβλώσεων αὐτῆς σταθερὰν καὶ ἀμετακίνητον διδασκαλίαν; Ἰδοὺ περὶ αὐτῶν τί γράφει συγκεκριμένως ὁ διάσημος ἰατρός μαιευτὴρ Β. Nathanson εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν πολὺκροτονταινίαν του: «Ὁταν ἤμουν φοιτητῆς... ἐλέγετο ὅτι τὸ ἀγέννητον παιδί, τὸ ἔμβρυον, ἦτο κάτι στὴν μήτρα, ἀλλὰ ἦταν πράγματι θέμα πίστεως τὸ κατὰ πόσον ἦταν ἀνθρώπινον ὃν καὶ ἐὰν αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον ὃν εἶχε κάποια ἰδιαίτερα προσωπικὰ χαρακτηριστικά. Ἀλλὰ ἡ ὄλη εἰκόνα ἤλλαξεν ἀπὸ τὴν δεκαετίαν τοῦ 70. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ἐμβρυολογίας ἀνεπτύχθη ἀλματωδῶς ἐντὸς τῆς ἰατρικῆς κοινότητος. Ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆ ἐγένετο μὲ τὴν ἐμφάνισιν νέων σημαντικῶν τεχνολογικῶν μέσων, ὅπως οἱ ὑπέρηχοι, ἡ ἠλεκτρονικὴ ἐξέτασις τῆς ἐμβρυακῆς καρδιᾶς, ἡ ἐμβρυοσκοπήσις, ἡ ραδιοσοβιολογία... ὅλαι αὐταὶ αἰμελέται χωρὶς οὐδεμίαν ἐξαίρεσιν κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀγέννητον μωρὸ εἶναι ἀνθρώπινον ὃν ἀδιαχώριστον ἀπὸ ἡμᾶς, ἓνα μέλος τῆς κοινωνίας μας... Τὸ μωρὸ τῶν δώδεκα ἐβδομάδων (περίπου 2,5-3 μηνῶν) ἔχει τὴν κεφαλὴν του, τὸ σῶμα του... τὸ χέρι του... τὸ μάτι, τὴν μύτην, τὸ στόμα καὶ ἀκόμη τὴν ἐγκε-

φ α λ ι κ ή ν κ ο ι λ ό τ η τ α . Β λ έ π ο μ ε ν τ ή ν κ α ρ δ ι ά ν τ ο υ ν ά κ τ υ π ᾶ... Ἡ καταστροφή ἑνὸς ζωντανοῦ ἀνθρώπινου πλάσματος δὲν εἶναι λύσις εἰς ὅ,τι βασικὰ εἶναι ἓνα κοινωνικὸν πρόβλημα...»⁴⁵³. Ἡ τεχνητὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης, περὶ τῆς ὁποίας ὀμιλεῖ τὸ Νομοσχέδιον, εἶναι, ὡς ἐπιγραμματικῶς διακηρύσσει ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Columbia L. B. Shettles «at any stage is like cutting the link of a chain; the chain is broken no matter where the link is cut»⁴⁵⁴. Καὶ ὁ γάλλος ἰατρός René Biot θά συμπλήρωση λέγων: «Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γονιμοποιήσεως ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν σιγὴν τῆς ἐμβρυϊκῆς κατοικίας ἓνας κοχλασμός θαυμαστῆς ζωῆς. Αἱ ἱστολογικαὶ μελέται, αἱ πλέον σύγχρονοι ἐπὶ τῶν φαινομένων, τὰ ὅποια ἐκτυλίσσονται εἰς τοὺς κύκλους τοῦ ᾠαρίου, ποὺ ἔχει γονιμοποιηθῆ, ἀποκαλύπτουν μίαν ὀργανικὴν δρᾶσιν, μίαν κυτταρικὴν ἐργασίαν ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὁ παρα-

453. Ἴδὲ τὸ πλήρες κείμενον τῆς ταινίας τοῦ B. Nathanson εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐν Ν. ΨΑΡΟΥΔΑΚΗ, Προτοῦ εἶναι ἀργά. Μέτρα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ δημογραφικοῦ θανάτου. Τὸ πρόβλημα καὶ ἡ λύση του, Ἀθήνα, 1985, σ. 41 ἐξ. Ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πάντοτε γραμμῆς ἰδὲ ὡσαύτως L. PORTES, R. FONTAINE, A. MONSAINGEON, P. TIBERGHEN, L' avortement, Paris, 1949. J. T. NOONAN, The Morality of Abortion. Legal and Historical Perspectives, Cambridge, Mass., 1972, Susan T. NICHOLSON, Abortion and the Roman Catholic Church, «JRE Studies in Religious Ethics», 2, Tennessee, 1978. Εἰς παρομοίαις διακηρύξεις προέβησαν πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων καθηγητῶν, οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὅτι ἡ καρδιά τοῦ ἐμβρύου ἀρχίζει νὰ λειτουργῇ τὸ ἀργότερον ἀπὸ τὴν τρίτην ἐβδομάδα τῆς κηρύσεως. Μεταξὺ τούτων ἀρκοῦμεθα ἐνταῦθα νὰ ἀναφέρωμεν τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Ν. ΛΟΥΡΟΥ, Μαιευτικὴ καὶ γυναικολογία, Ἀθήναι, 1971, σ. 135 καὶ τοῦ ὕφηγο τοῦ Κ. ΠΑΙΔΙΑΤΕΛΛΗ, Νεογνολογία, Ἀθήναι, 1971, σ. 18. Ὑπὲρ τῆς ὀρθότητος τῆς ὡς ἄνω θέσεως τάσσεται ἀνεπιφυλάκτως καὶ ὁ γνωστὸς μαιευτὴρ Δ. Παπαευαγγέλου, ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει ὅτι «σκόπιμα καλλιεργεῖται ἡ ἄγνοια γύρω ἀπὸ τὸ θέμα, προκειμένου νὰ καλυφθῇ ἡ παραβίαση βασικῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς, ποὺ πληρώνονται ἀκριβὰ στὴ συνέχεια. Ἡ στειρώση, ἡ δυσμηνόρροια, ἡ περιτονίτιδα, οἱ ἀποβολές, ὁ ψυχροσωματικὸς καὶ χρόνιος τραυματισμὸς τῆς γυναίκας εἶναι μερικὲς ἀπὸ τὶς φοβερὰς ἐπιπτώσεις τῶν ἐκτρώσεων. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμα οἱ σωματικὲς βλάβες ἀποκατασταθοῦν, οἱ ψυχολογικὲς εἶναι ἀθεράπευτες. Χωρὶς ὑπερβολὴν ἡ ἐκτροφή εἶναι ἐν ψυχρῷ δολοφονία ἀνυπεράσπιστου παιδιοῦ. Ποιὸς ἄλλως τε μπορεῖ νὰ προσδιορίσῃ ἐπακριβῶς τὸ ὄριο τῆς 12ης ἐβδομάδας, ποὺ θέτουν οἱ ὑπέρχοντες τῶν ἀμβλώσεων; Ἀπὸ τὴ σύλληψη ἀκόμη ἔχουμε τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς. Τὴν 3η ἐβδομάδα ἔχει ὀλοκληρωθεῖ στὸ κύημα τὸ νευρικὸ σύστημα. Τὴν 4η λειτουργεῖ τὸ καρδιαγγειακὸν σύστημα. Τὴν 5η ὀνωτιαῖος μυελός. Τὴν 6η τὸ σηκῶτι καὶ τὰ ὄργανα τῆς πέψεως. Τὴν 7η διαγράφονται ὅλα τὰ ὅστα. Τὴν 9η τὸ ἐμβρυον προσπαθεῖ νὰ μιλήσῃ. Τὴν 11η καὶ 12η ὁ σκελετὸς ὀστεοποιεῖται καὶ τὸ ἐμβρυον σκιρτᾷ».

454. L. B. SHETTLES, Letter to the Editor New York Times, February 14.1973.

τηρητής μένει ἔκθαμβος... "Όλα τὰ φυσικοχημικά φαινόμενα, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν χώραν με αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔχουν ἓνα νόημα, ὅλα χρησιμεύουν πρὸς ὄφελος τῆς νέας ζωῆς, ἡ ὁποία κατακλύζει ἐν ἀποταμιεύσει· ὑπάρχει λοιπὸν ἓνα στοιχεῖον ζωογονοῦν ποὺ συναρμολογεῖ και προσανατολίζει ὅλους αὐτοὺς τοὺς μηχανισμοὺς: ὑπάρχει μία ψυχὴ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γονιμοποιήσεως ἐλέγομεν: δὲν ὑπάρχει γονιμοποίησις παρὰ μόνον διότι ἡ συνάντησις δύο κυττάρων, πατρικοῦ και μητρικοῦ, εἶναι ἡ εὐκαιρία τῆς συγχωνεύσεως τῆς ψυχῆς εἰς τὸ νέον θυγατρικὸν κύτταρον»⁴⁵⁵.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ γενικοῦ και ἅμα και εἰδικοῦ τούτου συμπεράσματος τῆς συγχρόνου Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης⁴⁵⁶, ὅταν ὀμιλοῦμεν περὶ ἐκτρώσεων δὲν πρέπει νὰ διαφεύγη τῆς προσοχῆς ἡμῶν και ἡ σαφῆς και ρητῆ ἀποψις ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆς κειμένης νομοθεσίας και τῆς Νομικῆς Ἐπιστήμης, καθ' ὅς «προκειμένου περὶ ἐκτρώσεως εἶναι ἀδιάφορος ὁ βαθμὸς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβryo»⁴⁵⁷. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω εὐλόγως προβάλλεται τὸ ἐρώτημα: ποῖον

455. RENE BIOT, Ἡ ὕγεια μας, μετάφρασις Δ. Ε. ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ, Ἀθήναι, 1953, σσ. 76 ἐξ..

456. Περὶ τῶν γενικῶν συμπερασμάτων τῆς συγχρόνου Ἱατρικῆς ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀμβλώσεις και εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἡδὴ μνημονευθέντων ἐπιφανῶν ξένων και ἡμετέρων συγγραφέων ἰδὲ ὡσαύτως Th. W. HILGERS et al., *New Perspectives on human Abortion*, Frederick, Mass., 1981. P. NEAN et W. R. MERZ, *Aspects de l'intervention légale de la grossesse en Suisse dans le canton de Vaud. Rapport présenté au premier congrès de l'Association des medecins rationalistes*, Grenoble, avril 1967. P. O. HUBINONT, *Santé, avortement et contraception: Responsabilités et techniques exclusivement médicales, ἐν Avortement et Contraception. Sociologie du droit et de la justice. Colloque des 11 et 13 mars 1971*, Editions de l'Institut de Sociologie. Université Libre de Bruxelles, σσ. 89-94. L. GREGOIRE, *Le gynécologue devant les faits, ἐν Avortement et Contraception...* σσ. 95-100.

457. Διακήρυξις Συνδέσμου Ἑλλήνων Δικηγόρων, 1985. Περὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἰδὲ σχετικῶς και ἀνωτέρω. Γενικῶς ἡ ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν ποινικολόγων ἀντίληψις περὶ τῶν ἀμβλώσεων εἶναι ὅτι αὗται εἶναι καταδικαστέαι και ἀντισυνταγματικαὶ ὡς καταστρέφουσαι τὴν ζωὴν ἀνεξαρτήτως ἐὰν αὕτη εὐρίσκειται εἰς τὸ στάδιον τῆς συλλήψεως, τῆς κυοφορήσεως ἢ τῆς γεννήσεως. Πλείονα περὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπὸ καθαρῶς ἐλληνικῆς βιβλιογραφίας ἰδὲ Δ. ΚΑΡΑΝΙΚΑ, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Ἀθήναι, 1954, σσ. 509 και 553. Α. ΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἐρμηνεῖα τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Ἀθήναι, 1960, σ. 480. Σ. ΣΤΑΪ-ΚΟΥ, Ἐπιτομὸς Ἐρμηνεῖα Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Γ', Ἀθήναι, 1961, σ. 234. Γ. ΤΟΥΣΗ, Ποινικὸς Κώδιξ, Ἀθήναι, 1967³, σ. 780. Δ. ΝΤΖΙΩΡΑ, Ἐγχειρίδιον Εἰδικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, Μερ. Α', τ. Α', Ἀθήναι 1974, σ. 86. ΑΡΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ, Νὰ τιμωρεῖται ἡ νὰ μὴ τιμωρεῖται ἡ ἀμβλώσις; Ἀθήναι, 1981, σ. 265. Περὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἰδὲ ὡσαύτως κατωτέρω.

ἡ ποῖα εἶναι τὰ ἀντικειμενικά ἐπιστημονικά, ἠθικά, ἀνθρωπιστικά καὶ συνειδησιακά κριτήρια βάσει τῶν ὁποίων ἡ Κυβέρνησις κρίνει τὴν δωδεκάτην ἐβδομάδα τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου ὡς στάδιον τελεσιδίκου κρίσεως διὰ τὴν ζωὴν ἢ τὸν ἐκ προμελέτης θάνατον αὐτοῦ; Ποῖον ἢ ποῖα εἶναι τὰ ἀδιάσειστα καὶ ἀδιαφιλονεικῆτα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀρκούντως ἱκανὰ νὰ στηρίξουν σοβαρῶς καὶ σταθερῶς καὶ νὰ πείσουν τὸν πάντοτε καλόπιστον Ἑλληνικὸν Λαόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὄμμα τῆς κομματικῆς δημαγωγίας, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἐμβρύου πρὸ τῆς δωδεκάτης ἐβδομάδος δὲν εἶναι ζωὴ, ἢ ἐὰν τυχὸν εἶναι ζωὴ αὕτη, ἐξ ἐπόψεως ποιότητος, εἶναι μικροτέρας ἀξίας, ἀφ' ἑνός, καὶ ὅτι ἡ ἀξία αὕτη, ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς μαγικῆς ράβδου τῆς Κίρκης μεταβάλλεται, καὶ δὴ καὶ ἐντὸς ἑνός λεπτοῦ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς δωδεκάτης ἐβδομάδος εἰς ὑπεραξίαν, ὥστε ὁ φόνος αὐτῆς νὰ τιμωρῆται, καὶ δὴ καὶ δι' αὐστηρῶν ποινῶν;⁴⁵⁸ Ὁρθῶς, ρητῶς καὶ ἀπεριφράστως ὁ διάσημος ἰατρός René Biot ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἄποψιν τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν εὐθὺς μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ὀρθωπὸς ὑφίσταται ὡς πλήρης ἢ, ὡς λέγουν οἱ Πατέρες, ὡς τέλειος τοιοῦτος: «Πράγματι. Μόλις ὑπάρξει ζωὴ, ὑπάρχει ἔμφυχος βίος. Ἀπὸ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν πραγματοποιεῖται ἡ γονιμοποίησις, μία ψυχὴ ζωοποιεῖ τὸ ἐν αὐτό, ἡ ἴδια ἢ ὁποῖα θὰ ἐκδηλωθῇ ἀργότερον μὲ τὰς ἰδιότητας τῆς διανοήσεως καὶ τῶν αἰσθήσεων... Δὲν ὑπάρχει μέσον διὰ νὰ σημειωθῇ ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ψυχὴ θὰ διήρχετο ἀπὸ τῆς φυτικῆς ζωῆς μόνης εἰς τὴν ζωϊκὴν ζωὴν εἴτε εἰς τὴν διανοητικὴν ζωὴν. Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς γίνεται, διότι ἀπὸ τοῦ πρώτου λεπτοῦ τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ψυχὴ, ἢ ὁποῖα δρᾷ μόνη»⁴⁵⁹. Ἡ σαφὴς καὶ κατηγορηματικὴ αὕτη ὁμολογία ἅμα δὲ καὶ πανηγυρικὴ διακήρυξις ἔχει ἰδιαιτέραν δι' ἡμᾶς σημασίαν, διότι, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ R. Drinan, «ἐκάστη περὶ ἀμβλώσεως συζήτησις ὀφείλει, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, νὰ ἀρχίζῃ καὶ νὰ τελειώῃ μὲ ἓνα ὄρισμὸν περὶ τοῦ τί ἕκαστος πιστεύει περὶ τοῦ ἀνθρώπινου ἐμβρύου»⁴⁶⁰,

458. Ἴδου τίνι τρόπῳ περιγράφει τὸ ἀνθρώπινον ὄν, τὸ ὁποῖον διανύει τὸν δεῦτερον μῆνα τῆς ζωῆς τοῦ ὁ διάσημος ἰατρός Paul Rocwell: «Πρὶν 14 χρόνια ἔδωσα ἀναισθητικὸ γιὰ ἐξωμήτρια ἐγκυμοσύνη. Τὸ ἐμβρυον ἦταν 2 μηνῶν. Πῆρα στὰ χέρια μου τὸν ἀμνιακὸ σάκκο. Ἦταν τὸ μικρότερον ἀνθρώπινον πλάσμα ποὺ ἄγγιξε ποτὲ ἀνθρώπος. Μέσα στὸ σάκκο κολυμποῦσε ἐξαιρετικὰ ζωηρὰ ἓνα μικροσκοπικὸ ἀνθρώπινον ὄν, ἀρσενικοῦ γένους, 1,5 Ἴντσας μήκους. Αὐτὸς ὁ μικροσκοπικὸς ἀνθρώπος ἦταν τέλεια διαμορφωμένος μὲ μακριὰ κωνοειδῆ δάκτυλα. Τὸ δέρμα του σχεδὸν διάφανο καὶ στὶς ἄκρες τῶν δακτύλων ἦταν εὐδιάκριτες οἱ λεπτὲς ἀρτηρίαι καὶ φλέβες. Τὸ μωρὸ ἔδειχνε δραστήριο καὶ κολυμποῦσε μὲ ταχύτητα ἑνός γύρου τὸ δευτερόλεπτο, σὲ ρυθμὸ φυσικοῦ κολυμβητῆ. Ὅταν ὁ σάκκος ἀνοίχτηκε, ὁ μικροσκοπικὸς ἀνθρώπος ἔχασε τὴν ζωὴν του καὶ πῆρε τὴν ἀποδεκτὴ ἐμφάνιση ἑνός ἐμβρύου σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία, ἀκαμψία τῶν ἄκρων... Νόμιζα ὅτι ἔβλεπα νεκρὸ ἓνα ὄριμο ἀνθρώπο» (E. ΔΟΡΚΟΦΙΚΗ, μνημ. ἐργ., σ. 74). Περὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἰδὲ ἀνωτ., σχετικὰς παραπομπάς.

459. Ἴδὲ ἀνωτέρω σ. 61, ὑποσ. 455.

460. R. F. DRINAN, *The Inviolability of the Right to be*

τὸ ὅποῖον, ὡς πολλαπλῶς ἐλέχθη ἀνωτέρω, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓν ἀπλοῦν πρᾶγμα, οὔτε ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σώματος τῆς μητέρας, ἀλλ' ἔτι περαιτέρω εἶναι ἓν πλῆρες καὶ αὐτοτελές καὶ ἀνεξάρτητον π ρ ὀ σ ω π ο ν, ἔχον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ αὐτονομίαν, τὸν ἰδικόν του ἐγκέφαλον, τὸ ἰδικόν του νευρικόν καὶ κυκλοφοριακόν σύστημα, προσέτι δὲ καὶ τὰς ἰδικὰς του ἀσθενείας εἰς τὰς ὁποίας δὲν συμμετέχει ἀπαραιτήτως ἡ μητέρα⁴⁶¹. Ἐνδειξιν ἐὰν μὴ καὶ ἀπόδειξιν τῆς αὐτοδυναμίας τοῦ ἐμβρύου ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἐσχάτως ὑπὸ τῆς χειρουργικῆς ἐπιτυχῶς ἐφαρμοζομένη μέθοδος μεταμοσχεύσεως εἰς αὐτὸ διαφόρων ὀργάνων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἀδιαμφισβητήτων συμπερασμάτων τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης διερωτώμεθα καὶ λέγομεν: ποῖος ἐπιθυμεῖ πράγματι τὸν σκοταδισμόν καὶ ποῖος ὀδηγεῖ τὴν χώραν μας εἰς τὸ σύνδρομον τοῦ μεσαιωνισμοῦ; Ποῖος εἶναι προοδευτικὸς καὶ ποῖος καθυστερημένος; Ἡ Ἐκκλησία τῆς ὁποίας ἡ περὶ ὑπάρξεως τῆς ζωῆς ἅμα τῇ συλλήψει καὶ ἡ περὶ ταυτοχρόνου συνυπάρξεως σώματος καὶ ψυχῆς, διὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν γίνεται ἀλλὰ γεννᾶται ὡς (α λ ο γ ι κ ὸ ν ζ ῶ ο ν) (rational animal), διδασκαλία εἶναι κατὰ πάντα σύμφωνος πρὸς τὰς διαπιστώσεις τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης τῆς Ἱατρικῆς⁴⁶², ἡ

born, ἐν *Abortion and the Law*, edit. by David T. SMITH, Cleveland, 1967, σ. 107.

461. Ἡ θέσις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς γίνεται σήμερον ἀποδεκτὴ ὅσον ὑπὸ τῆς Ἱατρικῆς ἐπιστήμης (ἰδὲ ὑποσημειώσεις ἀνωτέρω καὶ κατωτέρω), ὅσον καὶ ὑπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἰδὲ Ν. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ, *Ποινικὸν Δίκαιον. Εἰδικὸν μέρος*, Ἀθήναι 1974, σσ. 97 ἐξ. Συμφώνως πρὸς τὸ Κληρονομικὸν Δίκαιον τὸ κυφορούμενον ἐμβρυον θεωρεῖται ἤδη π ρ ὀ σ ω π ο ν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ ὡς πρόσωπον ἀκριβῶς ἔχει ἀναμφισβητήτως ὀρισμένα δικαιώματα. Βάσει δὲ τοῦ ἄρθρου 36 τοῦ Ἄστ. Κώδικος τὸ κυφορούμενον ἐμβρυον «λογίζεται γεννηθὲν ἂν τεχθῇ ζῶν». Πλείονα περὶ τῆς ἀναδρομικῆς θεωρήσεως τοῦ γεννηθέντος ἐμβρύου ὡς ὑπάρχοντος ἤδη ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως του ἰδὲ ἐν Γ. ΜΠΑΛΗ, *Γενικὰ Ἱατρικὰ Ἄρθρα τοῦ Δικαίου*, 1961, σσ. 35 ἐξ.. Τὸ ἐμβρυον εὐρισκόμενον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς καὶ θεωρούμενον ὡς πρόσωπον καθίσταται ἤδη κληρονόμος τοῦ ἀποθανόντος γεννήτορος αὐτοῦ (πατρός) ἐὰν γεννηθῇ, εἰς περίπτωσιν δὲ καθ' ἣν δὲν θὰ γεννηθῇ θεωρεῖται, ἐννοεῖται ἀπὸ καθαρᾶς νομικῆς πλευρᾶς, ὡς μηδέποτε ὑπάρξαν (πρβλ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Γενικὰ Ἱατρικὰ Ἄρθρα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου*, Ἀθήναι, 1944, σ. 382). Ἰδὲ ὡσαύτως ὑποσ. ἀνωτέρω. Δὲν πρέπει ἐνταῦθα νὰ παραλείψωμεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ θέσις αὕτη τοῦ Δικαίου εἶναι θέσις ἐκφρασθεῖσα πρωτίτως ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀπολογητοῦ Τερτυλλιανοῦ, ὁ ὁποῖος, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀμβλωσιν διαβεβαίωσεν, ὅτι «ἡ διακοπὴ τῆς γεννήσεως ἐνὸς ἀνθρώπου εἶναι ἀνθρωποκτονία. Οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει ἐὰν ἀφαιρῆται ἡ ζωὴ πρὶν ἢ μετὰ τὴν γέννησιν αὐτῆς. Ἡ ζωὴ αὕτη εἶναι ἄνθρωπος καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἔχη γεννηθῇ».

462. Ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐτονίσθη, τὸ Πανελλήνιον Ἱατρικὸν Συνέδριον τοῦ 1985 κατόπιν μιᾶς ἐνδελεχοῦς εἰς βάθος καὶ πλάτος μελέτης τοῦ θέματος «ὅποτε ἀρχεται ἡ ζωὴ» κατέληξεν εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα καθ' ὃ «ἡ ἔναρξίς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ στιγμή τῆς γονιμοποίησης». Ὁ διεθνὺς φήμης ἱατρός E. Huant εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐμπεριστατωμένην

όποια χαρακτηρίζει τὸ κυοφορούμενον ἀνθρώπινον ἔμβρυον ὡς ἀνθρωπίνην ψυχασωματικὴν ὑπαρξίν ἐξελισσομένην, ἢ ἡ Πολιτεία, ἡ ὅποια μὲ τὴν πρόφασιν τῆς δῆθεν ἀνθρωπιστικῆς προσεγγίσεως τοῦ προβλήματος, χάριν πολ- λάκις καθαρᾶς κομματικῆς δημαγωγίας, συναλλαγῆς καὶ ἐξυτηρητήσεως τοῦ ὀργανωμένου πολυδιαστάτου καὶ πολυμόρφου συμφέροντος, ἀγνοοῦσα ἐσκεμ- μένως ὅτι ἡ γνώμη τῶν ἐπαϊόντων, ὡς λέγει ὁ σοφὸς Σωκράτης, εἶναι ἰσχυρο- τέρα τῆς γνώμης τῶν πολλῶν καὶ μὴ δεχομένη ὅτι ἡ ζωὴ ὑφίσταται «ἐξ ἄκρας συλλήψεως» ἀποφεύγει νὰ υἱοθετήσῃ τὰ ὡς ἄνω κοινῶς ἀποδεκτὰ ὑπὸ τῶν ἐπαϊόντων συμπεράσματα; Ἀντὶ τούτων διατὶ δέχεται νὰ ἀσπασθῇ τὰς ἀπρηχαιωμένας διὰ τοὺς ἐπιστήμονας περὶ ζωῆς ἀντιλήψεις τῶν Στωϊκῶν Φιλοσόφων καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῶν στηριζομένου Ρωμαϊκοῦ Δι- καίου⁴⁶³ καὶ νὰ συνταχθῇ μὲ τὸν «ἐκ προμελέτης θάνατον»⁴⁶⁴, τὴν ἀμβλω-

μελέτην τοῦ «Non à l'avortement» (οὐχὶ εἰς τὴν ἔκτρωσιν) καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «τὸ γονιμοποιημένον φάριον δὲν θὰ εἶναι μία ἀπλή κυτταρική μάζα, χωρὶς ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ... Εἶναι πλήρης καὶ ἀπολύτως ἡ ζωὴ μιᾶς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, ἀκριβῶς ὅπως γίνεταί ἢ συνεχίζεται καὶ γίνεταί μὲ τὸ νεογέννητο, τὸ νήπιο, τὸ παιδί, τὸν ἔφηβο καὶ τὸν ὄριμον... Συνεπῶς στὴν ἔκτρωση σκοτώνεται ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ, ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς, ἔστω κα' ἂν βρισκεταί στὰ πρώιμα στάδια τῆς» ('Ανοιχτοὶ Ὁρίζοντες, ἀρ. φύλ. 763-64, Ὀκτώβρ.-Νοέμβρ., 1978, σσ. 14-15). Ὁμοίως περὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἰδὲ ὡσαύτως τὸν συλλογικὸν τόμον ἐκδοθέντα ὑπὸ τὸν τίτλον *Le respect de la vie dans la perspective biblique*, ἐν *Ouvertures*, No. 37, 1985.

463. Ὡς γνωστὸν οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι ἐπρέσβευον ὅτι τὸ ἀγέννητον δὲν εἶναι ἀν- θρωπος. Ἐπὶ τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης ἀντιλήψεως ἐρείδόμενοι οἱ κατὰ καιροὺς νομοθέται τῆς ἀρχαίας ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐξέδωκαν νόμους, οἱ ὅποιοι κατεδίκαζον τὴν ἀμβλω- σιν (πρβ. ἀνωτέρω, ὑποσ. 3) οὐχὶ διότι αὕτη ἀπέτελε φόνον ἐκ προμελέτης ἢ καθαρὰν ἀνθρωποκτονίαν ἀλλὰ διὰ λόγους ἀφορῶντας ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἴτε εἰς τὰς ἐξουσίας τοῦ ἀνδρὸς (πατρός) ἐπὶ τῆς γυναικὸς, εἴτε εἰς τὴν προστασίαν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, εἴτε τέλος εἰς τὴν προστασίαν τῆς υγείας αὐτῆς ταύτης τῆς μητρός. Οὕτως, ἐπὶ παραδεί- γματι, ἡ νομοθεσία *Lex Cornelia* (81 π.Χ.) κατεδίκαζε καὶ ἐτιμῶρει τὴν ἀμβλωσιν ὡς ἐρχομένην εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἰσχῶν τότε πατριαρχικὸν σύστημα, ἀργότερον δέ, καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουβελιανοῦ (116 μ.Χ.) καὶ ὑπὸ τὴν προφανῆ ὡς φαίνεται ἐπί- δρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ νομοθεσία κατέστη αὐστηροτέρα. Αὕτη κατεδίκαζε τὴν ἔκτρω- σιν ὡς ἀποτελοῦσαν καθαρὸν φόνον (M. CORMAN, *Ἡ ἔκτρωση στὸν ἀρχαῖο κόσμο*, Μετάφρασις Β. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, ἐν *Ἐπιστήμη καὶ Πίστη*, ἀρ. τ. 4-5, Ἀπρίλιος-Σεπτέμβριος, 1985, σ. 22). Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀμβλώσεων ἤτο τόσον μέγας εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην, ὥστε νὰ ἀναγκασθοῦν ὁ μὲν πολὺς Σενέκας νὰ δια- μαρτυρηθῇ διὰ τὸ ἀνήθικον τοῦτο φαινόμενον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐχαρακτήρισεν ὡς «τὸ μεγαλύ- τερον κακὸν» τῆς ἐποχῆς του (πρβλ. M. CORMAN, *μνημ. ἔργ.*, σ. 22), ὁ δὲ Ὀκταβιανὸς Αὐγουστος νὰ θεσπίσῃ αὐστηρὰς διατάξεις τόσον διὰ τὰς ἐκτρώσεις ὅσον καὶ διὰ τὴν χρῆσιν ἀντισυλληπτικῶν μέσων (ἰδὲ M. CORMAN, *Μνημ. ἔργ.*, σ. 21). Περὶ τοῦ ἰδίου θέμα- τος ἰδὲ ὡσαύτως κατωτέρω.

464. Τὴν ἀμβλωσιν ὡς «φόνον ἐκ προμελέτης» θεωρεῖ οὐχὶ μόνον ἡ Ἐκ- κλησία, ἡ θεολογία καὶ ἡ Νομικὴ Ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ αὕτη αὕτη ἡ Ἱατρικὴ. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, διὰ νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους κορυφαίους ἱατροὺς, ὁ ἀκαδημαϊκὸς

σιν, ὁ ὁποῖος καλύπτεται ὑπὸ τὸν μανδύαν τῆς νομιμότητος; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ὡς ἄνω ἐρώτημα εἶναι καταπέλτης διὰ τὴν Πολιτείαν, ἡ ὁποία δέχεται νὰ γίνῃ προαγωγὸς τῶν ἀμβλώσεων και ἀποκλειστικὸς τροφодότης τοῦ συγχρόνου Καιάδα, ἀπλῶς και μόνον διότι εἶναι δεσμίαι ὄρισμένων ὑποσχέσεων και διότι ἐπιθυμεῖ, λόγω ἀκριβῶς αὐτῶν τῶν δοθεισῶν εἰς ἀνυπόπτου χρόνον ὑποσχέσεων, νὰ ἱκανοποιήσῃ, παρὰ τὰς ἐντόνους ἀντιδράσεις τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας και τὰς κραυγαλέας φωνὰς διαμαρτυρίας τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ⁴⁶⁵, τὰ στερούμενα παντὸς ἡθικοῦ, ἐπιστημονικοῦ, κοινωνικοῦ και ἔθνικοῦ ἐρείσματος αἰτήματα

N. Λοῦρος ἀποδεχόμενος τὴν ἔναρξιν τῆς ζωῆς ἥδη ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συνενώσεως τοῦ σπέρματος μετὰ τοῦ ὠαρίου χαρακτηρίζει τὴν ἀμβλωσιν ὡς φόνον ἐκ προμελέτης (πρβλ. Μεσημβρινή, ἀρ. φύλ. 3240 τῆς 6.4.1985, σ. 29). Ἴδὲ ὡσαύτως σχετικὰς ὑποσημειώσεις ἀνωτέρω.

465. Πλὴν τῶν ἐπισήμων ἀντιδράσεων τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω (ἰδὲ ὑποσ. 9 και 10), τῶν διακηρύξεων τοῦ Πανελληνίου Ἰατρικοῦ Συλλόγου (ἰδὲ ἀνωτ., ὑποσ. 154), τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανικῶν Σωματείων Θεσσαλονίκης (ἀνωτ., ὑποσ. 169), τῆν διαμαρτυρίαν τῶν 92 ἀκαδημαϊκῶν διδασκάλων και ιατρῶν τῆς Θεσσαλονίκης (ἰδὲ τὸ κείμενον ἐν Ὁρθόδοξος Τύπος, ἀρ. φ. 690, τῆς 21.3.1986) ὑπάρχουν και πολλὰ ἕτερα, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν τὴν ἀγανάκτησιν των διὰ τὸ περὶ τῶν ἀμβλώσεων Νομοσχέδιον. Μεταξὺ τούτων και εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων ἀρκούμεθα εἰς τὴν μνείαν τῶν δύο κυριωτέρων, ἦτοι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων.

Οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Θεσσαλονίκης διατυπώσαντες τὴν περὶ τῶν ἀμβλώσεων θεολογικὴν ἔποψιν τοῦ προβλήματος χαρακτηρίζουν τὴν προσπάθειαν νομιμοποίησης τῶν ἀμβλώσεων ὡς ἐκφράζουσαν «ἀντανθρώπινα αἰσθήματα, προσβολὴ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ και ἐπιστροφή στὸν πρωτογονισμό, στὸν Καιάδα τῆς ἀρχαίας Σπάρτης και στὴ σφαγὴ τῶν νηπίων ἀπὸ τὸν θηριώδη Ἡρώδη». Προβαίνοντες εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἀμβλώσεων ἀποκαλοῦν ταύτην ἀμαρτηρία και ὡς τοιοῦτον ἀκριβῶς «παράμενε ἀμαρτηρία. Ἀλλοίμονον ἂν ἡ Ἐκκλησία και ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία ἀρχίσουν νὰ σκέπτονται γιὰ νομιμοποίηση τοῦ κακοῦ και τῆς ἀμαρτίας. Ἀποστολὴ της εἶναι νὰ παιδαγωγῆσῃ τοὺς πιστοὺς νὰ ἀποφύγουν τὸ κακὸ, ὄχι νὰ δικαιολογήσῃ τὰ προϊόντα τῆς ἀμαρτίας. Ἀκριβῶς ἐδῶ τοποθετεῖται ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας και τῆς Πολιτείας. Νὰ προλάβουν τὰς ἀμβλώσεις μετὰ τὴν κατάλληλη ἡθικοπνευματικὴ καλλιέργεια τῶν πολιτῶν, ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ κάθε εἴδους ἐπεμβάσεις, οἱ ὁποῖες θέτουν πολὺ συχνὰ σὲ κίνδυνον τὴ ζωὴ τῶν μητέρων και καταστρέφουν φονικὰ νέες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, νέες εἰκόνας τοῦ Θεοῦ» (Ἴδὲ τὸ πλήρες κείμενον ἐν Ὁρθόδοξος Τύπος, ἀρ. φύλ. 609 τῆς 1.6.1986, σ. 4).

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων, ἀξιολογοῦν τὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας καταβαλλομένην προσπάθειαν νομιμοποίησης τῶν ἀμβλώσεων συμπεραίνει ὅτι «ἡ νομιμοποίηση τῶν ἀμβλώσεων ἐνῶ δὲν θὰ ἐπιλύσῃ κανένα ἀπὸ τὰ σχετικὰ προβλήματα, θὰ δημιουργῆσῃ ἀντιθέτως πολλὰ νέα προβλήματα σὲ ἐπίπεδο οἰκογενειακῶ, οἰκονομικῶ, κοινωνικῶ, ἔθνικῶ». Ἐν συνεχείᾳ ποιεῖται ἐκκλησιν «πρὸς κάθε ἀρμόδιον νὰ σταθῇ σταθερὸς και πιστὸς στὴ μακραίωνη ὀρθόδοξη παράδοση και διδασκαλία και νὰ μὴ συνδέσῃ τὸ ὄνομά του μετὰ τὸ πῶς ἀποτρόπαιον ἔγκλημα σὲ βάρος τῆς ζωῆς και τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ» (Κοινωνία, ἀρ. τ. 2, Ἀπρίλιος-Ἰούνιος, 1984, σ. 285-86).

τῶν ἐλαχίστων, ἀκραίων φεμινιστικῶν σωματείων, τῶν ὁποίων οἱ ὄπαδοι ἠθελημένως ἀγνοοῦν τὴν βασικὴν ἀλήθειαν, καθ' ἣν ἡ γυναῖκα εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν ὑπεύθυνος διὰ τὴν κυοφορίαν. Ὑπάρχει ὅμως καὶ κάτι ἄλλο εἰς τὴν ἐκ θεμελιῶν κλονιζομένην ἐπιχειρηματολογίαν τῆς Πολιτείας καὶ γενικώτερον εἰς τὸν συλλογισμόν τῶν θιασωτῶν τῶν ἀμβλώσεων. Τοῦτο εἶναι ἡ διακρίνουσα τούτους ἀσυνέπεια. Ἐνῶ δηλαδὴ ἀποδέχονται τὸ πρῶτον σκέλος τῆς νομοθεσίας τοῦ Ρωμαϊκοῦ καὶ Βυζαντινοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον ὡς ἐλέχθη καὶ ἀλλαχοῦ, θεωρεῖ τὸ ἔμβρυον «ἄψυχον ὄν, δὲν καταλέγεται ἐν τοῖς ζῶσι, λογιζόμενον οὐχὶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μέρος τῆς μητρικῆς γαστροῦς», ἐν τούτοις ἀγνοοῦν ἐσκεμμένως τὸ δεύτερον αὐτῆς ποινικὸν σκέλος καὶ ἀρνοῦνται διαρρήδη νὰ ἀποδεχοῦν αὐτό, καθ' ὅσον τοῦτο θεωρεῖ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐμβρύου ὡς φόνον καὶ κολάζει «αὐτὴν διὰ σωματικῆς ποινῆς, προσκαίρου ἐξορίας ἢ καὶ δι' αὐτῆς τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου»⁴⁶⁶.

Ἡ πλειονότης τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀρχίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον, παρὰ τὴν καθημερινὴν πλύσιν ἐγκεφάλου πού ὑφίσταται διὰ τῶν κρατικῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, νὰ λαμβάνη συνείδησιν τοῦ γεγονότος ὅτι τὸν διὰ τῆς νομιμοποιήσεως τῶν ἀμβλώσεων ἐπιχειρούμενον ψυχικὸν καὶ σωματικὸν τραυματισμὸν καὶ κακοποίησιν τῆς γυναίκας ἡ Πολιτεία τὸν χρυσώνει καὶ τὸν παρουσιάζει ὡς «προστασίαν καὶ προαγωγὴν τῆς ὑγείας» αὐτῆς, ἐνῶ τὸν στραγγαλισμὸν τῆς μητρότητος, τὴν καταπίεσιν τοῦ μητρικοῦ φίλτρου καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῆς συνείδησιν τὴν ἀποκαλεῖ, ἄνευ οὐδενὸς ἔχρους δημοσίας αἰδοῦς, «προστασίαν τῆς ἐλευθερίας», ἀγνοοῦσα ὅτι τόσον ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ ὅσον καὶ ἡ ἀπόφασις κατὰ τῶν ἐκτρώσεων συνεπάγονται μίαν καθαρῶς μεταφυσικὴν κρίσιν περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ τι εἶναι π ρ ὁ σ ω π ο ν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἡ ἠθικὴ, τὴν ὁποίαν καλεῖται ἡ Πολιτεία νὰ ἐμπεδώσῃ εἰς τὰ μέλη αὐτῆς, δὲν δύναται, τοῦλάχιστον θεωρητικῶς, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ χωρισθῇ τῆς μεταφυσικῆς.

Τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ πλέον ἀνεκτίμητον δῶρον, τὸ ὁποῖον ἕνας πραγματικὸς ἡγέτης ὀφείλει νὰ ἔχῃ, προκειμένου νὰ ἴσταται πάντοτε ὑψηλὰ ὡς ἡγέτης, εἶναι ὁ σεβασμὸς τῆς κοινῆς λογικῆς καὶ τοῦ κοινοῦ νοός, ὁ ὁποῖος, φεῦ, ἀπὸ μακροῦ χρόνου καὶ δι' ὠρισμένων φανερῶν καὶ μὴ ραδιουργιῶν, ἔπαυσε πλέον νὰ ὑπάρχῃ εἰς μίαν μερίδα τῶν «ἔθνοπατέρων», οἱ ὁποῖοι, ἐκουσίως παραγνωρίζοντες τὰ ἀδιαφιλονείκητα καὶ ἀκλόνητα σύγχρονα ἐπιστημονικὰ δεδομένα καὶ ἐν ὀνόματι τῆς φιλοσοφίας τοῦ κόμματος καὶ τῶν δῆθεν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας, γίνονται συνένοχοι εἰς τὴν γενοκτονίαν, εἰς τὸν ἐκ

466. Ἡ Ἐ κ λ ο γ ῆ ἐπιβάλλει εἰς τὴν προβαίνουσαν εἰς ἀμβλώσιν γυναῖκα ραβδισμόν καὶ ἐξορίαν (J. C., τ. II, 58). Ἡ Ἐ π ι τ ο μ ῆ θεσπίζει τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου (J. C., τ. IV, 674) καὶ ἡ Ἐ π α ν α γ ω γ ῆ ὠσαύτως τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ κυοφορούμενου ἐμβρύου (J. C., τ. II, 360). Ἰδὲ καὶ ἀνωτ., ὑποσ. 3.

προμελέτης θάνατον τοῦ ἐν ἐμβρῶν εὐρισκομένου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, βάσει τοῦ διεθνοῦς δικαίου και τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας, ἔχει, ὡς ἐτονίσθη ἀνωτέρω, τὰ ἰδικά του συνταγματικά δικαιώματα⁴⁶⁷ και δὲν δύναται νὰ ἀντιδράσῃ. Μετὰ τὴν ἐθνικὴν συμφορὰν ἔρχεται ἡ ἐθνικὴ κατάπτωσης, ἔπου, κατὰ τὴν προσφυᾶ ἔκφρασιν δημοσιογράφου, «ἡ ἀθλιότης συναγωνίζεται τὴν ἡλιθιότητα», ἡ δὲ Πολιτεία ἐμμένει ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως καθ' ἣν ὑπάρχει

467. Ἦδη ἀνωτέρω ὠμιλήσαμεν παρεπιπτόντως περὶ τοῦ ἀντισυνταγματικοῦ πνεύματος τοῦ ἐν λόγῳ Νομοσχεδίου (βλ. ἀνωτ., ὑποσ. 160). Ἐπανερχόμενοι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου και προσδιορίζοντες ἔτι περισσότερο τὸν ἀντισυνταγματικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, λέγομεν ὅτι τὸ παλαιὸν Σύνταγμα διὰ τῶν ἀρθρῶν 1, 1, 5, 2 και 25,1 προστατεύει τὸ ὑπέρτατον ἀγαθὸν τῆς ζωῆς. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975 διὰ τοῦ ἀρθρου του 21,1 προσδιορίζει σαφῶς ὅτι «ἡ οἰκογένεια ὡς θεμέλιον τῆς συντηρήσεως και προαγωγῆς τοῦ Ἔθνους, ὡς ὁ γάμος, ἡ μητρότης και ἡ παιδικὴ ἡλικία, τελοῦν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους». Τὴν βασικὴν διὰ τὸ θέμα ἡμῶν ταύτην διάταξιν ἀποδέχεται ἅπασα σχεδὸν ἡ πλειοψηφία τῶν συνταγματολόγων, τῶν ὁποίων ἡ ἀπαριθμησις ἐνταῦθα δὲν εἶναι οὔτε εὐκόλος ἀλλ' οὔτε και τόσον ἀναγκαία. Ἀρκοῦμεθα εἰς τὴν μελιαν τῶν ὀνομάτων τριῶν ἐξ αὐτῶν: Ὁ Καθηγητῆς Τηλ. Φιλιππίδης σχολιάζων τὴν ὡς ἀνω συνταγματικὴν διάταξιν μεταξὺ τῶν ἄλλων σημαντικῶν παρατηρεῖ και τοῦτο: «Ἀποτελεῖ σήμερον σταθερὸν ἐπίτευγμα τῶν ἐπιστημῶν ἡ ἀσφαλῆς γνώσις, ὅτι ἡ ἀτομικότης και ἡ ὅλη οὐσιαστικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀνακίπτει και δὲν ἀρχίζει με τὸν τοκετόν. Ὁ πυρὴν τῆς ὑποστάσεως και τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἤδη θεθεῖ με τὴν δημιουργίαν τῆς ζωῆς εἰς τὴν μητρικὴν κοιλίαν... Αὐτὴ ἡ ἀνθρωπὴν προσωπικότης ἀναπτύσσεται ἐλευθέρως και ἐντὸς τῆς κοιλίης τῆς ἐγκύου κατὰ τὴν ἔνοιαν τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἀρθρου 5 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975» (Δ. ΛΙΑΠΟΜΜΑΤΗ, Ἡ ἀμβλώσις ὡς πρόβλημα τοῦ Δικαίου, ἐν Ἀκτῖνες, ἀρ. τ. 471, Μάιος 1986, σ. 141). Ἡ εἰδικὴ ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων Καθηγήτρια τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν κ. Ἄννα Ψαρούδα-Μπενάκη ἀναλύουσα τὸ περὶ τῶν ἀμβλώσεων ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἑλλήνων κατατεθὲν Νομοσχέδιον ὅλως ἰδιαίτερος ὑπογραμμίζει ὅτι «τὸ σύστημα ποῦ εἰσάγει τὸ νομοσχέδιον, δηλαδὴ νὰ ἐπιτρέπεται ἀπερίοριστα ἡ ἀμβλώσις στοὺς τρεῖς πρώτους μῆνες τῆς κύσεως εἶναι πολὺ ἀμφίβολο ἀν συμβιβάζεται με τὴν ἑλληνικὴν συνταγματικὴν τάξιν, οὔτε νομίζω ὅτι ἀπῆρχεῖ πάγιες κοινωνικὲς ἀντιλήψεις. Θεσμοθετήθηκε προ ἐτῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Γερμανίᾳ ἀλλὰ ἀμέσως ἀντικαταστάθηκε, γιατί τὸ Γερμανικὸν συνταγματικὸν δικαστήριον κήρυξε ἀντισυνταγματικὴ τὴ ρύθμισις αὐτὴ, με βάση τίς ἴδιες ἀκριβῶς διατάξεις ποῦ περιέχονται ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σύνταγμα». Ἀναφερομένη δὲ εἰδικώτερον εἰς τὸν φόνον τῆς ζωῆς σημειώνει ὅτι «ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ θυσιάζεται χάριν κάποιων ἄλλων ἀγαθῶν, παρὰ μόνον ἀν ἐπὶ συγκεκριμένη περίπτωσις συντρέχουν εἰδικοί και σπουδαῖοι λόγοι, ποῦ προβλέπονται ἐν τῷ Νόμῳ. Οἱ κοινωνικοὶ παράγοντες ποῦ ἐπικαλεῖται ἡ Κυβέρνησις μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλουν μία φιλελευθεροποίηση τῆς νομοθεσίας, ἀλλὰ ποτὲ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀρθοῦν οἱ περιορισμοί». Καὶ καταλήγει: «Τὰ κοινωνικά προβλήματα δὲν λύνονται με μονοκοντυλιὰς» (Δ. ΨΑΡΟΥΔΑ-ΜΠΕΝΑΚΗ), ἐν Πειραϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀρ. φύλ. 42, Φεβρουάριος, 1984, σσ. 1 και 6). Ὁ Κ. Ζώρας, λίαν γνωστός εἰς τοὺς κύκλους τῶν εἰδικῶν συνταγματολόγων, ἀναλύων τὰς κρατικὰς παρεμβάσεις ἐν συσχετισμῷ με τὸς τὴν αὐτοάμνηναν τοῦ ἐν τῷ γίνεσθαι εὐρισκομένου ἀνθρωπίνου ἐμβρύου ὀρίζει «ὅτι μεταξὺ τῆς πρὸ και τῆς μετὰ τὴν γέννησιν ζωῆς οὐδέμια διάκρισις δύναται νὰ λάβῃ χώραν», διότι τὸ ἐμβρυον ὡς φορεὺς ἀτομικῶν δικαιωμάτων προστατεύεται συνταγματικὰ ὡς και ὁ πλήρης ἄνθρωπος» (Δ. ΛΙΑΠΟΜΜΑΤΗ, μνημ. ἔργ., σ. 142).

ψυχή εις τὸ ἔμβρυον ὄχι ἀμέσως ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ μερικὰς ἐβδομάδας, ἀντίληψις ἢ ὁποία εἶναι πεπαλαιωμένη καὶ τυγχάνει νὰ εἶναι σύμφωνος μὲ τὰς μὴ ἰσχυροῦσας σήμερον ξεπερασμένας ἀνωτέρω μνημονευθείσας ἐπιστημονικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀντιλήψεις, καὶ δὴ καὶ ἐκείνας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου⁴⁶⁸.

Γενικῶς ἡ Πολιτεία, δεοντολογικῶς σκεπτομένη, ἀποφασίζουσα καὶ πράττουσα, ὀφείλει ὄχι μόνον νὰ μάχηται ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν, τὰ ὁποῖα, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἰδικῶς, εἶναι κατὰ πάντα ἀξιοσέβαστα, καὶ διὰ τὰ ὁποῖα εἴμεθα ἅπαντες, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, σύμφωνοι, ἀλλὰ συγχρόνως ἀτενίζουσα ὑπευθύνως τὸ μέλλον σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τὰς κοινωνικὰς, ἠθικὰς, πνευματικὰς καὶ ἐθνικὰς σοβαρὰς ἐπιπτώσεις, τὰς ὁποίας ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συνεπάγονται αἱ ἀμβλώσεις, ἔχει χρέος ἱερὸν καὶ ἐθνικὸν ἅμα καθῆκον ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τῆς ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ἀνθρώπου δὲν ρυθμίζεται βάσει τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν κριτηρίων ἀλλὰ βάσει τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ μεταφυσικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἰδεολογιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ὑπομνήσῃ εἰς τὰς γυναῖκας πρῶτον μὲν τοὺς πολλαπλοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους αὗται διατρέχουν καί, δεύτερον, τὰς ἐκ τοῦ παντελῶς διαφορετικοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν ἀπορροεῦσας ὑποχρεώσεις των, καὶ δὴ καὶ τὴν μητρότητα, ἢ ὁποία «εἶναι ἢ πῶς βαθιὰ ὀργανικὴ σκοπιμότητα καὶ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς βιοψυχικῆς πληρότητας τῆς γυναίκας»⁴⁶⁹ τῆς ὀφειλοῦσης νὰ «συμβιβάζῃ τὰ συμφέροντά τῆς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας. Σκοπὸς πρέπει νὰ εἶναι νὰ συντελέσῃ στὴν εὐεργετικὴ συμβολὴ τῆς ὁμορφιάς, τῆς ἐξυπνάδας καὶ τῆς πρακτικῆς ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας, ὥστε ὁ κόσμος νὰ γίνῃ ἀνθρωπινότερος»^{469α}. Ὡσαύτως ἡ Πολιτεία ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν ὑψηλὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν στάθμην τῶν πολιτῶν τῆς ὄχι ἀπλῶς δὲν πρέπει νὰ τάσσεται ὑπὲρ ἀλλὰ νὰ καταπολεμῇ πάσας γενικῶς τὰς ἀποκλίσεις ἐκείνας, τὰς ὁποίας τελευταίως ὀφιστάμεθα, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συμφωνοῦν μετὰ τοῦ δυναμισμού τῆς κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς καὶ τοῦ προοδευτικοῦ καὶ γονίμου πνεύματος τῆς πατερικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ θεολογίας, ἢ ὁποία τὰς μεταξὺ τῶν συζύγων συναπτομένας σχέσεις ὀρίζει διὰ τοῦ ὄρου «συνουσίαι», ὄρου ὁ ὁποῖος κυρίως ἐκφράζει τὰς μεταξὺ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος ὀφισταμένας σχέσεις⁴⁷⁰, ἐνῶ παραλλήλως καταδικάζει πᾶσαν τυχὸν ἀπόπει-

468. Ἰδὲ ἀνωτ., ὑποσ. 3.

469. Αὕτη εἶναι ἡ βαθεῖα πεποίθησις τοῦ καθηγητοῦ τῆς Μαίευτικῆς Παναγιώτου (Ε. ΔΟΡΚΟΦΙΚΗ, Μνημ. ἔργ., σ. 48).

469α. Ν. ΛΟΥΡΟΥ, Ἡ Εὐα στη ν ἐποχή μας, Ἑλληνικὴ Εὐρωεκδοτικὴ, 1984, σ. 101.

470. ΨΕΥΔΟ-ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Πρὸς τοὺς Σαβελλιζόντας, 12 (PG 28, 116C). Τοῦ ἰδίου Ἐκθεσις πίστεως (PG, 25, 205). ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κατὰ Σαβελλιανῶν καὶ Ἀρείου καὶ τῶν Ἀνομοίων Ὁμιλίαι, XXIV (PG, 31, 609).

ραν συμφιλίωσης μετὰ τῆς πορνείας, τῆς ἐνόμου καὶ σώφρονος συζυγικῆς ζωῆς μετὰ τῆς ἀνόμου καὶ ἀθέσμου προγαμιαίας ἢ ἐξωγαμιαίας τοιαύτης, ἡ ὁποία διασπᾷ τὴν ἁρμονικὴν συνύπαρξιν καὶ λειτουργίαν τῶν ἐν τῷ γάμῳ συνυπαρχόντων δύο στοιχείων, τ.ἔ. τὸ στοιχεῖον τῆς ἀναπαραγωγικῆς δημιουργίας καὶ τὸ ἡδονιστικὸν τοιοῦτον⁴⁷¹.

Πρὶν ἢ προβοῦν εἰς τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἀμβλώσεων οἱ «ἐθνοπατέρες» ὄφειλον νὰ λάβουν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τῶν ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅτι «νόμος ποῦ θὰ νομιμοποιούσε τὰς ἀμβλώσεις στερεῖται τοῦ ὀρθοῦ κατὰ τὴν ἐπιστήμην τοῦ Δικαίου καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν» (Ἐλ. Δούκας, Ἐπ. Καθηγητῆς Γενετικῆς), καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν τόσον σαφῆ, εἰλικρινῆ, ὑπεύθυνον καὶ πανηγυρικὴν δῆλωσιν τοῦ κορυφαίου παρ' ἡμῖν Καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Ν. Λούρου: «ἡ δικαιολογία ὅτι τὸ ἔμβρυο δὲν εἶναι ἀκόμη ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ἀνοησία ποῦ ὀφείλεται σ τὴν ἄ γ ν ο ι α τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν ἀ μ ἄ θ ε ι α ν τοῦ παρόντος»⁴⁷². Ὡσαύτως οὗτοι ὄφειλον καλῶς νὰ γνωρίζουν πρὶν ἢ ἀποφανθοῦν ὑπὲρ τοῦ Νομοσχεδίου ὅτι ἡ μεταβιομηχανικὴ περίοδος, τὴν φωνὴν τῆς ὁποίας ἐπικαλοῦνται διὰ νὰ νομιμοποιήσουν τὰς ἀμβλώσεις, εἶναι οὐχὶ ἡ ὑγιεστάτη ἀλλ' ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀκραία μορφή τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ὁποία συνεχῶς ὀδηγεῖ εἰς ἕν καίριον ἰδεολογικόν, πολιτικόν, κοινωνικόν καὶ ἠθικὸν ἀδιέξοδον. Οἱ ἴδιοι πρέπει ὁμοίως νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ἡ φθινὴν δημαγωγία εἰς τὴν ὁποίαν καταφεύγουν καὶ αἱ σκόπιμοι παροχαὶ τὰς ὁποίας δίδουν διὰ νὰ συγκινήσουν «ἐ δ ὠ κ α ἰ τ ὠ ρ α» τὸν ταλαίπωρον καὶ ἀπροσανατόλιστον ἐν πολλοῖς Ἑλληνικὸν Λαὸν δὲν ἐξυπηρετοῦν οὔτε τοὺς ἰδίους μακροχρονίως, ἀλλ' οὔτε, πολλῶ μᾶλλον, αὐτὸ τοῦτο τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Γένος, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπαρξίς δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται μετὰ τῆς τετραετοῦς θητείας τῆς κυβερνήσεως. Ὁ λαὸς ἀργὰ ἢ γρήγορα θ' ἀφυπνισθῆ ἔκ τοῦ ληθάργου εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ἔρριξαν οἱ ἐπιτήδευοι κομματικοὶ δημαγωγοί, θὰ γίνῃ ὄριμος, αὐτόνομος, κυρίαρχος καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ «ἐκδικηθῆ» μὲ τὸν εἰρηνικὸν τρόπον τὸν ὁποῖον οὗτος γνωρίζει ὅλους αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι μὲ μεγάλην μαεστρίαν, κρυπτόμενοι ὕπσιν τῆς ἰδέας τῆς δημοκρατίας, ἐδημιούργησαν μίαν ἄνευ προηγούμενου πρωτοφανῆ ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν κρίσιν καὶ ἔθεσαν τὴν Ἑλ-

471. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὑπάρχει πλουσιωτάτη ξένη καὶ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία. Ἄρκουμέθα ἐνταῦθα νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοιαύτην: Π. ΜΕΛΙΤΗ, Ζ ὡ ἢ ἄ ξ ἱ α καὶ φ υ σ ι ο λ ο γ ι κ ῆ, ἐν Ἀ κ τ ῖ ν ε ς, 1946, σσ. 118 ἐξ. Ε. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ὸ ς ἄ ν θ ρ ω π ι σ μ ὸ ς, Ἀθῆναι 1951, σσ. 263 ἐξ. Τοῦ ἰ δ ἱ οῦ, Ὁ λ ο κ λ η ρ ω μ ἔ ν α ἰ π ρ ο σ ω π ι κ ὴ τ η τ ε ς, Ἀθῆναι, 1961, σσ. 76 ἐξ. Μ α θ ἡ μ α τ α Κ α τ η χ η τ ι κ ῆ ς ἢ Χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ῆ ς Π α ἰ δ α γ ω γ ι κ ῆ ς, Ἀθῆναι, 1978, σσ. 224 ἐξ.

472. Ν. ΛΟΥΡΟΥ, Π ρ ὶ λ ο γ ο ς εἰ ς τὸ Β ἰ β λ ῖ ο ν τῆ ς Ε. ΔΟΡΚΟΦΙΚΗ, Μ ν η μ. ἔ ρ γ., σ. 10. Τοῦ ἰ δ ἱ οῦ Μ α ἰ ε υ τ ι κ ῆ καὶ Γ υ ν α ἰ κ ο λ ο γ ῖ α, Ἀθῆναι, 1971, σ. 135.

λάδα εις τὸν πλειστηριασμὸν τῶν μεγάλων, προβάντες, σατανικῶ τῷ τρόπῳ, εἰς τὸν ἀποχριστιανισμὸν τοῦ μέχρι τοῦδε ἑλληνικοῦ ἤθους καὶ ὕφους, τέλος δὲ προσεπάθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ παραπλανοῦν τὸν λαόν, διακηρύσσοντες ὅτι τὰ προβλήματα τῆς χώρας ἐπιλύονται διὰ τοῦ ἀφορισμοῦ: (πταίει ἡ δεξιὰ, πταίει ἡ κοινωνία, πταίει τὸ σύστημα).

* * *

Ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ καὶ ἡ Θεολογία γενικώτερον δὲν θὰ παύσουν, ἀνεξαρτήτως τί ἐπραξε καὶ τί μέλλει νὰ πράξῃ ἡ Πολιτεία μὲ μοναδικὸν γνώμονα τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν προπαγανδιστικῶν ἀναγκῶν τοῦ κόμματος⁴⁷³, νὰ διακηρύσσουν στεντορεῖα τῇ φωνῇ, εὐθέως καὶ ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ, πάθους καὶ φόβου, ὅτι πᾶσα τυχὸν ἠθικὴ καὶ ἀνθρωπολογικὴ ἀπόπειρα δικαιολογήσεως τῆς νομιμοποιήσεως τῶν ἀμβλώσεων εἶναι ἀδιανόητος καὶ ἀποτελεῖ μίαν κοινωνικὴν, ἠθικὴν καὶ ἐθνικὴν «σχιζοφρένειαν». Περὶ τούτου δὲν ὑπῆρξε, οὔτε ὑπάρχει, ἀλλ' οὔτε καὶ θὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸ ἄμεσον ἢ ἀπώτερον μέλλον δευτέρα γνώμη, ἢ ὁποία νὰ προσπαθῆσῃ νὰ δικαιολογήσῃ τὰς ἀμβλώσεις καὶ νὰ προσδώσῃ ἀληθοφάνειαν καὶ σοβαρότητα καὶ ἠθικὸν ἔρεισμα εἰς τὰς τοιοῦτου εἴδους σκέψεις καὶ ἀποφάσεις τῆς Πολιτείας, ἢ ὁποία οὔσα ἐξουσιοδοτημένη νὰ ὑπεραμύνεται τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ σέβηται τὰ ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος τῶν Ἑλλήνων βασικὰ καὶ ἀναφαίρετα δικαιώματα τοῦ ἐμβρύου (f e t u s), ἐφ' ὅσον τοῦτο, συμφώνως πρὸς τὰ σύμχρονα δεδομένα τῆς Ἰατρικῆς, εἶναι πρόσωπον καὶ ὡς τοιοῦτον κέκτηται πάντα ἀνεξαίρετως τὰ δικαιώματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κέκτηνται τὰ διάφορα πρόσωπα, εἰς περίπτωσιν δὲ καθ' ἣν θὰ ἀρνηθῇ νὰ πράξῃ τοῦτο σημαίνει ὅτι αὕτη (Πολιτεία) ὑπεραμύνεται μόνον τῶν δικαιωμάτων τῶν ἰσχυρῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπαιτοῦν ταῦτα, καὶ ἐνισχύει ταῦτα, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος ἀγνοεῖ παντελῶς καὶ καταπατεῖ τὰ δικαιώματα τῶν ἀδυνάτων, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ τὸ μὴ γεννηθὲν παιδίον.

Ἡ Ἐκκλησία οὔσα θεωρεῖα καὶ πράξει κατ' ἐξοχὴν δημοκρατικὸς θεσμός, λειτουργοῦσα πάντοτε βάσει τῆς γνώμης τῶν πλείονων καὶ οὐδέποτε ἐπιθυμοῦσα, λόγῳ ἀρχῶν, νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν σ υ λ λ ο -

473. Εἶναι περιττὸν νὰ λεχθῇ ἐνταῦθα ὅτι τόσον τὸ σλόγκιν τῶν διαφόρων φεμινιστριῶν «ἔξω οἱ νόμοι ἀπὸ τὸ κορμί μας» ὅσον καὶ ἡ σήμερον καταβαλλομένη ὑπὸ τῆς Πολιτείας προσπάθεια νομιμοποιήσεως τῶν ἀμβλώσεων δὲν δύνανται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ κατοχυρώσουν τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν τῆς γυναίκας, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ τὴν ὑποδουλώσουν ἔτι περισσότερον εἰς τὸν μὴ δυνάμενον νὰ ἐλέγξῃ τὸ σεξουαλικὸν ἔνστικτον ἄνδρα καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ τὴν ὀδηγήσουν εἰς πλείστας ὕσας σωματικὰς, ψυχικὰς καὶ πνευματικὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι σὺν τοῖς ἄλλοις συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ὑποδουλώσεως αὐτῆς εἰς τὰ διάφορα κυκλώματα.

γικήν σκέψιν και αντίδρασιν άντι τής έλευθέρως άτομικής κρίσεως και άξιολογήσεως, προσέτι δέ συνδυάζουσα τó ήθικώς έπιτρεπτόν με τó τεχνικώς πραγματοποιήσιμον, ζητεί άπό τούς παράγοντας τής Πολιτείας νά πράξουσιν σύν τοίς άλλοις και τούτο: έάν και έφ' όσον, ώς πολλαχώς διατυμπανίζεται άπό τών μέσων μαζικής ένημερώσεως, θέλουν ούτοι όχι μόνον νά λέγωνται και νά φαίνωνται άλλά και νά είναι πραγματικά δίκαιοι και νά αποφασίζουν δημοκρατικῶ τῶ τρόπῳ, καλοῦνται ύπό τής 'Εκκλησίας νά προβοῦν εις τάς άκολουθούς κατά σειράν προτεραιότητος ένεργείας: Π ρ ὶ τ ο ν νά ένημερώσουν τόν λαόν άντικειμενικῶς περι τού σοβαροῦ προβλήματος τών άμβλώσεων⁴⁷⁴, δεύτερον νά κατοχυρώσουν νομοθετικῶς ώς κοινωνικόν λειτούρ-

474. Τό Κράτος όφείλει νά ένημερώη πλήρως και έγκαίρως, ώς έλέχθη ήδη και άνωτέρω, ότι ή άμβλωσις δέν άποτελεί λύσιν τού προβλήματος, άλλά πράξιν άπελπισίας και συναισθηματικής άδυναμίας νά άντιμετωπίση τήν άνεπιθύμητον αύτής έγκυμοσύνην. Μετά τήν διάπραξιν τής άμβλώσεως και ούχι πριν όφείλει ή Πολιτεία νά ειπή ότι άρχίζουν τά πραγματικά προβλήματα, τά όποια είναι και πολλά και ποικίλα. «Τό πρό-έγώ τής παντρεμένης ή άνυπάντρου έγκίου μπροστά στό πρόβλημα αισθάνεται τó φόβο τής κοινωνικής κραυγής και τόν φόβον τής πτωχείας. Τό ύπερ-έγώ τοποθετείται στό πρόβλημα σύμφωνα με τόν τρόπον πού τó διαμόρφωσαν με τούς νόμους τού Θεοῦ και τών ανθρώπων. 'Η ώρα τής έκτρωσης είναι ή νίκη τού ρεαλισμοῦ." Αν όμως μιá περιοχή δέν μπορεί νά έπιβάλλη τήν νίκη της και στόν ψυχισμό τού ανθρώπου έξακολουθεί ή άμφιβολία για τó λογικό ή τó ήθικό τής πράξης, ή γυναίκα δημιουργεί ιδέες ένοχής πού μοιραία διαμορφώνουν αύτό πού λέγεται άγχος» (άνάλυσις τού ψυχιάτρου Κ. Μυλωνάκη, έν 'Ανοιχτοί 'Ορίζοντες, άρ. φύλ., 763-64, 'Οκτώβριος-Νοέμβριος 1978, σ. 17. 'Ιδέ ώσαύτως τάς ίδιás άπόψεις εις τά άρθρα τών J. DE LOMBAERT, Approche psychosociale, έν Avortement et Contraception ..., σσ. 101-105. P. PIRAUX, Aspects psychosociologiques, ένθ' άνωτ., σσ. 121-126. H. J. OSOFSKY and J. D. ODOFSKY. The Abortion Experience. Psychological and medical impact, Hagerstown, 1973.

'Ο καθηγητής τής Μικροβιολογίας τού Πανεπιστημίου 'Αθηνών Ι. Παπαβασιλείου όμιλών περι τού προβλήματος τών έκτρώσεων και τού καθήκοντος τής Πολιτείας πρὸς άντικειμενικήν ένημέρωσιν τών πολιτῶν παρατηρεῖ ότι «γίνεται μιá προσπάθεια άποπληροφόρησης τού κοινοῦ, πού δέν έχει ειδικότερες γνώσεις Βιολογίας εις τρόπον ώστε νά περάσουν ευκολότερα άπόψεις πολιτικής ή κοινωνικής φύσεως, πού άρέσουν στό νομοθέτη, τελείως όμως άσχετες με τίς σύγχρονες έπιστημονικές θέσεις τής Βιολογίας. 'Η καθαρά βιολογική θέση είναι ότι ή ζωή ύπάρχει άπό τή στιγμή κατά τήν όποιάν τó ώάριον τής γυναίκας γονιμοποιείται άπό τó σπερματοζωάριον τού άνδρός. 'Από τή στιγμή αύτή έχομε άνθρωπον έν έξελξει» ('Ορθόδοξος Τύπος, άρ. φύλ. 695 τής 25.4.1986, σ. 1). 'Ο διεθνούς φήμης γυναικολόγος J. Wilke χαρακτηρίζων τήν έκτρωσιν ώς άνθρωποκτονίαν και τασσόμενος ύπερ τής ύπάρξεως αυτονόμου ζωής εϋθὺς ώς τó ώάριον γονιμοποιηθῆ δικαιολογεί τήν γνώμην ταύτην διά τής άναφορᾶς εις τά συμπεράσματα τής έπιστήμης του καθ' ά «τó γονιμοποιημένο ώάριον, τó έμβρυον, τó βρέφος, τó παιδί, ό ενήλικας είναι άπλῶς στάδια εξέλιξεως και ώριμότητος τής ίδιας άνθρωπίνης ζωής. 'Ο καθέννας άπό ήμᾶς υπήρξεν έξ όλοκλήρου εις τó γονιμοποιημένο ώάριον. Καί χρειάζόταν μόνο τροφή και χρόνος για τά έπόμενα στάδια τής ζωής του» (έν Πολύτεκνη Οίκογένεια, άρ. φύλ. 28, Δεκέμβριος 1985, σ. 14).

γῆμά τὴν προστασίαν τῆς μητρότητος, τρίτον διὰ δημοψηφίσματος νὰ τεθῆ θέμα ἀμβλώσεων, καὶ ἐὰν ὁ λαός, χωρὶς νὰ ἔχη ὑποστῆ προηγουμένως πλῦσιν ἐγκεφάλου, τὰς ἀποδεχθῆ, τότε καὶ μόνον νὰ προβοῦν εἰς τὴν νομοθετικὴν ρύθμισιν αὐτῶν⁴⁷⁵, τέταρτον νὰ παύσουν νὰ ἐφαρμόζουν τὴν πεπαλαιωμένην διὰ δημοκρατικὰ κράτη καὶ λαοὺς τακτικὴν τοῦ λαϊκισμοῦ καὶ τῆς δημογωγίας, πέμπτον νὰ ἀφήσουν κατὰ μέρος τὰ ψέματα καὶ νὰ εἶπουν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ἄπασαν τὴν ἀλήθειαν, ἔστω καὶ ἐὰν αὕτη εἶναι πικρά, ἕκτον νὰ θέσουν τέλος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ψευδαισθήσεως καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ξυλίνης γλώσσης, ἕβδομον νὰ καταδικάσουν ἐδῶ καὶ τώρα τὸν αὐταρχισμόν, ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τῆς πολιτικῆς δῆθεν βουλήσεως καὶ ὅ γ δ ο ο νὰ προβοῦν εἰς τὴν πάταξιν τῶν πάσης φύσεως παρανομιῶν καὶ εἰς τὴν ἀνάληψιν τῶν μεγάλων αὐτῶν ἱστορικῶν εὐθυνῶν.

«Διὰ τὴν ἔκτρωσιν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἱατροκοινωνικὸν δίλημμα, ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποφασίζῃ μία κοινοβουλευτικὴ πλειοψηφία»⁴⁷⁶, ἡ ὁποία διὰ τῆς ψήφου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἔλαβε μίαν περιορισμένην ἐξουσίαν συνισταμένην εἰς τὴν χρῆσιν πάντων τῶν πολιτικῶν μέσων καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν καταναγκαστικὴν δύναμιν τοῦ νόμου διὰ τὸ καλὸν καὶ μόνον τῆς κοινωνίας, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει οὐ μόνον ἅπαντα γενικῶς τὰ κοινωνικὰ ἀγαθὰ ἀλλὰ καὶ τὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ πᾶσα ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς ζωσα ἐν τῇ γῆ, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ διὰ τὴν ἐνθάρρυνσιν ἐνὸς ἀμοραλιστικοῦ «laissez-passer» ἢ ἐνὸς «laissez-faire». Ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς ἡμῶν ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ παρόντος νομοσχεδίου ἐνισχύων τὴν νομιμότητα τῶν ἀμβλώσεων συντελεῖ, ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, εἰς τὴν σχετικοποίησιν τῆς ἀπολύτου ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς⁴⁷⁷. Δικαίως καὶ εὐλόγως διερωτᾶται ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς διατι ἡ Κυβέρνησις συστηματικῶς ἀποφεύγει ὡς ὁ διάβολος τὸ λιβάνι τὰς ἀνοικτὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου

475. Παρὰ τὴν καλὴν πρόθεσιν καὶ διάθεσιν ἡμῶν δὲν δυνάμεθα τελικῶς νὰ ἐνοήσωμεν τὴν στάσιν τῶν πολιτειακῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι προκειμένου περὶ τοῦ καταρτισμοῦ Νομοσχεδίου διὰ τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἀμβλώσεων οἱ Ὑπουργοὶ Ὑγείας καὶ Προνοίας Γ. Γεννηματᾶς καὶ Δικαιοσύνης Γ. Α. Μαγκάκης συνεχρότησαν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐκ νομικῶν, ἐμπειρογνομῶνων τῆς υγείας καὶ ἐκπροσώπων ὀρισμένων φίλων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν προκειμένων γυναικείων ὀργανώσεων χωρὶς κἂν νὰ κληθῆ ἡ Ἐκκλησία διὰ νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου βαρύνουσαν αὐτῆς γνώμην. Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν μορφήν τῆς συνθέσεως τῆς ὡς ἄνω ἐπιτροπῆς ἰδὲ Πάναθεον. ἄρ. τ. 823, τῆς 26.2.1985, σ. 73.

476. Δήλωσις τῶν Καθηγητῶν καὶ Ἀκαδημαϊκῶν Ν. Λούου καὶ Π. Ζέπου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν.

477. Ὁ ἄνθρωπος, συμφώνως πάντοτε πρὸς τὰ καθαρῶς θεολογικὰ καὶ ἀνθρωπολογικὰ δεδομένα, εἰδικώτερον δὲ ὡς «εἰκὼν τοῦ Θεοῦ» ἀποτελεῖ αἰωνίαν ἀξίαν ἔχουσαν δικαίωματα ζωῆς εἴτε αὕτη εἴναι ὑγιής εἴτε ἀσθενής.

συζητήσεις; Εἰς τὰ κράτη τῆς Δύσεως ἐνομιμοποιήθησαν αἱ ἀμβλώσεις κατόπιν μακρῶν καὶ ἐπιπόνων συζητήσεων δι' ὅλων τῶν μαζικῶν μέσων ἐνημερώσεως. Εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐπὶ παραδείγματι, αἱ συζητήσεις αὐταὶ διήρκεσαν δέκα ὀλόκληρα ἔτη διὰ τὸ καταλήξουν τελικῶς εἰς τὸ δημοψήφισμα τοῦ 1981. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν δύο ἔτη συνεζήτηται τὸ θέμα τὸ Κοινοβούλιον, εἰς δὲ τὴν Βουλὴν τῆς Γερμανίας κατετέθησαν τέσσερα νομοσχέδια ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐγένοντο ἐπανελημμένως ὑψηλοῦ ἐπιπέδου συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι μετεδίδοντο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς τηλεοράσεως. Συγκρίνων τις αὐτὸ πού συνέβη εἰς τὰς ἄλλας χώρας μὲ αὐτὸ τὸ ὅποιον λαμβάνει σήμερον χώραν εἰς τὴν Ἑλλάδα διερωτᾶται εὐλόγως: πρὸς τί τὸ ἐπέιγον καὶ ἡ προχειρότης, ἡ ὁποία δεικνύεται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κοινοβουλίου, τὸ ὅποιον, ἄς ἔχωμεν τὸ θάρρος νὰ τὸ εἴπωμεν, συζητεῖ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θέμα μὲ ἓνα τρόπον, ὁ ὁποῖος οὐδὲ κατὰ φαντασίαν ἀρμόζει εἰς τὴν λεπτότητα, σοβαρότητα, βαρύτητα καὶ διάστασιν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ θέμα τῶν ἀμβλώσεων αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἐκδίδει δὲ διατάξεις, αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς δὲν ἀντιμετωπίζουν, ὡς συμβαίνει ἀλλαχοῦ, σφαιρικῶς τὸ πρόβλημα τῆς ἠθικῆς τάξεως, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ ὡς ἐν ἐνιαῖον ὅλον, ἀλλ' ὡς διαφορετικὰ καὶ ἀνεξάρτητα μεταξὺ τῶν πράγματα. Ἐὰν αὐτὴν τὴν διαδικασίαν καὶ τὸ χρονοδιάγραμμα, τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν πιστῶς τὰ Κοινοβούλια καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν καθαρῶς σοσιαλοδημοκρατικῶν χωρῶν (Σουηδία, Ἰταλία κλπ.) δὲν ἀκολουθηθοῦν καὶ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κοινοβουλίου, τότε σημαίνει ὅτι καὶ ὡς λαὸς καὶ ὡς Κυβέρνησις δὲν εἴμεθα καὶ τόσον ὥριμοι διὰ τοιούτου εἴδους συλλογικὰς συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις καὶ ὅτι ἐπικαλούμεθα τὴν δημοκρατίαν ὅταν καὶ ἐφ' ὅσον ἐξυπηρετοῦνται τὰ καθαρῶς κομματικὰ συμφέροντα καὶ αἱ καθαρῶς προσωπικαὶ φιλοδοξίαι. Πρέπει νὰ εἴμεθα εὐθεῖς, εἰλικρινεῖς καὶ θαρραλέοι νὰ λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν ὡς αὕτη ἐμφανίζεται εἰς τὸν τόπον μας καὶ ὅχι ὡς αὕτη περιγράφεται δεοντολογικῶς, ἔτι δὲ νὰ δίδωμεν μεγαλυτέραν ἀξίαν καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν ὠμὴν καθημερινὴν πραγματικότητά παραδὲ εἰς τὰς φραστικὰς διακηρύξεις τῶν διαφόρων κυβερνητικῶν παραγόντων τοῦ χθὲς καὶ τοῦ σήμερον, τοὺς ὁποίους πρέπει μίαν ἡμέραν νὰ καλέσωμεν εἰς στρογγυλὴν τράπεζαν διὰ νὰ συζητήσωμεν σοβαρῶς καὶ ὑπευθύνως τὴν ἔννοιαν τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς Πολιτείας καὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ μὲ τὴν ἠθικὴν, ἢ γενικώτερον μὲ τὸν φυσικὸν νόμον⁴⁷⁸.

478. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐλέχθησαν τὰ δέοντα ἀνωτέρω. Πρὸς ἐπίρρωσιν τούτων κρίνομεν ἐνταῦθα ἀναγκαῖον νὰ παραθέσωμεν ἓν οὐσιῶδες ἀπόσπασμα τῆς ἱστορικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα Πίου Α'. «Διὰ τὸν Χριστιανικὸν Γάμον» τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1930. Ὁ προκαθήμενος τῆς ἀδελφῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν εἰδικὴν παράγραφον «φόνος τῶν τέκνων πρὶν ἢ γεννηθῶν», ἀναφερόμενος εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θέμα ὅπως ἰδιαιτέρως ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν εὐθύνην τῶν ἀσκούντων τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν καὶ νομοθετούντων. Οὗτοι «δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λησμονήσουν ὅτι καθήκον τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἶναι νὰ προστατεύσῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀθῶων διὰ καταλλήλων νόμων καὶ ποινῶν, τοῦτο

Ἐντὸς δὲ τῶν πλαισίων τῆς εἰλικρινείας, τοῦ θάρρους, τῆς παρρησίας καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ἀληθείας ὀφείλομεν ἡμεῖς, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκφράζοντες τὴν θέλησιν καὶ τὴν σκέψιν τοῦ πληρώματος αὐτῆς, νὰ τονίσωμεν εἰς τοὺς κοινοβουλευτικούς ἡμῶν ἐκπροσώπους, ἀνεξαρτήτως κόμματος καὶ ἰδεολογίας, τοῦτο: Τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν διὰ τὴν νομιμοποίησιν τῶν (ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑφισταμένων ὡς γεγονὸς ἀναμφισβήτητον) ἀμβλώσεων⁴⁷⁹ οὐδὲν ἕτερον ἀντανακλοῦν εἰ μὴ τὴν πραγματικὴν διαμάχην ἀξιών καὶ πεποιθήσεων, τὰς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ συμφιλιώσουν, διὸ καὶ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θὰ ζῆ μὲ αὐτὴν τὴν ἠθικὴν καὶ νομικὴν διαμάχην, τὴν ὁποίαν ἐπισημοποίησαν οἱ συντάκται τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Νομοσχεδίου. Ὁ νόμος τῆς Πολιτείας ὅσον τέλειος καὶ ἐὰν εἶναι οὐδέποτε πρόκειται νὰ καλύψῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἠθικὸν τοιοῦτον. Πολλοὶ δυστυχῶς λησμονοῦν τὴν βασικὴν ταύτην ἀρχὴν καὶ πιστεύουν ὅτι ἐπειδὴ ζοῦν καὶ πολιτεύονται συμφῶνως πρὸς τὰς νομοθετικὰς διατάξεις τῆς Πολιτείας ἐκπληροῦν συγχρόνως καὶ τὰς ἠθικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις⁴⁸⁰. Τοῦτο ἀποτελεῖ ὄντως μεγάλην πλάνην, καὶ μάλιστα ὅταν, διὰ νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὴν φρασεολογίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ Καῖσαρ ἀντινομοθετῆ τῶ αἰωνίῳ νομοθέτῃ Χριστῷ. Ὡσαύτως μεγάλην πλάνην, καὶ δὴ καὶ ἐσκεμμένην ἀποτελεῖ καὶ μία ἐτέρα τούτων προσπάθεια, τ.ἔ. ἡ ἄρνησις πάσης σχέσεως μεταξὺ

δὲ τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὀλιγώτερον εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀμνησθῶν ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ κινδυνεύει καὶ προσβάλλεται, μεταξὺ δὲ αὐτῶν κατὰ πρῶτον ἔρχονται τὰ κρυμμένα εἰς τὰ μητρικὰ σπλάγχνα παιδιὰ. Ἐὰν ὅμως οἱ δημόσιοι ἄρχοντες τοὺς μικροὺς ἐκείνους ὄχι μόνον δὲν προστατεύουν, ἀλλὰ διὰ τῶν νόμων καὶ διατάξεων τῶν ἐγκαταλείφουν, μάλιστα δὲ παραδῶσιν εἰς χεῖρας τῶν ἰατρῶν ἢ καὶ ἄλλων διὰ νὰ φονεουθῶν, ἄς ἐνθυμηθῶν ὅτι ὑπάρχει Θεὸς κριτῆς καὶ τιμωρὸς τοῦ κραυγάζοντος ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀθώου αἵματος».

Ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πλευρᾶς λέγομεν ὅτι οἰανδήποτε ἀπόφασιν καὶ ἐὰν λάβῃ ἡ Πολιτεία ὑπὲρ τῶν ἀμβλώσεων, οἰασδήποτε νομοθετικὰς διατάξεις καὶ ἐὰν θεσπίσῃ αὐτὴ διὰ τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἀμβλώσεων, αὐτὰ οὐδέποτε θὰ παύσουν ἐξ ἐπόψεως βιολογίας, θεολογίας καὶ ἠθικῆς νὰ ἀποτελοῦν μεγίστην βιολογικὴν καὶ ἠθικὴν πλάνην, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ νὰ καλύψῃ ἢ συνεργῶσιν εἰς τὴν διάπραξιν τούτων Πολιτεία.

479. Αἱ ἀμβλώσεις δὲν εἶναι ἴδιον φαινόμενον τῆς ἐποχῆς μας. Αὐταὶ ὡς ἠθικόν, ὀρθοσκευτικόν καὶ κοινωνικόν φαινόμενον ὑφίστατο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ σχεδὸν εἰς ἅπαντας τοὺς ἀρχαίους πολιτισμούς. Ἡ ἀρχαιότερα μαρτυρία περὶ τῶν ἀμβλώσεων, συμφῶνως πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, ἀνέρχεται εἰς τὸ 3.000 π.Χ. καὶ ἀνεκαλύφθη εἰς τὰ βασιλικὰ ἀρχεῖα τῆς Κίνας. Οἱ περίφημοι πάπυροι τοῦ XIV αἰῶνος π.Χ. περιέχουν πολυτίμους πληροφορίας ἀναφορικῶς πρὸς τὰ διάφορα ναρκωτικὰ καὶ τεχνητὰ μέσα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ προκαλέσουν διακοπὴν τῆς κηῆσεως, ὡς ἐπίσης καὶ πρὸς τὰ τεχνητὰ ἀντισυλληπτικὰ μέσα.

480. Περὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ ἀτομικῆς ἠθικῆς καὶ δημοσίας πολιτικῆς γενικῶς ἀναφορικῶς πρὸς τὸ θέμα τῶν ἀμβλώσεων ἰδὲ Fr. S. JAFFE et al., *Abortion politics. Private Morality and Public Policy*, New York, 1981.

τοῦ σεξουαλικοῦ προβλήματος καὶ τῆς θρησκείας. Λέγομεν ἐσκεμμένην διότι οὗτοι προσπαθοῦντες νὰ ἀποπροσανατολίσουν κατὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον τὴν νεολαίαν μας ἐκ τῆς ἠθικῆς διὰ νὰ τὴν καταστήσουν ἐν συνεχείᾳ ὑπόδουλον τῶν μηνυμάτων των, διδάσκουν καὶ ἐπαγγέλλονται τὸν ἀμοραλισμὸν καὶ τὴν σεξουαλικὴν ἀπελευθέρωσιν, ἀρνούμενοι νὰ ἀποδεχθοῦν τὰ περὶ τοῦ σεξουαλικοῦ προβλήματος ἀδιάσειστα συμπεράσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τοῦ μεγάλου ψυχολόγου C. Jung, ὁ ὁποῖος διακηρύσσει ὅτι «τὸ σεξουαλικὸν πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν βᾶσιν του εἶναι καθαρῶς θρησκευτικόν». Οἱ τυχὸν νόμοι, τοὺς ὁποίους κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐξέδωκε καὶ ἐκδίδει ἡ Πολιτεία, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας εἰς τὸ τόσον σοβαρὸν καὶ εὐαίσθητον τοῦτο θέμα τῶν ἐκτρώσεων καὶ γενικώτερον τοῦ σεξουαλικοῦ προβλήματος, συντελοῦν βεβαίως εἰς τὴν σεξουαλικὴν ἀπελευθέρωσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ γίνουν a priori ἀποδεκτοὶ καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, ἐν ἀπολύτῳ ὁμοφωνίᾳ μετὰ τῆς ὑγιοῦς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, δίδουσα ἔμφασιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν διδάσκει ὅτι μόνον ἡ ὀρθὴ καὶ ἔγκαιρος ἠθικὴ τοποθέτησις τοῦ νέου ἔναντι τοῦ σεξουαλικοῦ προβλήματος⁴⁸¹ συμβιβάζεται μετὰ τὴν ἀρτίαν ψυχοσωματικὴν ὑγίαν του καὶ ὅτι, διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ τῆς Παιδιατρικῆς καὶ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ν. Ματσανιώτη, «οὐδὲν μέσον εἶναι ἀποτελεσματικώτερον τῆς θρησκείας διὰ τὴν μετὰγγισιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ τῶν βασικῶν ἠθικῶν ἀξιῶν».

Περαίνοντες τὴν παροῦσαν μελέτην ὑπογραμμίζομεν καὶ πάλιν τὴν ἀναγκαιότητα συνεργασίας Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν, ὡς δόκιμοι διάκονοι τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, νὰ συμφωνήσουν ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς τὰ οὐσιώδη ἐκεῖνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνος εἰς τρόπον, ὥστε νὰ δύνανται νὰ διαφωνοῦν ὡς πρὸς τὰ μέσα καὶ τὴν μέθοδον διὰ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ πραγματοποιη-

481. Μετὰ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος μεταξὺ μιᾶς πλουσιωτάτης βιβλιογραφίης ἀρκούμεθα νὰ παραπέμψωμεν τὸν ἀναγνώστην ἡμῶν δειγματοληπτικῶς εἰς τὰς ἐργασίας τῶν Fr. W. FORSTER, *Sexualethik und Sexuspädagogik*, Kempten, 1930. D. S. BAILEY, *The Man-Woman Relation in Christian thought*, London, 1959. L. PROHASKA, *Geschlechtsgeheimnis und Erziehung, Psychologie und Anthropologie der Geschlechter als Grundlage einer modernen Sexualpädagogik*, Wien-Freiburg im Br.—Basel, 1964. R. HOFMANN—J. B. LOSRTZ—G. STUCK, *Aufklärung und Geheimnis in der Sexualpädagogik*, Karlsruhe, 1968. B. STRATLING, *Geschlechterziehung als Auftrag der Schule*, Limburg, 1968. U. KUTZLEB—A. SCHMIDT—L. WALCZAK—B. QEBER, *Ein neuen Zugang zur Sexualpädagogik*, Wuppertal, 1977.

θοῦν αὐτὰ τὰ οὐσιώδη, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ νὰ διαφωνοῦν καὶ νὰ προδίδουν τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὁ ὁποῖος ἔχει βαθεῖαν συνείδησιν τοῦ γεγονότος ὅτι «πρὸ δόξης εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔγινε ὑπήκοος εἰς ξένον βασιλείον καὶ δὲν βοήθει τὴν πατρίδα του μὲ ὅποιον τρόπον ἢ μπορεῖ» (Ρήγας Φεραίος). Καὶ προδότας ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θεωρεῖ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν πάντας ἀνεξαιρέτως ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὸν ὄστρον τῆς ἐξουσίας εὐρισκόμενοι καὶ μὴ ἔχοντες ἦθος καὶ ἀρετὴν, ἔτι δὲ καὶ μὴ ἀναλογιζόμενοι τὰς ἠθικὰς καὶ ἐθνικὰς αὐτῶν εὐθύνας τὸν κατέστησαν βαθμιαίως ἔρμαιον καὶ θήραμα αὐτῶν, τὸν εὐνούχισαν πνευματικῶς καὶ ἐθνικῶς, ἔλαβον οἱ ἴδιοι τὴν σκαπάνην καὶ προέβησαν εἰς τὴν κατεδάφισιν τῶν παραδεδεγμένων ἠθικῶν ἀξιών ὑπὸ τῶν ὁποίων ἀνετράφη οὗτος, καὶ δὴ καὶ εἰς λίαν χαλεποὺς καιροὺς, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστήριξε τὴν ἐλπίδα καὶ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ δραματισμοὺς διὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς μοίρας τῆς χώρας του. Δύναται τις νὰ εἶναι ὀπαδὸς τῆς συμβουλῆς τοῦ Walpole «*quieta non mouere*» (μὴ θίγει τὰ κείμενα), ἐν τούτοις ὅμως οὐδόλως κωλυόμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῆς παρουσίας οὐχὶ καὶ τόσον εὐχαρίστον καταστάσεως, ἣ ὁποία πρέπει νὰ προβληματίσῃ τοὺς πάντας καὶ νὰ προκαλέσῃ μεγάλας ἀνησυχίας διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον τῆς χώρας, ἣ ὁποία ἀναμφισβητήτως ἔχει ἀνάγκην ἀμέσου καὶ δυναμικῆς καθολικῆς ψυχικῆς ἀνατάσεως, πνευματικῆς ἀναγεννήσεως, ἐκσυγχρονισμοῦ ὠρισμένων θεσμῶν, χωρὶς καὶ νὰ ἀλλάσσουν οὗτοι λόγῳ σκοπιμοτήτων, ἀνανέωσιν τῆς πολιτικῆς ζωῆς, ἀνοίγματος εἰς τὴν ραγδαίαν τεχνολογίαν, ἀναβαθμίσεως τῆς παιδείας, πρακτικότητος εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν πράξιν, ἐφαρμογῆς μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου τῆς ἀξιοκρατίας, ἐπακριβοῦς ἐπαναπροσδιορισμοῦ τῶν στόχων καὶ αὐστηρᾶς τηρήσεως τῶν μεγάλων ἐθνικῶν δραματισμῶν, τέλος δὲ καθολικῆς ἐπιστρατεύσεως πρὸς καταδίκην τῆς φυγοτεχνίας καὶ ὀλιγοτεχνίας, ἐνίσχυσιν, διὰ τῆς λήψεως ριζικῶν μέτρων, τῆς πολυτεχνίας καὶ συστηματικῆν καταπολέμησιν τῶν ἀμβλώσεων, αἱ ὁποῖαι, ὁμοῦ μετὰ τῆς φυγοτεχνίας, ἀποτελοῦν λίαν ἐπικινδύνους βδέλλας ἀπομυζούσας τὸ αἷμα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν σώματος καὶ ἀφαιρούσας ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν ζωτικότητα καὶ δυνατότητα ἀνανέωσεως αὐτοῦ. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ δέξυτατον δημογραφικὸν πρόβλημα, τὴν ἀποποινικοποίησιν τῆς μοιχείας καὶ τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἀμβλώσεων καὶ γενικώτερον τὴν ἔμμεσον ἐνίσχυσιν τοῦ ἐλευθέρου ἔρωτος ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου, κατακλείομεν τὴν παροῦσαν μελέτην λέγοντες ὅτι, ὡς ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς οὕτω καὶ ἡ σημερινὴ Ἑλλὰς κινδυνεύει, διὰ νὰ παραθέσωμεν τὴν διαπίστωσιν τοῦ σοφοῦ Πλουτάρχου, νὰ ἐξασθενήσῃ καὶ νὰ ἐξαφανισθῇ τελικῶς «ἐνεκα τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς φιλοδοξίας τῶν πολιτικῶν αὐτῆς ἀνδρῶν»».